

Görüş

MART 2013 | SAYI 77 | 10TL KDV DAHİL

12

Değişen paradigma ve Türkiye'nin kararlılığı

Egemen Bağış

19

Türkiye için 'esnek' model

Prof. Fuat Keyman

24

Tam üyeliğe doğru yürüme

Doç. Dr. Cengiz Aktar

28

Ortak anlayış ve olumlu gelişim

Ria Oomen-Ruijten

37

Unutulan kentler ve kentliler

Prof. Ayda Eraydın

42

Konut politikasının adı: TOKİ

Emin Dedeoğlu

70

Esad sonrası senaryolar

Prof. Özlem Tür

78

Kuantum bilgisayarına doğru

Doç. Afif Siddiki

Avrupa Birliği ve Türkiye YENİ BİR DÖNEMİN EŞİĞİNDE

PATEK PHILIPPE
GENEVE

Begin your own tradition.

You never actually own a Patek Philippe.
You merely look after it for the next generation.

Patek Philippe Boutique
at

Tektaş
Watches & Jewellery

Mim Kemal Öke Caddesi No 13/B - Nişantaşı - İstanbul
Tel 0212 224 71 76 - patek.istanbul@tektas.info

Annual Calendar Ref. 5205G

EDİTÖR

AB yolunda ilerlemek

Zafer Ali Yavan / TÜSİAD Genel Sekreteri

Türkiye'nin 60 yıllık Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde önemli bir aşamaya ulaşıldı. Süreci önemli kılan temel konu AB'nin, küreselleşme sürecindeki öncü görevini sürdürebilmek için ilk defa kapsamlı bir yeniden yapılanma ihtiyacıyla karşı karşıya bulunması.

Son dört yıldır kürenin tüm ülkelerinin mücadele ettiği iktisadi kriz AB'nin belki de ertelediği bir dizi yapısal reformu bir anda masaya seriverdi. Küresel krizin salt bir iktisadi krize indirgenemeyeceği ve küresel yönetişimin gözden geçirilmesi gereği artık ortadayken, AB bu yeni dönemde tüm yeniden yapılanma seçeneklerini mercek altına almak durumunda. Muhtemel yeni yapı, elbette, AB'nin barış, demokrasi ve piyasa ekonomisi sürecinin küresel sürükleyicisi olma görevini sadece pekiştirecektir. Zaten AB'nin gelişme evreleri dikkate alındığında, her önemli dönüşümün benzer nitelikteki krizler sonrasında gerçekleştiği görülür.

Söz konusu yeni aşama Türkiye için de önemli; çünkü Türkiye, yeni yapılanmada önemli bir rol oynayabilir. Türkiye hem uyum sürecini devam ettirebilir hem de genişleme ve derinleşme sürecinin başarıyla sürdürülmesine katkı sağlayabilir. Türkiye'nin de AB'nin de üyelik sürecini 'fasıl açma ve kapatma' kavramına indirgememesi ve büyük resme sakın bir şekilde hakim olması gerekecek. Türkiye'nin son 20 yıl içinde, gerek demokratik reformlar gerekse iktisadi reformlar referansı olarak büyük fayda sağladığı AB, yeniden yapılanarak bu değerleri küresel yeniden yapılanma sürecine sunabilmeli.

İşte bu sayımızda Türkiye'nin AB yönelimini bu yeni çerçeve içinde ele almaya çalıştık; AB'yi ve AB-Türkiye ilişkilerini kapağımıza taşıdık.

AB Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış'ın makalesindeki "Türkiye'nin artık ilerlemeden, kalkınmadan, demokrasiden, hukuk ve özgürlüklerden taviz vermesi, bu yoldan geriye dönmesi mümkün değil" sözleri hükümetin kararlı duruşunun bir göstergesi. Öte yandan yine Bakan Bağış'ın "Bizim kat ettiğimiz bu mesafeye rağmen Türkiye'ye karşı hala geçmişten gelen önyargıların devam ettiği" vurgusu da üyelik sürecinin önemli bir boyutunu oluşturmakta.

Dergimize yazan Avrupa Parlamentosu Türkiye Raportörü Ria Oomen-Ruijten 2012 yılında, "Türkiye ve AB'nin aralarındaki diyalogu geliştirebildiklerini ve olumlu yönde bir değişim yaratabildiklerini gördük" diyerek yeni dönemden umutlu olduğunu altını çiziyor. Raportör ayrıca Türkiye'nin eski Türkiye olmadığını da farkında.

Prof. Fuat Keyman ise yazısında yeni bir model öneriyor: "AB kurumlarıyla bütünleşmiş, tek pazar içinde ama euro ve Schengen dışında, İsveç ve Polonya'ya yakın bir 'esnek ve farklılaşmış model' Türkiye'ye daha uygun. Doç. Cengiz Aktar da yazısında artık eski söylemlerin geçerli olmadığını söyleyerek "Üyelik olasılığı gündeme geldiğinden beri dillere pelesenk olmuş 'Avrupa'ya ilelebet yük olacak yoksul Türkiye' klişesi de artık tükendi" diyor.

Yeni sayımız aracılığıyla, Yayın Kurulu olarak, TÜSİAD'ın Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini devretmiş Sayın Ümit Boyner ve Yönetim Kurulu üyelerine dergimizin belli bir aradan sonra tekrar yayın hayatına girmesi için verdikleri emek ve bugüne kadarki sayılarımıza gösterdikleri ilgi için teşekkür ediyor, yeni Başkan Muharrem Yılmaz ve Yönetim Kurulu üyelerine başarılar diliyoruz.

TÜSİAD

Görüş

EKİM 2012 SAYI 77

TÜSİAD Adına Sahibi:
Muharrem Yılmaz**Genel Yayın Yönetmeni ve Sorumlu Müdür:**
Zafer Ali Yavan**Yayın Danışmanı:**
Mete Çubukçu**Yazı Kurulu:**
Prof. Deniz Ülke Arıboğan,
Ercan Kumcu,
Prof. Fuat Keyman,
Erdal Güven,
Başak Solmaz,
Mete Çubukçu,
Zafer Ali Yavan**Görsel Yönetmen:**
Çağdaş Üstünkaya**Baskı:**
Marin Basım**Yapım:**
Tribeca İletişim Danışmanlığı**Reklam:**
Başak Solmaz
T: 0212 249 19 29Abone:
Burcu Orhan
E: borhan@tusiad.orgYönetim Yeri:
TÜSİAD - Meşrutiyet Caddesi 46,
Tepebaşı 34420 İstanbul
T: 0212 249 19 29

Görüş'te yayınlanan tüm yazılar, açıkça metinde belirtilmedikçe kuruluşun resmi görüşünü yansıtmaz. İmzalı yazılarda belirtilen görüşler sadece yazarların düşüncelerini ifade eder.

EDİTÖR

1

AB Yolunda İlerlemek

Zafer Ali Yavan / TÜSİAD Genel Sekreteri

KONJONKTÜR

4

Nihayet Normalleşme!

Doç. Dr. Ümit İzmen

BAŞKAN'IN GÖRÜŞÜ

10

Kış Uykusunun Ardından...

Muharrem Yılmaz / TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı

KAPAK: TÜRKİYE VE AB

12

AB'yle Değişen Paradigma ve Türkiye'nin Kararlılığı

Egemen Bağış / AB Bakanı ve Başmüzakereci

19

Nasıl Bir Tam Üyelik?

Prof. Fuat Keyman

24

AB Projesine Yapıcı Katkı Zamanı

Doç. Dr. Cengiz Aktar

28

İki Taraf da Çaba Göstermeli

Ria Oomen-Ruijter

32

AB'nin Geleceği, Türkiye'nin Seçenekleri

Dr. Bahadır Kaleağası

DOSYA: KENTSEL DÖNÜŞÜM

37

Unutulan Kentler ve Kentliler

Prof. Dr. Ayda Eraydın

42

Devletin Konut Politikasının Adı: TOKİ

Emin Dedeoğlu

48

Kaynak Yaratma ve Bölüşüm

İzak Atıyas / Şerif Sayın / Ayşegül Tansen

52

Yeniden ve Yerinden Başlayalım

Tarhan Erdem

2013-DÜNYA

56

Enkaz Kaldırma Çalışmaları Sürecek

Erdal Güven

2013-TÜRKİYE

62

Makroekonomik Senaryolar ve Tahminler

Hünkar Cem Doğan

ORTADOĞU

66

Irak'taki Tehlike

Doç. Dr. Veysel Ayhan

70

En Kötüsü Suriye'nin Bölünmesi

Prof. Özlem Tür

12

37

70

KİTAP

74

Gürültünün İçindeki Sinyali Yakalamak

Cemal Yardımcı

BİLİM

78

Yeni Teknoloji Harikası: Kuantum Bilgisayarlar

Doç Dr. Afif Siddiki

NIHAYET NORMALLEŞME!

Doç. Dr. Ümit İzmen / İstanbul Kültür Üniversitesi

2013 hem Türkiye hem dünya ekonomisi için ufukta normalleşmenin belirmesiyle başladı. ABD’de mali uçuşunun kıyısından dönülmesi, AB’de borç krizinin yönetilmesi ve Yunanistan’ın euro’dan çıkışının önlenmesi herkese bir süre için nefes alma şansı verdi.

Dünya ekonomisinde ‘yeni normal’

Dünya ekonomisi küresel kriz sonrasında normale dönüyor. Fakat bunun ‘yeni bir normal’ olduğunu, küresel kriz öncesinin mutlu güzel günlerinin artık mazi olduğunu da gözden kaçırmamak gerekiyor.

Dünya ekonomisi normalleşirken beklenen canlanmayı sınırlayan bir dizi faktör var.

Avrupa’daki sorunlar Yunanistan’ın çok ötesine geçiyor. Euro’nun geleceği konusundaki belirsizlik henüz ortadan kalkmadı. Bankacılık sektöründe ve kamu maliyesinde sorun yaşayan ülkelerde finansman zorlukları devam edecek. Bütçe açığını azaltmak için uygulanan önlemler iç talebi sınırlamakla kalmayacak, siyasi çatışmaları da kaçınılmaz kılacak.

Euro’daki sorunlar ve Yunanistan’ın borçlarının geri ödenmesindeki güçlükler bir süre sonra yeniden gündeme gelecek. Önümüzdeki yıllarda bir veya birkaç ülkenin euro’dan ayrılması veya euro’nun yapısında bir değişme ihtimali yüksek. Bu ihtimalin gerçekleşmesi mutlaka tüm dünya ekonomisini etkileyecek.

ABD’de konut piyasası istikrara kavuşuyor, bankaların durumu düzeliyor, şirketlerde kârlılık yükseliyor ve ekonomi istihdam yaratmaya başlıyor. Bu gelişmelere rağmen, borç tavanı büyümeyi sınırlayacak.

Japonya’nın yeni başbakanının kapsamlı bir teşvik paketi ve büyük altyapı yatırımlarıyla ekonomiyi uyarma planı onyıllardır deflasyon ve resesyonla boğuşan ülkeyi hızlı bir büyüme patikasına sokmayacak olsa da ekonomiye hayatiyet kazandıracak. Yenin son aylardaki değer kaybının tersine dönmesi “carry-trade” ticaretinde ise zaten çok daralmış marjları olumsuz etkileyecek.

Gelişmiş ülkelerde ekonomik aktivitenin zayıf olması BRIC ülkelerine de olumsuz etki yapacak. Dünya ekonomisinde büyümeyi sürükleyen gelişmekte olan ülkelerin bir bölümünde performansın zayıf olacağı görülüyor. Endişeler en çok Çin’deki büyüme, sürdürülebilirlik sorunları ve yapısal sorunların çözümünde yoğunlaşıyor.

Dünyada krizden çıkışın hızı çok yavaş ve kriz öncesinin parlak koşullarına dönülebilmüş de değil ama en kötüsü geride kaldı. Ancak biriken sorunlar 2014’te ağırlaşabilir

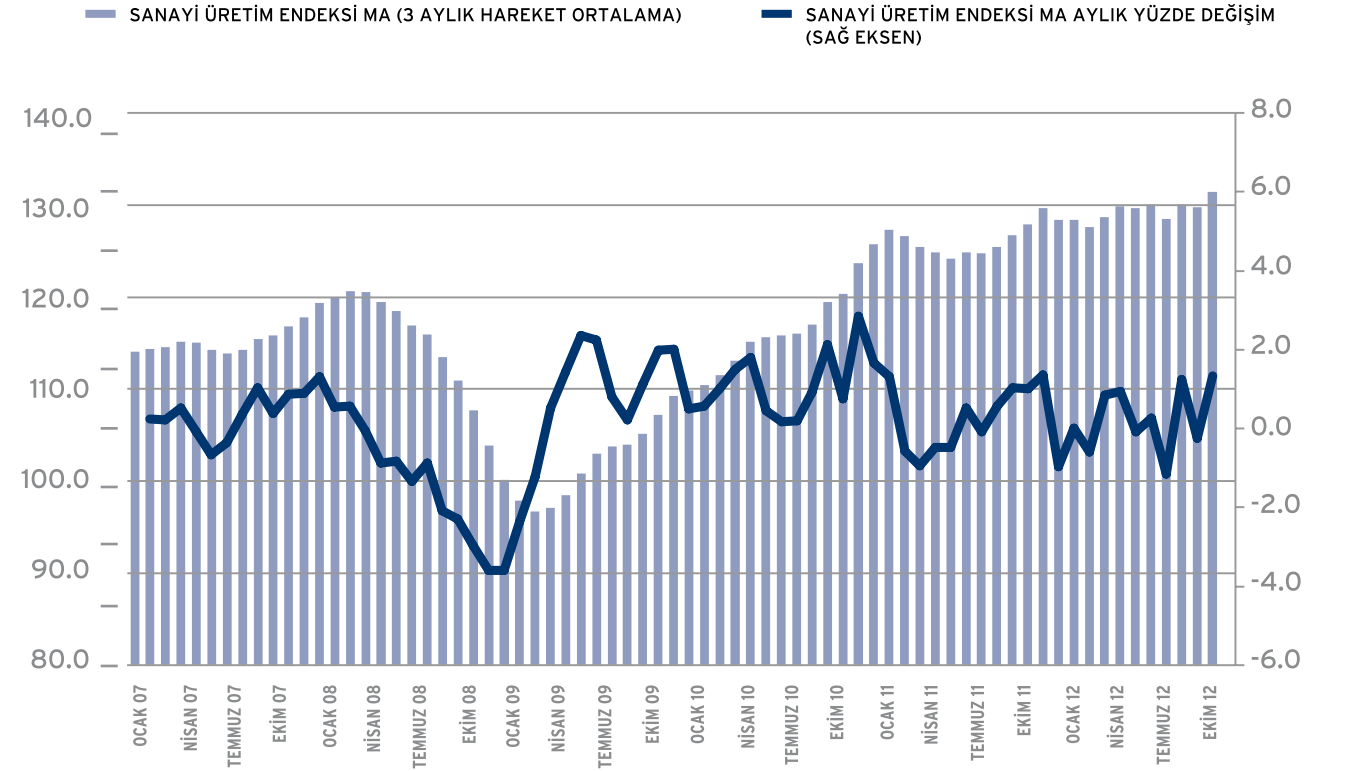
Kısaca, dünya ekonomisinde krizden çıkışın hızı çok yavaş ve küresel kriz öncesinin parlak koşullarına dönülebilmüş değil ama en kötüsü artık geride kaldı. En azından 2013 sonuna kadar küresel gelişmelerin Türkiye üzerinde de kayda değer olumsuz etkileri olmayacağını kabul edebiliriz.

Türkiye’de siyaset izin verirse...

2013’te Türkiye yurtdışı kaynaklı ciddi sorunlarla uğraşmak zorunda kalmayacak ve içeriye odaklanma imkanı bulacak. Yeni yıla ekonomideki sorunların hafiflediği bir ortamda girildi. Ancak belki daha da önemlisi Kürt sorununun çözülme umudunun doğmasıydı. Türkiye’nin demokratikleşmesi, daha iyi yönetilmesi, toplumsal mutabakatı yansıtmak üzere yeni bir anayasa yapılması konularıyla iç içe geçmiş Kürt sorununun barışçıl çözümü, ülkenin çok uzun bir zamandır devam eden normalleşme sürecinin tamamlanması anlamına gelecek.

Siyaset normalleşebilirse gündelik enerjiyi tüketen gelip geçici konularla uğraşmak zorunda kalınmayacak. Zaman ve enerji, beklemedeki reform alanlarına yöneltilebilecek. Bu da Türkiye’nin 2014’te daha da ağırlaşacak koşullara hazırlanmasına imkan sağlayacak. 2014’le birlikte Türkiye karar almanın ve reform yapmanın zorlaşacağı seçim sürecine girecek. Ayrıca dünya ekonomisinde birikmeye

SANAYİ ÜRETİMİ

devam eden sorunların 2014’te ağırlaşması muhtemel. 2014’ün 2013’ten daha zorlu geçmesi ihtimaline karşılık, siyaset normalleşebilirse, önlemler zamanında alınabilecek.

Ekonomik risklerde düşüş

2013’e cari açık, enflasyon, faiz oranları, üretim, beklentiler gibi göstergelerde az da olsa iyileşmelerle girildi. Bütçede ise küresel kriz sonrası oluşan rejimin devam ettiği dikkat çekti.

2013 sonuna kadar küresel gelişmeler Türkiye’yi olumsuz etkilemeyecek. 2014’le birlikte Türkiye karar alma ve reform yapmanın zorlaşacağı seçim sürecine girecek

2011 başından itibaren daha düşük bir büyüme rejimi hüküm sürüyor. Küresel ekonomideki yavaşlamaya paralel olarak Türkiye’de de büyüme 2012’nin ilk yarısında yavaşladıktan sonra üçüncü çeyrekte de bu zayıflığı korudu. Göstergeler dördüncü çeyrekte üretimde bir parça toparlanma görüleceğine işaret ediyor.

Mevsim ve takvim etkileri nedeniyle ekim ayında kötü bir performans gösteren sanayi üretiminde kasım ayında beklenen toparlanma gerçekleşti. Takvim etkilerinden arındırılmış endeks bir önceki seneye göre ekim ayında yüzde 5.7 daralmışken kasım ayında yüzde 11.3 artış gösterdi. Artışın çok sayıda sektöre yayılması ve aramalı imalatındaki canlılık, üretimdeki hızlanmanın devam edebileceğini gösteriyor. Mevsimsellikten arındırılmış kapasite kullanım oranındaki yükselişin sürmesi de bu beklentiyi teyit ediyor.

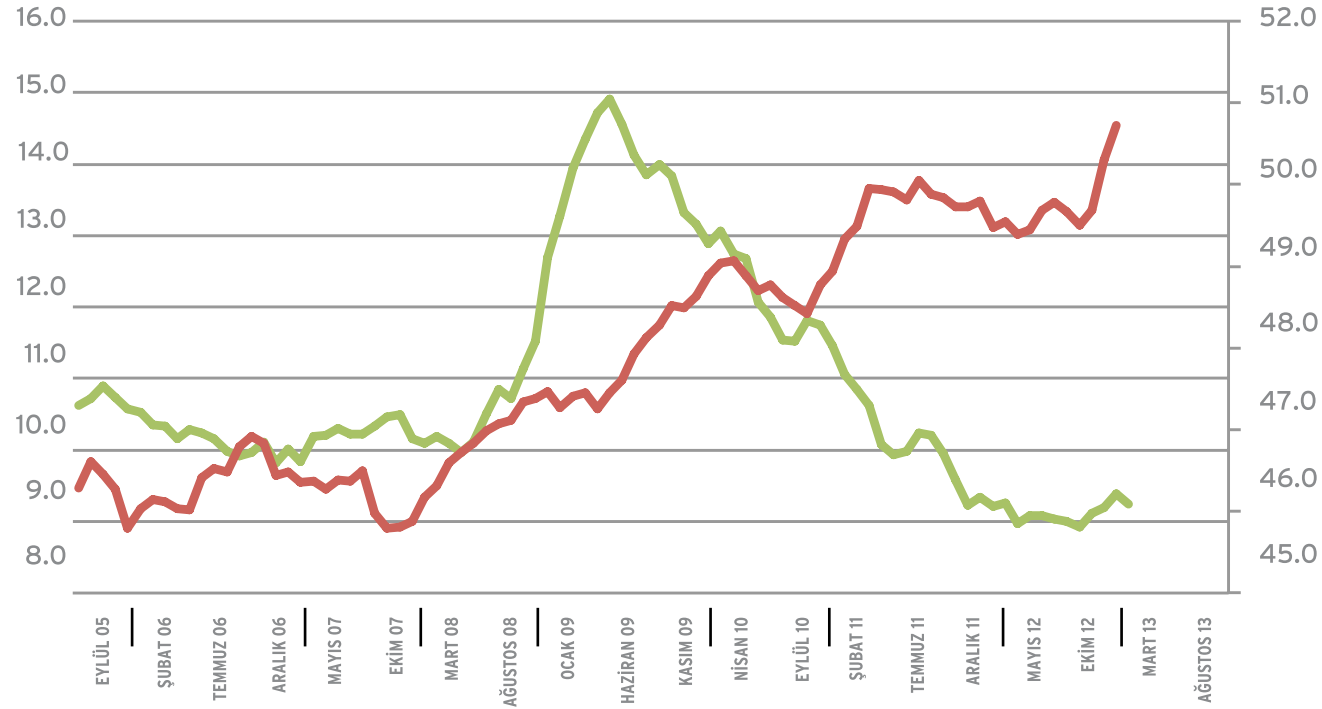
Beklentiler de üretimdeki bu gelişmelerin önümüzdeki aylarda devam edeceğini gösteriyor. Tüketici güveninde son çeyrekte meydana gelen önemli artış, yılın son çeyreğinde tüketim harcamalarının da artış göstermiş olabileceğine işaret ediyor.

Canlanma kuvvetli değil

Bu gelişmeler olumlu olmakla birlikte, büyümede kuvvetli bir canlanmadan söz edemiyoruz. Üretim gelişmelerinin istihdam piyasalarına olumlu yansımaları oluyor. 2012’de büyümenin yavaş seyretmesi yaz aylarından itibaren işsizlik oranında yükselişe neden olmuştu. Bu artışa rağmen, 2012’nin eylül-kasım döneminde mevsimsellikten arındırılmış işsizlik oranı yüzde 9.3 ile 2011’in sonuyla

İSTİHDAM PİYASASI (MEVSİMSSEL ETKİLERDEN ARINDIRILMIŞTIR)

İŞSİZLİK ORANI (%) SOL EKSEN İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI (%) SAĞ EKSEN

TÜİK verilerinden hesaplanmıştır.

aynı seviyede gerçekleşti. İşsizlik oranı artarken istihdama katılma oranının da artması dikkat çekti. Bu dönemde işgücünde 800 bin kişi civarında bir artış olmasaydı, işsizlik oranında bir yükseliş görülmeyecekti.

2013'e cari açık, enflasyon, faiz oranları, üretim, beklentiler gibi göstergelerde az da olsa iyileşmelerle girildi. Bütçedeysse küresel kriz sonrası oluşan rejimi devam etti

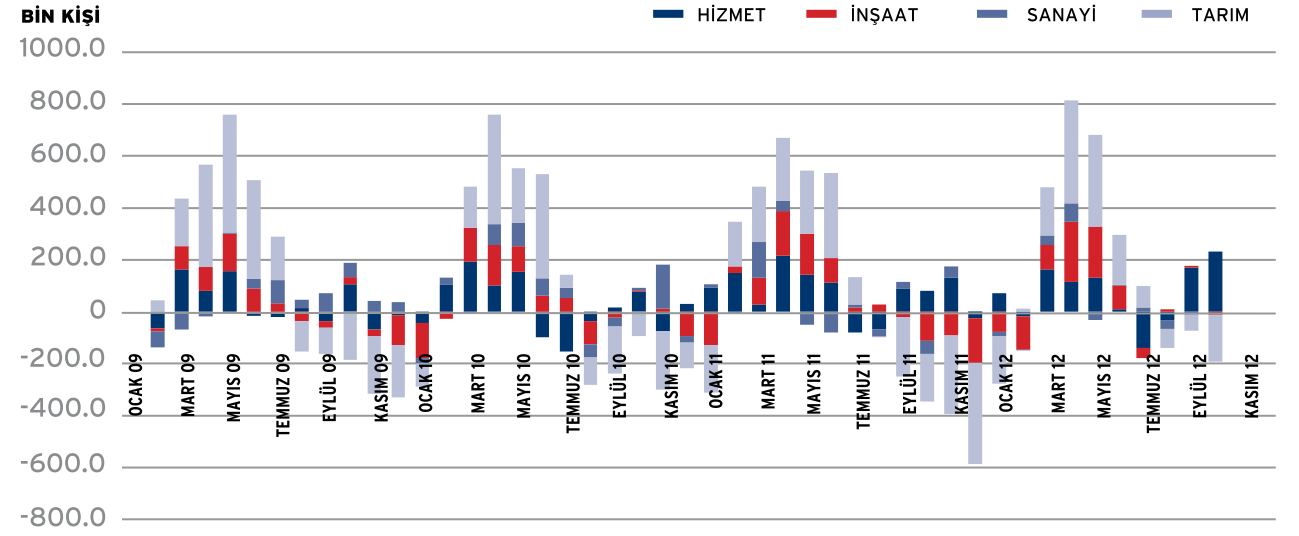
Yeni yaratılan istihdamın sektörel bileşimine bakıldığında, artışı hizmetler sektörünün sürüklediği dikkat çekiyor. Geçmiş yıllarda istihdam yaratmakta önemli rol üstlenmiş inşaat sektörü bu rolünü 2012'de devam ettiremedi. Son bir yıl içinde inşaat sektörünün yarattığı istihdam geçen sene ekim ayında 251 binken bu sene 111 bine düştü. Son bir yıl içinde yaratılmış 1 milyon 23 bin kişilik istihdamın ancak 75 bini sanayide istihdam edilirken, 808 bin kişi hizmetler sektöründeydi.

Üretimdeki canlanmanın cari işlemler dengesinde şimdilik bir bozulmaya yol açmadığı görülüyor. Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış verilere bakıldığında yavaşlayan üretimle birlikte ithalatın hız kestiği, buna karşılık ihracat artışının devam ettiği dikkat çekiyor. Ancak ihracat artışında İran'dan ithal edilen doğalgaz karşılığında yapılan altın ihracatının önemli etkisi görülüyor.

Altın hariç tutulduğunda ihracat artışı daha küçük ve dış ticaret dengesindeki bozulma daha büyük. Bir yıllık kümülatif rakamlara bakıldığında toplam ithalat yüzde 1.5 gerilerken altın hariç tutulduğunda ithalattaki gerileme yüzde 2.2'ye yükseliyor. Benzeri biçimde yüzde 13.6'lık ihracat artışı, altın hariç tutulduğunda yüzde 4.5'te kalıyor.

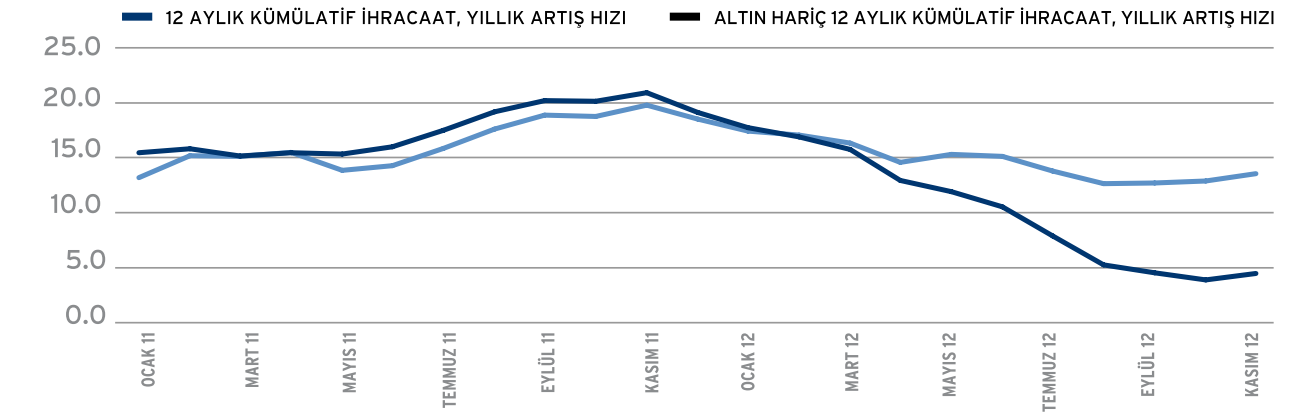
TL'deki değerlenmenin esas olarak gelişmiş ülke para birimleri karşısında olduğu, gelişmekte olan ülke para birimleri karşısında ise TL'de bir aşırı değerlenme baskısının olmadığı dikkat çekiyor. Merkez Bankası'nın, geleneksel duruşundan ayrılarak reel kurun belli bir seviyenin üstüne çıkması durumunda müdahale edeceğini açıklamasının ardından reel kur endeksi 2013'te en yakından takip edilecek göstergelerden birisi haline geldi. TL'nin değer kazanmasının önüne Merkez Bankası'nın

İKTİSADİ FAALİYET KOLLARINA GÖRE YARATILAN İSTİHDAM

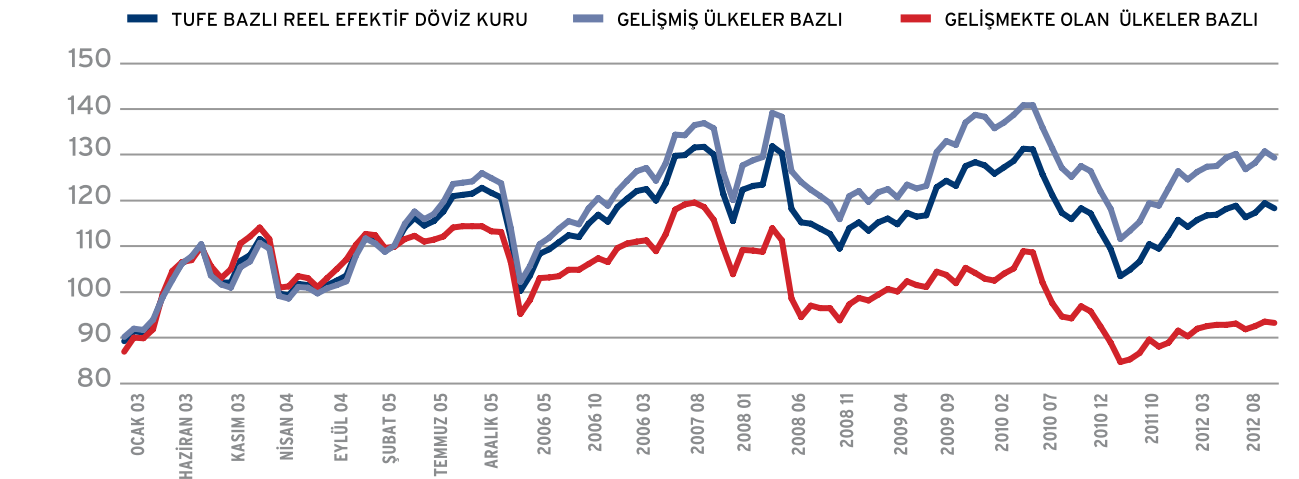

TÜİK verilerinden hesaplanmıştır.

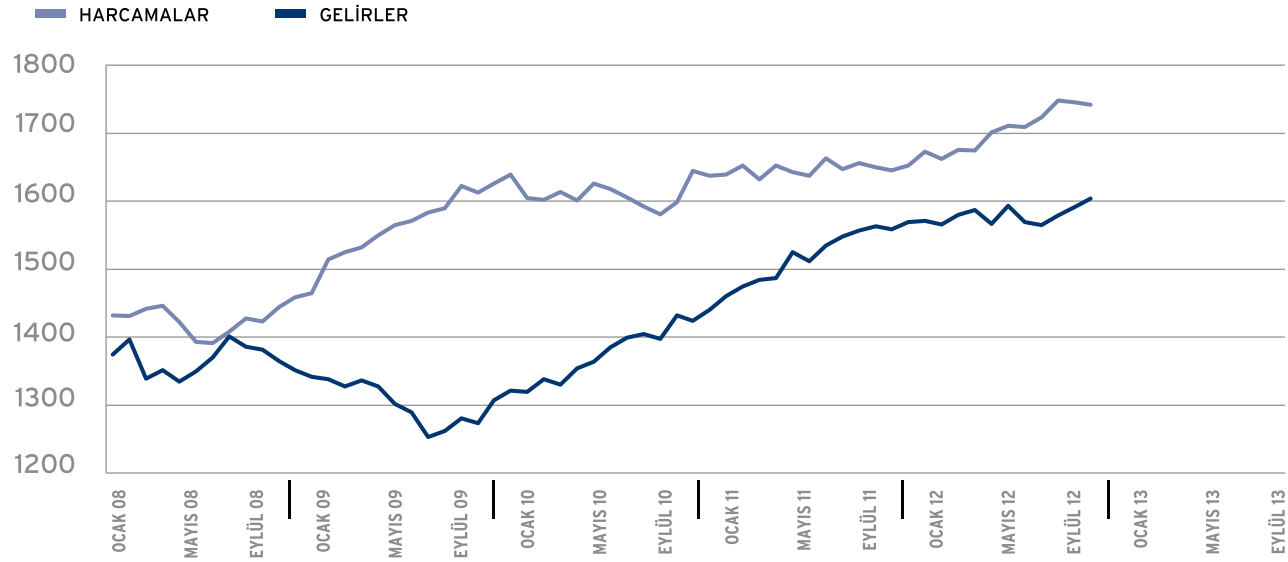
İHRACAT

TÜFE BAZLI REEL EFEKTİF DÖVİZ KURU (2003=100)

BÜTÇE DENGESİ (12 AYLIK KÜMÜLATİF, 2003 FİYATLARIYLA, MİLYON TL)

Maliye Bakanlığı verilerinden hazırlanmıştır.

Bir dizi gösterge iyileşirken diğerlerinin kötüleştiği bir oyunu ancak siyasi istikrar ve toplumsal uzlaşmanın güçlenmesi bozabilir. Bunun yolu Kürt sorununun çözümünden geçiyor

getirdiği kısıtlar, içeride faiz oranlarının çok gerilemesi ve yenin dolara karşı değer kaybetmesiyle bir arada düşünüldüğünde, zaten çok dar marjlar içinde seyreden küresel sermaye girişinin sürekliliği hassasiyet kazanıyor.

Bütçe disiplinine dikkat

Bütçe gerçekleştirmelerine bakıldığında, küresel kriz sonrası oluşan rejimin devam ettiği görülüyor. Bütçede yıl boyunca kuvvetlenen bozulma eğilimi ancak son iki ayda tersine döndü. Faiz oranlarındaki düşüş, vergi düzenlemeleri ve özelleştirme gelirleri bütçenin daha fazla açılmasını engelleyen gelişmeler. Ancak seçim sathı mailine girilmesiyle beklenen bozulma da dikkate alındığında bütçe disiplinine 2013'te daha fazla dikkat edilmesi gerekecek.

Geçen senenin sonunda yüzde 10.45'e yükselen enflasyon oranının 2012 sonunda yüzde 6.16'ya geriletilmesi, izlenen para politikası kadar iklim koşulları nedeniyle düşen gıda fiyatlarının ve yurtiçinde düşen talebin bir sonucu.

Bu koşulların 2013'te değişmesi enflasyondaki düşme eğilimini yeniden tersine çevirebilecek.

Enflasyon ve cari açık baskıları karşısında 2012'de iç talebin kısılmasına dönük politikalarla verilen karşılık, enflasyonu ve cari açığı düşürürken üretimi yavaşlatmıştı. 2013'te ise iç talebi canlandırmak için uygulanacak politikaların enflasyon, bütçe açığı ve cari açık sorunlarını yeniden gündeme taşıma riski bulunuyor. Yaklaşan seçimler, ekonomi politikasında bu tür dönüş ihtimallerinin akıldaki tutulması gerektiğini gösteriyor.

Bir dizi gösterge iyileşirken diğerlerinin kötüleşmesi anlamına gelen bu tür bir tahterevallli oyununu ancak siyasi istikrar ve toplumsal uzlaşmanın güçlenmesi bozabilir. Bunun da yolu şu anda Kürt çözümünden geçiyor.

2014'te Türkiye'yi bekleyen seçim süreci ve dünya ekonomisinde biriken risklerin ulaşacağı noktayı düşündüğümüzde, yatırım, üretim ve tüketim kararlarının bu yıl bitmeden alınması iyi olacak. Barış sürecinin devam etmesi durumunda azalan siyasi riskler 2013'te ekonominin performansını olumlu etkileyecek. Türkiye'deki toplumsal ve siyasi ortam olduğu kadar daha geniş Kürt coğrafyasındaki bölgesel ve küresel aktörler açısından da barışın koşulları çok güçlü. Buna karşılık, barış sürecinin düz bir hatta ilerlemesi yerine zor ve zikzaklı olması beklenmeli. Bu zorlukların üstesinden gelinememesi ekonominin performansını sadece 2013 yılında değil, ilerleyen yıllarda da olumsuz etkileyecek.

Yapı Kredi'den çok özel seyahat ettiren kart adios Premium

adios Premium ile tüm seyahatlerinizde, alışverişlerinizde ve sosyal yaşamınızda ayrıcalığın keyfini çıkarırsınız.

YapıKredi

f | /yapikrediadios

444 0 446
Yapı Kredi VIP Line | adiospremium.com.tr

YENİ BİR DÖNEMİN EŞİĞİNDE

Muharrem Yılmaz / TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı

Avrupa Birliği hedefi Türk iş dünyası için temel bir öncelik olmaya devam edecek. AB üyelik süreci, piyasa kurum ve kurallarının güçlendirilmesi, küresel rekabet gücünün yükseltilmesi ve demokratik standartların geliştirilmesi amaçlarımız doğrultusunda temel referans noktası

Uzun bir kış uykusu geride kalıyor. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik müzakerelerinde son iki buçuk yıldır tek bir başlık açılmamıştı. Özellikle, Güney Kıbrıs Yönetimi'nin AB dönem başkanlığında ilişkiler iyice donuklaşmıştı. AB'nin ekonomik kriz nedeniyle kendi içine dönmesi, Türkiye'nin ise enerjisinin büyük bölümünü bölgesindeki çalkantılara vakfetmesi elbette bu durumda pay sahibiydi.

Gerçi geçen yıl Avrupa Komisyonu tarafından öne çıkarılan 'Pozitif Gündem' ilişkilerde olumlu bir kıpırdama yaratmıştı. Ne var ki Türkiye kamuoyu heyecansız, medya ilgisizdi. Tabii bu dönemde, tüm bu etkenlere rağmen, Türkiye uluslararası alanda esas olarak bir Avrupalı ülke olmaya devam etti. Yavaş da olsa AB'yle mevzuat uyumu sürdü. Vatandaşlarımızın yaşam standartları ve şirketlerimizin ekonomik ortamları esas olarak Avrupalı bir çerçevede geliyor. Eğitim, ar-ge, çevre ve kadın hakları gibi birçok alanda sivil toplum kuruluşlarımız, üniversitelerimiz ve resmi kurumlar Avrupa işbirliği programlarına katılıyor. Türkiye'nin dünyadaki algısı ve saygınlığında AB hedefi halen önemli bir kıstas. Bu sayede çok zorlu bir dönemde ilişkiler kopmadı. Fakat sürdürülebilir bir duraksama dönemi değildi bu, bir an önce düzelme eğilimlerine gerek vardı.

AB yeniden gündemde

Nihayet, 2013 yılının ilk aylarından itibaren İrlanda dönem başkanlığıyla birlikte AB konusu, doğal olarak olumlu ve olumsuz haberlerle kamuoyunun hayli yoğun gündeminde yer almaya başladı.

Başbakan Erdoğan'ın Orta Avrupa ülkelerine yaptığı ziyaretler, akabinde Almanya Başbakanı Merkel'in Türkiye ziyareti, Fransa Cumhurbaşkanı Hollande'ın aşamalı olarak sefelinin vetosunu kaldırmaya başlaması ve Güney Kıbrıs'ta Annan Planı lehine tutum almış Anastasiades'in cumhurbaşkanı seçilmesi AB tartışmalarını canlandırdı. Bu vesileyle hem ilişkilerin bu hale gelmesinde kimin ne ölçüde sorumlu olduğu, hem de AB'nin Türkiye açısından hala ne ifade ettiği gibi konular irdelenmeye başladı.

Dergiye katkıda bulunan yazarlarımız da bu yönde Türkiye-AB ilişkilerini farklı boyutlarıyla değerlendiriyor. Geçmişin doğru bir muhasebesinin yapılması, bugünün sağlıklı bir siyasal analizi için çok önemli bir önkoşul. Bu zemin üzerinde geleceği tasarlamak, siyasetleri dünyanın genel gidişatı bağlamında tespit etmek gerekiyor.

TÜSİAD'ın yeni yönetim döneminde, münhasıran AB konusuna odaklanan bir komisyon tesis ettik. Görüş'ün yeni yönetim dönemindeki ilk sayısının AB konulu olmasını da özellikle tercih ettik

TÜSİAD yine itici güç olacak

TÜSİAD olarak AB üyelik hedefinin her zaman arkasında durduk, itici gücü olduk. Bu rolümüz kararlılıkla sürecek. Üstelik Türkiye'deki genel kanının aksine, AB ile Türkiye'nin son dönemdeki büyüme performanslarındaki farkın, 'kimin kime daha fazla ihtiyacı olduğu' sorusunun sağlıklı bir analizine katkı sağlayamayacağı inancındayız.

Hiç kuşku yok ki Türkiye'nin son 12 yıldaki ekonomik reform ve başarıları AB içinde ülkemizin üyeliğine karşı çıkanların 'Türkiye çok fakir' yargısını geçersiz kılmıştır. Sadece bu gerçeklik bile Türkiye-AB ilişkilerinde neden yeni bir dile ihtiyaç olduğunu göstermeye yeter. Diğer yandan, bu yeni durumun bizi bu sayıdaki yazısında Fuat Keyman'ın dediği gibi "AB ve AB üye ülkelerinin gücünü ve etkinliğini yanlış okuyan 'hayalperest bir AB şüpheciliği'ne götürmemesi" gerekir.

Transatlantik proje

Ekonomik konularda kalmayı sürdürürsek bizi de çok derinden etkileyecek bir takım gelişmelere daha fazla yoğunlaşmamız gerektiği aşikâr. Bunlardan bizce en önemlisi ABD Başkanı Obama'nın 'Birliğin Durumu' konuşmasında da bir öncelik olarak tanımladığı Transatlantik Serbest Ticaret ve Yatırım Alanı projesi. Bugüne dek sözü çok edilen ancak bir türlü hızlanamayan bu proje en sonunda resmi müzakereler aşamasına geldi.

Anlaşmaya varıldığı takdirde ortaya çıkacak ekonomik büyüklük 21'inci yüzyıl dünyasının dengelerinin nasıl oluşacağına dair önemli bir aşama sayılacak. ABD ve AB'nin toplam büyüklüğü dünya ekonomisinin yüzde 40'ını aşıyor; dünyadaki yatırımların yüzde 50'sini, toplam ticaretin ise yaklaşık yüzde 30'unu kapsıyor. Böyle

bir proje gerçekleştiğinde başta Kanada ve Meksika, ardından muhtemelen diğer Latin Amerika ülkelerinin de bu alana dâhil olmaları söz konusu.

Dünyanın ekonomik merkezinin Asya/Pasifik kıyılarına kaydığı bir dönemde Batı ekonomilerinin şekillendirdiği böylesi bir karşı ağırlığın önemi herhalde yadsınamaz. Bu gelişme dünyadaki ekonomik güç dağılımının geleceğiyle ilgili değerlendirmeleri de etkileyecek. Üstelik bu projenin belki de asıl önemi dünya ekonomisine getireceği standartlardan kaynaklanmakta. Ortak standartlar, beraberinde daha yüksek bir rekabet ortamı ve doğal olarak daha yüksek bir refah ortamı sağlayacak. Transatlantik ekonomik ortaklık yeni başlayacak müzakerelerden bağımsız olarak da, yıllar içinde gerek ticaret rejimi, gerekse mevzuat yakınlaşması boyutlarında çok ilerledi.

TÜSİAD Transatlantik ekonomik ortaklık çerçevesine Türkiye'nin dâhil olması konusunu yıllardır Washington ve Brüksel'de önemle savunmuştur. Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun Amerikalı mevkidaşı John Kerry ile yaptığı basın toplantısında bu projeyi gündeme getirmesi Türk iş dünyası açısından da tarihi bir an oldu. Türkiye bu sürece mutlaka dâhil olmalı, ortaya çıkacak ekonomik alanın kurallarının ve kurumlarının kendi çıkarlarına da uygun olması için çaba sarfetmeli.

Gümrük birliğinin artısı eksisi

Türkiye bugüne dek AB ile gümrük birliğinden fayda gördü. İhracat kalemleri, ekonomik çekim gücü, üretim standartları, tüketici hakları ve ekonomik krizlere karşı direnç gibi birçok açıdan çok önemli ilerlemeler kat etti.

Ne var ki yakın vadede gerçekleşecek bir tam üyelik beklentisiyle çerçevesi çizilen bu anlaşmada zaman uzadıkça bazı sorunlar başladı. Bunlardan en önemlisi Türkiye'nin AB karar sistemi dışında olması. Birliğin serbest ticaret anlaşması müzakereleri, rekabet politikası, sanayi üretim standartları ve Çin'le yaşanan sorunlar gibi meselelerde, Türkiye katkıda bulunamayan ama sonuçlardan etkilenen konumda kalıyor. Bu bakımdan Cengiz Aktar'ın da vurgu yaptığı Dünya Bankası tarafından hazırlanmakta olan gümrük birliği değerlendirme raporunun önemi pekiyor.

Türkiye AB'yle diyalog imkânlarını zorlayıp Kopenhag kriterlerini hayata geçirme konusunda daha hızlı hareket etmeli. AB'de de bazı siyasetçiler hamasi tavır ve söylemleri artık geride bırakmalı

AB Türkiye için güç kaynağı

Bu noktada şunu vurgulamamız şart: AB süreci bizim açımızdan yalnızca ekonomik ilişkiler, serbest ticaret ve yatırım akışları çerçevesinde değerlendirilmemeli. AB bir demokrasi, hukuk devleti ve özgürlükler toplumu modeli. Bu açıdan da Türkiye için bir küresel güç kaynağı. Bahadır Kaleağası'nın dikkat çektiği gibi hukuk devleti, sosyal standartlar, çevre politikaları, ülkenin uluslararası marka değeri ve ekonomik öngörülebilirlik Türkiye açısından büyüme ve küresel gücün önkoşullarını oluşturuyor.

AB süreci ayrıca dünyanın diğer bölgeleriyle ilişkilerimiz için de çok etkili bir araç. Türkiye'nin AB üyeliği AB dışındaki dünyayla ekonomik ilişkilerin gelişmesi ve güçlenmesini sağlamakta. Öte yandan, Türkiye'nin AB sürecindeki başarısı, dünyanın yükselmekte olan ülkeleri açısından ekonomik cazibe ve demokratik referans kaynağı. Bunun uzun dönemde, ilişkilerin güçlenmesi ve istikrarı açısından önemli bir etken olduğu düşüncesindeyiz.

Son yıllardaki gelişmeler Türkiye'nin gerek ekonomik dinamizm gerekse stratejik önem açısından ne kadar ön planda olduğunu herkese gösterdi. AB'nin hem ekonomik açıdan hem de kendi mahallesinde cereyan eden olaylar üzerinde etkili olabilmek açısından Türkiye'yle daha güçlü olacağını çok sayıda Avrupalı siyasi lider de vurguluyor. İlişkilerin daha iyiye götürülmesinin iki tarafın çıkarlarına uyduğuna inanıyoruz.

Türkiye açısından yapılması gereken içinde bulunduğu krizi er ya da geç şu ya da bu formülle aşacak AB'nin yeni kimliğine katkıda bulunmak üzere çalışmalarını sıklaştırmayı, diyalog imkânlarını zorlamayı ve Kopenhag kriterlerini hayata geçirme konusunda

daha hızlı hareket etmesi. AB'de de bazı siyasetçiler hamasi tavır ve söylemleri artık geride bırakmalı. Vize sorunu ise Schengen ülkeleri için utanç duyulacak bir boyutta. İvedilikle Türkiye için vize serbestliği hedefi somutlaşmalı, bu arada verilen vizeler en az beş yıl süreli olmalı.

2023 hedefine doğru

Onun ötesinde bizim de 2023 yılından önce üyelik hedefi için çalışmalarımızı genişletmeye ve hızlandırmaya başlamamız gerekiyor. Bu noktada, 2001, 2003 ve 2008 yıllarında güncellenerek Bakanlar Kurulu kararıyla Resmi Gazete'de yayınlanmış AB üyeliği hedefine yönelik Türkiye Ulusal Programı'nın giriş bölümünün anlamı artıyor:

"Türkiye'nin, hedeflerine ulaşmasını sağlayacak en önemli projesi Avrupa Birliği'ne tam üyeliğidir. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile bütünleşme emeli, her vatandaşımızın bugünü ve yarını temelden etkileyen toplumsal bir dönüşüm projesidir. Üretimden tüketime, sağlıktan eğitime, tarımdan sanayiye, enerjiden çevreye, adaletten güvenliğe, günlük yaşamın her alanında köklü değişiklikleri gerektiren, ülkeyi evrensel standart ve uygulamalara götürececek büyük bir reform hareketidir. Üyelik yolunda gerçekleştirilen siyasi, hukuki, ekonomik veya toplumsal her reform, bireyin hayat standardını yükseltirken, ülkemizin uluslararası ekonomik gücünü, demokratik saygınlığını ve güvenliğini de artırmaktadır.

Avrupa Birliği'ne üyeliğimiz, halkımızın desteklediği ulusal bir hedeftir. Türkiye'nin stratejik vizyonunun da ayrılmaz bir parçası olan bu hedef, Cumhuriyetimizin kuruluş felsefesi ve Atatürk'ün ulusumuz için belirlemiş olduğu çağdaş uygarlıkla bütünleşme ülküsüyle birebir örtüşmektedir".*

* "HYPERLINK "<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=42261&l=1>"<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=42261&l=1>" 2008/14481 sayılı 'Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı ile Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar (31 Aralık 2008 tarih ve 27097-5. mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır).

Peşimizden gelin. Sizi iyiliğe, doğal lezzete götürelim.

AB'YLE DEĞİŞEN PARADİGMA VE TÜRKİYE'NİN KARARLILIĞI

Egemen Bağış / AB Bakanı ve Başmüzakereci

Avrupa Birliği süreci her zaman Türkiye için bir devlet politikası olmuş, ülkemizin olmazsa olmaz politikalarından biri olarak önemini korumuştur. Kuruluş felsefesine ve temsil ettiği değerlere baktığımızda Türkiye için değişim ve reform sürecinin en önemli tetikleyicisi AB perspektifi olmuştur.

Hükümet olarak göreve geldiğimiz günden itibaren bu perspektifi her zaman canlı tuttuk ve AB standartlarını yakalamak için kararlı bir reform süreci yürüttük, yürütmeye de devam ediyoruz. 3 Kasım 2002'de göreve geldik, ortaya çok önemli bir irade ve kararlılık ortaya koyduk, 45 yıl boyunca yapılamayanı iki yılda başararak 17 Aralık 2004'te müzakere tarihi aldık. 3 Ekim 2005'te başladığımız katılım müzakerelerini de aynı kararlılıkla yürütmeye devam ediyor, milletimizin talep ve beklentileri doğrultusunda atılması gereken her türlü adımı tereddütsüz şekilde uygulamaya koyuyoruz.

Hükümetimiz döneminde başlayan katılım müzakereleri, daha doğrusu bu müzakerelerin en önemli unsuru olan reform süreci, her türlü olumsuzluğa rağmen etkin bir

şekilde sürdürülmekte. Bugün Türkiye reform hızı ve kararlılığı noktasında AB üyesi birçok ülkeyi geride bırakan bir performans sergilemekte. Hükümetimizin göreve geldiği 2002 yılından bugüne kadar, TBMM Genel Kurulu'nda yaklaşık 2000 mevzuat hayata geçirildi. Halen de TBMM Genel Kurul gündemimiz bu reform ve mevzuat çalışmalarımızla aynı yoğunluk içerisinde çalışmalarına devam ediyor.

Türkiye artık AB gündemine teslim olan değil, AB'nin gündemini belirleyen, köşeye sıkışan değil, sıkıştıran; çekinen değil, hakkaniyetten yana cesur tavrıyla çekinilen bir ülke

Bizim kat ettiğimiz bu mesafeye rağmen Türkiye'ye karşı hala geçmişten gelen önyargıların devam ettiği, Türkiye üzerinden istismar çabalarının sürdüğü ve

Rum Yönetimi'nin -sözde- dönem başkanlığında AB tarihinde olmayan bir 'Pozitif Gündem' sürecini başlattık. Daha önemlisi vize muafiyetinde çok kritik bir eşiği aştık

bunun neticesinde de AB'nin hakkaniyetten uzaklaştığı bir manzarayla karşı karşıya olduğumuz da aşıkâr. 54 yıldır AB kapısında bekletilmek gibi hiçbir başka ülkeye uygulanmayan bir muameleyle, çifte standartlarla karşı karşıyayız. Ama bu haksızlıklara karşı tepkilerimizi, çağrılarımızı da net şekilde dile getirme konusunda Türkiye bugün gerekli özgüvene sahip. 11 yılda devrim niteliğindeki reformlarla ülkemizin demokratikleşme ve kalkınma mücadelesine imza atan hükümetimiz, AB sürecinde de Türkiye'nin elini güçlendirmiş, masada eşit bir aktör olduğunu hissettirmiştir.

Artık paradigma değişmiştir

AB sürecini, bu sürecin ülkemize katkılarını elbette önemsiyoruz. Ama geçmişteki gibi AB'nin bütün taleplerine 'Boynum kıldan ince' edasıyla yaklaşan bir ülke olmayı da reddediyoruz. Türkiye hükümetimiz döneminde hiçbir müzakerede, hiçbir platformda ezilen, ötelenen, kaybeden taraf olmamıştır. AB sürecinde de Türkiye, kaybeden olmayacak.

Türkiye artık AB gündemine teslim olan değil, AB'nin gündemini belirleyen bir ülke. Türkiye artık köşeye sıkışan değil, manevralarıyla, özgüveniyle köşeye sıkıştıran bir ülke. Türkiye bundan böyle her yeni duruma çekinceyle yaklaşan, çekinen değil, adalet ve hakkaniyetten yana cesur tavrıyla çekinilen bir ülke. Bu paradigma değişikliğinin en somut tezahürlerinden biri artık geride bıraktığımız Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin dönem başkanlığı oldu.

Pozitif Gündem/Vize

Ülkemizde ve Avrupa'daki bazı çevrelerde Rum Yönetimi'nin -sözde- dönem başkanlığında AB sürecinin duracağı beklentisi vardı ama attığımız karşılıklı adımlarla bu beklentileri boşa çıkardık. AB tarihinde olmayan bir formülü icat ettirdik ve karşılıklı mutabakat içinde 'Pozitif Gündem' sürecini, Ankara'da, başlattık. Bu süreç

çerçevesinde sekiz başlıkta alt komisyonlar kurduk ve müzakere sürecini sözde dönem başkanlığı mekanizmasını by-pass ederek sürdürmüş olduk.

Aynı dönem içinde çok daha önemli bir şeyi başardık... Biz Schengen bölgesiyle vizesiz seyahat için yıllardır Konsey'in Komisyon'a yetki vermesini bekliyorduk. Rumların dönem başkanlığına rağmen, 27 ülkenin oybirliğiyle -tanımadığımız Güney Kıbrıs Rum Yönetimi de dahil- biz yıllardır beklediğimiz bu kritik adımın atılmasını sağladık. Netice olarak vize muafiyeti konusunda çok kritik bir eşiği aştık ve Konsey'in Komisyon'a yetki vermesini sağladık.

Şimdi Yol Haritası konusunda kritik bir dönemecin içindeyiz. Yakında bu eşiği de aşacağımızı ümit ediyoruz. Şu bilinmelidir ki doğru yolda olmayan bir yol haritasını bizim kabul etmemiz mümkün değil. Bu konuda elimiz zayıf da değil. Eğer yol haritasında beklemediğimiz koşullarla karşılaşsak o zaman Türkiye için Geri Kabul Anlaşması'nı imzalamak mümkün olmayacak.

Kendi İlerleme Raporu'muz

Biz Türkiye'nin reform sürecinin AB'nin yaşadığı krize ve mevcut sorunlara kurban edilmesine izin vermedik, vermeyeceğiz. Kimsenin Türkiye'yi haksızca itham etmesini biz kabul etmedik, etmeyeceğiz. Bizi itham edenlerin foyasını da eylemlerimizle, verilerle, gerçeklerle ortaya çıkarmaya devam edeceğiz.

Reform sürecimizin AB'nin yaşadığı krize ve mevcut sorunlara kurban edilmesine izin vermedik, vermeyeceğiz. Sadece bir yıldaki reformlar 270 sayfa buldu

Bu anlayışla ilk kez kendi İlerleme Raporu'muzu hazırladık. Bu İlerleme Raporu'yla Türkiye'de reform sürecinin durduğunu, AB sürecinin duraksadığını, ülkemizin yükümlülüklerini yerine getirmediğini iddia edenlere 'Hodri meydan' dedik. Nitekim sadece bir yılda gerçekleştirdiğimiz reformlar 270 sayfa buldu. Bu raporda da görüleceği üzere biz AB dönem başkanlığının Güney Kıbrıs Rum Yönetimi tarafından üstlenildiği günlerde, hiçbir şekilde bu sözde yarım ada devletini muhatap almadan, başta Avrupa Komisyonu olmak üzere, Avrupa Parlamentosu ve diğer

AB kurumlarıyla mevcut ilişkilerimizi 2012 yılında yakın bir işbirliği içinde sürdürdük.

İlerlememizi bloke etmedik

Bizi bu süreçte güçlendiren en önemli husus siyasi blokajlara aldırmadan, yarın AB üyesi olacakmış gibi müktesebata uyum çalışmalarını devam ettirmemiz. Bu, hükümet olarak bizim aldığımız stratejik bir karar oldu ve bu sayede sürecin tikanıklığından Türkiye'yi sorumlu tutabilecek çevrelerin elinden bütün kozlarını almış olduk.

Şu anda 17 fasılda blokaj var ama biz uyum çalışmalarına ara vermediğimiz için blokajların kalkması halinde 12 ayda 10 faslı, 18 ayda ise 15 faslı açabilecek durumdayız

Şu anda 17 fasılda blokaj var ama buna rağmen biz uyum çalışmalarına ara vermediğimiz için siyasi blokajların kalkması halinde 12 ayda 10 faslı, 18 ayda ise 15 faslı açabilecek durumdayız.

Başarımız görülüyor

Türkiye bugün itibarıyla AB standartlarına bazı AB ülkelerinden bile daha yakın. Bunu Avrupa'nın aklı başında, sağduyu sahibi politikacıları da takdir ve itiraf ediyor. İngiltere'nin eski dışişleri bakanı Jack Straw anılarını yazdığı kitapta (Last Man Standing: Memoirs of a Political Survivor) bunu açıkça dile getiriyor ve diyor ki: "...Hasta adam artık iyileşti. Ekonomik güçle birlikte diplomatik güç de geldi... Bugün hala AK Parti'yi 'İslamcı' olarak etiketlemeyi sevenler için kafa karıştıran çelişki şu: Geleneksel Batılı ekonomik testlere göre, Erdoğan'ın hükümeti gelmiş geçmiş en başarılı savaş sonrası Türk hükümeti... 33 müzakere başlığının, 17'si engellenmiş durumda. Hiçbir aday ülkeye böyle davranılmamıştır. Acil sorun Kıbrıs'tır. Bu sorun, Fransa, Almanya ve İngiltere tek ses olursa çözülebilir... Tüm bunda kaybedecek olan AB, Türkiye değil. Türkiye'nin AB'ye duyduğu ihtiyaçtan çok, AB'nin Türkiye'ye şu anda ihtiyacı var."

Keza yine Alman Dışişleri Bakanı, dostumuz, Westerville de geçtiğimiz günlerde eğer böyle giderse Türkiye'nin Avrupa'ya rağbet etmesinden çok Avrupa'nın Türkiye'ye rağbet etmek zorunda kalacağı yönünde son derece sağduyulu ve ümit veren bir çıkış yaptı.

Bu ve bunun gibi açıklamaları artık daha çok duyuyoruz ve şaşırmıyoruz. Hatta AB'ye Nobel Barış Ödülü verilme gerekçesinde ve ödülü alırken yapılan konuşmalarda da Türkiye'nin AB'ye yaptığı katkılar vurgulanmıştır.

İngiltere Başbakanı David Cameron'ın 2015 seçimlerinden sonra ülkesinin AB üyeliğini referanduma götüreceğine yönelik açıklamasını da aslında AB'nin Türkiye'ye karşı tutumundan bağımsız olarak değerlendirmek mümkün değil. AB ve AB ülkelerindeki muhataplarımızla yaptığımız temaslarda Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın ve Cameron'ın açıklamalarının sarsıcı bir etkide bulunduğunu gözlemliyoruz. Zira iki lider de AB'ye şahsi tepkiden çok, Birliğin işleyişine, çelişkili, tutarsız politikalarına, dışlayıcı bir niteliğe doğru gidişatına tepki göstermiştir. İki lider de daha esnek, daha kapsayıcı, daha vizyoner bir AB arzularını dile getirmiştir.

Tek fasıl yetmez

Yeni yönetimle birlikte, Fransa'nın 22'inci Fasıl'da (Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu) Sarkozy yönetiminin koyduğu engeli kaldıracağını açıklaması önemli. Biz bunu tıkanan müzakerelere cansuyu niteliğinde görüyor ama bunun yeterli olmadığını da vurguluyoruz. Bu sadece bir başlangıç. Sadece bir fasılda böyle olumlu bir tutum takınılması, diğer fasıllardaki blokajların kaldırılması ihtiyacını değiştirmez.

İrlanda AB Bakanı'nı dönem başkanlığı başlamadan önce ülkemizde ağırlamıştık. Dönem başkanlığı başlayınca da benim iki kez İrlanda'ya ziyaretim oldu. Bu dönem başkanlığında en az bir veya birkaç faslın açılması konusundaki beklentilerimizi İrlandalı dostlarımız da paylaşıyor ve bunun için samimi bir çaba içerisindeler. Yakalanan olumlu atmosfer ve yoğun temas trafiğinin beklediğimiz somut neticeleri almamızı sağlayacak yolu açmasını ümit ediyoruz. Türkiye'nin artık ilerlemeden, kalkınmadan, demokrasiden, hukuk ve özgürlüklerden taviz vermesi, bu yoldan geriye dönmesi mümkün değil.

Fransa'nın 22'nci Fasıl'da engeli kaldıracağını açıklaması tıkanan müzakerelere cansuyu niteliğinde. Ancak yeterli değil. Diğer fasıllardaki blokajlar da kaldırılmalı

AliBank!

Ali Bey Lapis Han'daki geleceği gördü.
Ofisini hemen aldı. Şimdiden kazanmaya başladı.
Dostları artık ona Alibank diyor.

METROYA 9 ADIM
MESAFEDE,
E-5 ÜSTÜNDE.

YEMYESİL AVLU,
KAT BAHCELERİ VE
DİKEY BAHCELERLE
TAPTAZE BİR NEFES.

KAPALI YÜZME
HAVUZUYLA,
DÖRT MEVSİM
YÜZME OLANAĞI.

ÇOCUKLARINIZ
İÇİN KREŞ VE
ETÜT ALANLARI.

SIRA DIŞI MİMARİ
TASARIMIYLA
FERAHLI, MODERN VE
FONKSİYONEL OFİSLER.

FORMDA BİR
YAŞAM İÇİN
FITNESS-CENTER,
VİTAMİN BAR, SAUNA.

KEYİFLİ VAKİT
GEÇİRMEK İÇİN
BİRBİRİNDEN SIK KAFE
VE RESTORANLAR.

TOPLANTI SALONLARI,
KONFERANS VE ARŞİV
ODALARI, ÖZEL ASİSTAN.

KARTAL

LAPİS
HAN

GÜRALLAR
YAPI

LAPİS HAN SATIŞ OFİSİ: E-5 ÜZERİ KARTAL 444 6 577 | lapishan.com | info@lapishan.com

GÜRALLAR
YAPI

NASIL BİR TAM ÜYELİK?

Prof. E. Fuat Keyman / İstanbul Politikalar Merkezi Direktörü

olmuştu. Müzakerelerin başlayacağı gün bir kutlama değil, başlı başına bir kriz günü oldu.

Avusturya'nın o gün dile getirdiği çekinceler nedeniyle müzakere süreci karar verilen günde başlamadı. Krizin geçici süre çözülmesinden sonra müzakere süreci başlatıldı. Ama artık takvim 3 Ekim'i değil 4 Ekim'i gösteriyordu. Saatler sembolik olarak birkaç saat geri alındı ve müzakerelerin daha önceden karar verilmiş gününde başlaması sağlandı. En iyi ifadeyle bu gülünç durum dahi Türkiye-AB ilişkilerinin 2000-2005 döneminden sonra giderek krize ve durma noktasına ilerleyeceğinin bir işaretiydi.

Öyle de oldu.

AB Türkiye'nin tam üyelik statüsünü engellemeyi amaçlayan bir hareket tarzına girdi.

Engeller silsilesi

Bu bağlamda, AB içinde dört önemli ve aynı zamanda kabul edilemez kavramsal ve siyasal hamle geliştirildi. Birincisi, Fransa'nın öncülüğünde, tam üyeliği engellemeyi amaçlayan 'hazmetme kapasitesi' tartışması başlatıldı. Türkiye'nin AB için ciddi katkılar verebilecek önemli bir ülke olduğu kabul edilirken, aynı zamanda AB'nin, siyasi, ekonomik ve kültürel olarak hazmedemeyeceği 'büyüklükte' olduğu vurgulanıyordu. Türkiye, 'hazmetmek için çok büyük bir ülke' olarak tanımlanıyordu. AB'nin siyasi ve kurumsal yapısının, ekonomik hacim ve kaynaklarının ve kültürel kimliğinin Türkiye'nin tam üyeliğinden zarar göreceği söyleniyordu.

Türkiye, 60 yıldır AB'ye 'tam üye' olmak için bekliyor. Böyle bir örnek yok. AB ne irade gösterebiliyor, ne de vizyon temelli bir karar alabiliyor. Bu artık kabul edilemez bir durum

Türkiye, 60 yıldır Avrupa Birliği'ne (AB) 'tam üye' olmak için bekliyor. AB tarihinde böyle bir örnek yok. Türkiye'nin AB'yle güçlü bir bağı ve bağlantısı olması bu süre içinde sürekli tekrarlanıyor. Türkiye, 1990'lı dönemlerde siyasi ve ekonomik anlamda ciddi istikrarsızlık geçirdiği süreçlerde de bugün ekonomik olarak dinamik, güçlü, küresel ölçekte önemli, gelişen ekonomilerden biri olduğu zaman da Türkiye'nin AB ile güçlü bağlantısı olduğu vurgulanıyor. Ama ne güçlü, ne de güçsüz Türkiye AB tam üyeliği için düşünüyor. Kendisiyle Türkiye'nin güçlü bağlantısı olması gerektiğini vurgulayan AB, tam üyelik noktasında ne irade gösterebiliyor, ne de vizyon temelli bir karar alabiliyor.

Bu artık kabul edilemez bir durum.

3 Ekim 2005: krizin ilk günü

3 Ekim 2005'te AB'yle tam üyelik müzakere süreci başladı. Ama kısa zamanda müzakere sürecinin duracağı o gün belli

Bu kavramsal gibi gözüken tartışma, özünde, Türkiye'nin tam üyeliğini engellemeye çalışan siyasi bir hamleydi. Hazmetme kapasitesi savı, tüm aksi yönde araştırmalara ve çalışmalara rağmen belli bir dönem kullanılmaya devam edildi.

İkincisi, Almanya ve Fransa öncülüğünde geliştirilen 'ayrıcılık üyeliği' kavramıydı. Ayrıcılık üyeliği kavramının altyapısı hazmetme kapasitesi kavramıyla doldurulmuştu. Slogan, 'Türkiye için tam üyelik değil, ayrıcalıklı üyelik' olmuştu. Türkiye AB'ye, özellikle güvenlik alanında güçlü olarak bağlanacak, fakat tam üye olamayacaktı. Dolayısıyla, AB kurumlarında yer alamayacak, kendisine vize uygulanacak, ama AB normları temelinde hareket edecekti. Bu girişim, ırkçılığa varan dışlayıcı bir nitelikteydi. Girişim, kabul edilemez olması bir yana, Türkiye-AB tam üyelik müzakere sürecini durma noktasına getirecek süreci hızlandırmış ve derinleştirmiş oldu. Türkiye bu öneriyi reddederken, ülke içerisinde AB desteği de hızla düşmeye başlıyordu.

Üçüncü hamle, Fransa ve Güney Kıbrıs tarafından müzakere fasıllarına koyulan 'veto'larla geldi. Müzakereler, bu vetolarla, de facto olarak durma noktasına geldi. Dördüncüsü, Kıbrıs'ta, Annan Planı kapsamında çözüm için yapılan referanduma Kuzey Kıbrıs 'Evet', Güney Kıbrıs 'Hayır' dedi. Çözumsuzluktan yana olduğunu açıkça ortaya koyan Güney Kıbrıs, Kıbrıs olarak, AB tam üyesi statüsü kazandı. Bu kabul edilemez bir gelişmeydi. AK Parti hükümetinin AB'ye bakışında da çok ciddi bir 'güven sorunu' yarattı. Kıbrıs sorunu, AK Parti'nin ve Başbakan Erdoğan'ın, AB'ye 'güvenilmeyecek bir ortaklık' olarak bakmasına neden oldu.

Bu dört olumsuz gelişmeye ek olarak, özellikle eski Fransa cumhurbaşkanı Sarkozy gibi, popülist ve kısa dönemli çıkarlar için Türkiye'nin tam üyeliğine karşı çıkan AB üyesi ülke liderleri de Türkiye-AB ilişkilerine büyük zarar verdi. Vizyonsuz ve çıkarıcı liderler, iç siyaset getirilerini Avrupa'nın geleceğinin önüne koydu.

AB, Türkiye'nin tam üyeliği üzerinde çok hatalı, vizyonsuz, dar, kimlikçi ve popülist bir davranış ve hareket tarzı izledi. Ve bugün AB, Türkiye'yi kaybetme noktasına geldi.

'Tepkici' ve 'hayalperest' şüphecilik

Şüphesiz ki AB boyutu madalyonun bir yüzü. Diğer yüzünü de görmemiz gerekli. Bu da, Türkiye'nin bu dönemde izlediği hatalı tavrı, yaklaşımı ve kamusal tartışma alanına hakim 'AB şüpheciligi' söylemiydi. Türkiye, tam üyelik müzakere

süreci başladıktan sonra ilişkilerin düzelmesi değil, aksine, durma noktasına gelmesi için bir hareket tarzı ve söylem içinde oldu. AB'nin yukarıda sıraladığımız çifte standartlı ve olumsuz yaklaşımına atıfta bulunularak Türkiye-AB ilişkilerinin durma noktasına geldiği açıklandı. Ama bu açıklama ve eleştiri tek taraflı ve sınırlıydı. Türkiye'de, başta AK Parti hükümeti olmak üzere, AB sürecine ilgi göstermeme, bu sürece şüpheyle yaklaşma ve çok taraflı dış politika ve küreselleşme girişimlerinde, dünyanın farklı alanlarıyla ilişkiye girmeye çalışan 'eksensiz bir ulus-devlet' gibi hareket etme tercihi güç kazanmaya başladı.

Bu noktada, Türkiye bağlamında belirleyici olan iki önemli sorunun altını çizmekte yarar var. Birinci nokta, siyasi partilerin tavrıyla ilgili. 2005'ten bugüne AK Parti, AB üyeliği için siyasi ve vizyon temelli bir irade ve bağlılık göstermedi, daha çok araçsal ve işlevsel bir AB üyelik söylemine sahip oldu. AB'ye tam üyelik sürecinin durma noktasına gelmesinden çok rahatsız olmadı. AB olmazsa dünyanın farklı bölgeleriyle işbirliğine girilebilir, Kopenhag kriterleri olmazsa Ankara kriterleri olur ya da 'Türkiye bölgesel güç, küresel aktör konumunu AB üyeliği olmadan kazandı' gibi çıkışlar AK Parti hükümeti tarafından sıklıkla yapıldı.

AK parti gibi diğer partiler de AB tam üyeliği için gerekli iradeyi ve çabayı göstermedi. MHP, AB'ye olan şüpheciliğini devam ettirdi. Parti programı ve söyleminde AB şüpheciliği güçlü olarak dillendirildi. BDP, Kürt sorunu temelinde AB ile son dönemlerde gerilimli bir ilişkiye girdi. AB'nin terör ve şiddeti eleştirmesi ve Kürt sorununa demokratik çözümü önerirken Kürt aktörlerin etnik milliyetçi vurgularına karşı bir tavır alması, AB-BDP ilişkilerinde sorunlu bir dönemi başlattı. BDP, AB'yi eleştirmeye ve şüpheli bir tavır göstermeye başladı. Ana muhalefet partisi CHP'ye, her ne kadar son zamanlarda Kemal Kılıçdaroğlu liderliğiyle birlikte AB'yle ilişkilere önem veren bir söylem kullanmaya başladıysa da tam üyelik için yeterince irade ve çaba göstermedi. AK Parti gibi, CHP ve BDP de AB sürecine araçsal ve işlevsel bakan bir yaklaşım izledi. AK Parti'yi, Türkiye-AB ilişkilerinin durma noktasında yeterince eleştirmediler, hatta bu durumdan çok da şikâyet etmediler.

İkinci sorun alanı, siyasi partilerin araçsal ve işlevsel yaklaşımlarına ek olarak, Türkiye'de AB şüpheciliğinin şekil ve söylem değiştirerek devam etmesi ve siyasi ve kamusal tartışma alanındaki egemen konumunu sürdürmesi oldu. İlginçtir, Türkiye'de 2005'e kadar ulusalcı ve tepkici milliyetçi bir AB şüpheciliği varken, bugün, AB'nin önemini ve niteliğini küçük gören, Türkiye'nin ve AK Parti'nin

küresel dünyadaki gücünü ve kapasitesini abartan bir AB şüpheciliği ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım, Türkiye'nin ekonomi ve dış politika alanlarındaki gücünü, kapasitesini, etkinliğini abartırken, demokrasi ve insani kalkınma alanlarındaki sorunlarını göz ardı eden ve bunu yaparken, AB ve AB üye ülkelerinin gücü ve etkinliğini yanlış okuyan 'hayalperest bir AB şüpheciliği'dir.

2005 yılına kadar, Türkiye'de AB şüpheciliği, tepkici milliyetçi bir nitelik taşıyordu ve devlet egemenliği ve bölünme konularını ön plana çıkartıyordu. AB üyeliğinin Türkiye'nin devlet egemenliğine zarar vereceği, ulus devleti zayıflatacağı ve sonuçta Türkiye'yi bölünmeye götüreceği üzerine tepkici milliyetçi bir AB şüpheciliği söylemi sıklıkla dillendiriliyordu. Tepkici AB şüpheciliği, siyasi ve kamusal tartışmada güçlü bir konumdaydı. Bugünse, tam tersi bir şüphecilik güçlü olarak seslendiriliyor. Özgüveni bazen kibir derecesinde yüksek, AB'ye yukarıdan bakan, Türkiye'nin ekonomisinin

çok güçlü ve dinamik olduğunu ve AB çapasına gerek duymadığını söyleyen, Türkiye'nin AB'ye değil, AB'nin Türkiye'ye gereksinim içinde olduğunu ileri süren, AB olmadan, Türkiye'nin bölgesel güç, küresel aktör olduğunu, bu durumun giderek daha da güçleneceğini düşünen, Türkiye dış politikasına emperyalist referanslarla bakan bir şüphecilik.

2005-2010 yıllarındaki 'AB güçlü-Türkiye zayıf' eksenindeki şüphecilik, bugün 'AB zayıf-Türkiye güçlü' eksenine kaymış

2005'e kadar, Türkiye'de AB şüpheciliği, tepkici milliyetçi bir nitelik taşıyordu. Bugünse tam tersi, özgüveni bazen kibir derecesinde yüksek, AB'ye tepeden bakan bir şüphecilik var

durumda. Her iki şüphecilik de Türkiye-AB ilişkilerine bilgi temelli olmayan, ideolojik, tepkici ya da hayalperest bir yaklaşım içeriyor. Gerek Türkiye'yi, gerek AB'yi, gerekse de bölgesel ve küresel gelişmeleri ve değişimleri hatalı okuyor. Türkiye'nin iyi yönetimi ve geleceği bağlamında da en iyi yorumla yarırsız, aslında zararlı bir bakış açısını seslendiriyor.

'Dönüştürücü' yaklaşım

Son dönemde, hem AB içinde, hem de Türkiye'de, Türkiye-AB ilişkilerinin durmasından ve her iki tarafta da, 'şüpheci yaklaşımlar'ın siyasi ve kamusal tartışmalara egemen olmasından rahatsızlıklarını dile getiren, aynı zamanda da, Türkiye-AB ilişkilerinin yeniden canlanmasının, sadece Türkiye ve Avrupa için değil, fakat çok ciddi riskler ve belirsizlikler içeren küreselleşen dünyanın istikrarı ve barışı için de çok önemli ve gerekli olduğunu savunan görüş ve seslerin güçlendiğini görüyoruz.

Neyse ki son dönemde Türkiye-AB ilişkilerinin küresel dinamikler ve meydan okumalara yanıt verecek bir biçimde 'dönüştürülmesi' gerektiğini savunan bir kesim ortaya çıktı

Şüpheciliğe karşı, Türkiye-AB ilişkilerinin karşılıklı yarar ve birlikte çalışma/hareket etme ilkeleri temelinde canlanması gerektiğine dikkat çeken bu görüş sadece tam üyelik müzakerelerinin vetoların kalkmasıyla yeniden başlamasını değil, aynı zamanda Türkiye-AB ilişkilerinin küresel dinamikler ve meydan okumalara yanıt verecek bir biçimde 'dönüştürülmesi' gerektiğini de savunuyor. Türkiye-AB ilişkilerine 'dönüştürücü' yaklaşım diyebileceğimiz görüşlerin şüpheciliğe karşı güçlü olarak seslendirildiğini ve kamusal tartışma gündemine taşındığını görüyoruz.

Bu kesim, AB ve Türkiye'nin ortak hareket etmesinin ve birbirlerine ekonomiden siyasete, kültürden dış politikaya kadar geniş bir yelpazede katkı vermelerinin, sadece kendileri için değil, bölge ve dünya barış ve istikrarı için de çok önemli olduğunu savunuyor. AB çapasının, Kopenhag kriterlerinin, ekonomide AB pazarının ve düzenleyici ilkelerin, dış politikada AB

ekseninin Türkiye'ye önemli katkılar verdiğini ve vermeye devam edeceğini dillendiriyor. Türkiye'nin ekonomik dinamizminin, dış politikasının, girişimci kültürünün, demokrasi ve laiklik ekseninin, iyi yönetim deneyiminin de AB'ye katkı vereceğini savunuyor. AB'de Türkiye şüpheciliği, Türkiye'de de AB şüpheciliğine karşı Türkiye-AB ilişkilerinin 'karşılıklı yarar ve katkı, birlikte çalışma, bölgesel ve küresel barış ve istikrara birlikte katkı vermek' temelinde canlanması gerekliliğini vurguluyor.

Nasıl bir AB tam üyeliği?

Tam da bu noktada, şimdilik akademik olan, siyasete daha yansımamış bir tartışma da ortaya çıkıyor. Doğru, AB'ye tam üyelik önemli ve faydalı. Fakat, nasıl bir tam üyelik?

Türkiye'nin ekonomik dinamizmi, 'ticari ilişkilerin küresel düzeyde çeşitlenmesi'nden ve 'farklı küresel kurumların yönetim düzeyinde yer alınması'ndan kaynaklanıyor. Dünyanın her yanıla ekonomik ilişkili 'küresel bir Türkiye' mevcut. Bu nedenle Türkiye, AB içinde tam üye olurken, 'Euro Bölgesi'nde ve özellikle 'Schengen Bölgesi vize uygulaması'nda olmak asla istemiyor. Dolayısıyla, AB siyasi ve güvenlik kurumlarıyla bütünleşmiş, ekonomik tek pazar içinde, ama euro ve Schengen dışında bir tam üyelik. Yani, 'esnek ve AB merkez ülkelerinden farklı' bir tam üyelik. İngiltere gibi, İsveç gibi, Polonya gibi. İsveç ve Polonya deneyimlerine yakın bir 'esnek ve farklılaşmış tam üyelik modeli'nin Türkiye'ye daha uygun olduğunu düşünüyorum.

Nasıl bir tam üyelik sorusunu ön yargılardan uzak, bilgi ve vizyon temelinde tartışmamız, çalışmamız, geliştirmemiz, ve siyasi gündeme taşımamız gerekiyor. Ama en önemlisi, ilk önce, 2013'te Türkiye-AB ilişkilerini canlandırmak.

AB'ye bu konuda önemli görevler düşüyor. Hem Başbakan Erdoğan, hem de Dışişleri Bakanı Davutoğlu 2013'te bu ilişkileri canlandırmak istediklerini açıkladı. Umarım, bu açıklamalarının arkasında durur ve uzun zamandan sonra gerekli adımları atmaya başlarlar.

AB kurumlarıyla bütünleşmiş, tek pazar içinde ama euro ve Schengen dışında, İsveç ve Polonya'ya yakın bir 'esnek ve farklılaşmış model' Türkiye'ye daha uygun

Ormanada'da yaşamın her anı bir ödül...

Ormanada, ince bir zevkle tasarlanan mimari yerleşimi ve doğaya saygılı duruşuyla, European Property Awards 2012'de üç ödül kazandı.

Ormanada'da yaşamın her anı bir ödül. Nisan 2013'te hayatın başlayacağı bu benzersiz yaşam alanında yerinizi almak için geç kalmayın.

ORMANADA ÇÖZÜM ORTAKLARI

YÖNETİM ve İŞLETİM

TORTI GALLAS AND PARTNERS
Architects of Sustainable Community

KREATİF
MİMARLIK

RAINER SCHMIDT
landscape architects + urban planners

Tekyol
Plus

KORAY
İNGİN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Görüş
kanyon

Eczacıbaşı

Eczacıbaşı Gayrimenkul Geliştirme ve Yatırım
Ormanada Tanıtım Ofisi, Yorgancı Çiftliği Mevkii, 34450 Sarıyer - İstanbul
Tel: (0212) 201 59 30 Faks: (0212) 201 59 39

www.ormanada.com

AB PROJESİNE YAPICI KATKI ZAMANI

Doç. Dr. Cengiz Aktar / Bahçeşehir Üniversitesi

Ülkemizin AB üyeliği meselesi AB Bakanlığı'nın görev icabı yaptığı cansiperane çalışmalar dışında sahipsiz kalmış dersek sanırım pek kimseyi şaşırtmış olmayız. Sahipsizlikten de öte artık siyasetçilerin AB'yi alaya almakla ona kin duymak arasında gidip geldiklerini görüyor, işitiyoruz. Avrupalılaşma süreci Avrupa alaycılığına dönüştüğü bir dönemdeyiz. Gelişmiş ekonomilerle gelişmekte olan, tüketimi yeni keşfeden bir ekonomiyi biteviye karşılaştırarak övünmenin yarattığı tuhaf ruh haliyle vakit kaybediyoruz. Bu aşırı özgüven toplumun pek hoşuna gidiyor.

AB-Türkiye ilişkileri 1959'dan bu yana hiçbir zaman kolay cereyan etmedi. İnşılı çıkışlı ilişkinin bu halde olmasında her iki tarafın da payı var. Bizim taraf için bir basit hatırlatma yapacak olursak, bugün üye olan bazı ülkeler ortada devlet olarak dahi yokken başladığımız ilişkiyi yıllarca har vurup harman savuran biziz. 1960, 1971 ve 1980 askerî darbelerini AB değil biz yaptık ve neredeyse AB'ye üye olmamak için ne gerekirse yerine getirdik. Hatalardan dönüp AB ilişkisini Turgut Özal ile birlikte canlandırdıktan bu yana ise daima bu ilişkinin faydasını gördük. Ekonomimiz AB ile gümrük birliği sayesinde küresel ekonomiyle bütünleşti. Ortadoğu'ya ilham veren, dünyanın ilgi odağı olan Türkiye'nin siyasî istikrarının

temelinde AB norm ve standartları var. AB krize rağmen hâlâ bir numaralı ekonomik ortağımız. Ticarî anlamda, know-how anlamında, doğrudan yabancı sermaye kaynağı olarak ve AR-GE ihtiyacı açısından bu böyle. Türkiye'nin bugünkü özgüveninin yapıtaşı AB ilişkisidir. Dolayısıyla Türkiye ile AB'nin bütünleşmesinin değerinin farkında olanlar, ilişkinin durumundan hoşnut değil. İlişkinin daha fazla zayıflamasını temenni etmeyenlerin sayısı artıyor.

Avrupa alaycılığına dönüştüğü bir dönemdeyiz. Oysa Türkiye'nin bugünkü özgüveninin yapıtaşı Avrupa Birliği ilişkisidir

Bugünkü meşru soru herhalde şu: Türkiye'nin değişimi, dönüşümü ve bölgenin istikrarı için AB kıstaslarının anlam ve önemi kaldı mı? "AB ile ekonomik ilişkiyi sürdürelim ama daha fazlasına gerek yok" diyen pek çok kişi var. Bu görüş hükümeti ve toplumun önemli bölümünü kuşatan aşırı özgüvenin sonucu. Oysa AB tekniklerine ihtiyaç her

AB ülkelerinin en zayıfı ve en zorda olanıyla karşılaştırıldığında bile sorunlarımızın o ülkeninkilerin ne kadar fevkinde olduğu görülecektir

Birlik, aralarında yapısal farklılıklar gösteren ekonomileri barındıran ve ortak politikaların bazılarında muaf olan Danimarka, İngiltere ve İsveç'in de dâhil olduğu çok vitesli bir yapı. AB üyeliği için formül öneren Kemal Derviş'in Türkiye'yi benzettiği ülke de, AB'nin 'kıdemli düşük vitesli' üyesi İngiltere. Bunun avantajı olduğu gibi sakıncası da var. İngiltere Schengen ve Avro Bölgesi gibi pek çok ortak politikaya, eski üye olduğu için dâhil değil. Ne var ki carî antlaşmada bu 'opt-out' yani 'istediği ortak politikalardan muaf olma' ayrıcalığı artık tanınmıyor. Bunu değiştirmek zor değil, zira özellikle Avro Bölgesi'ne dâhil olma konusunda Orta Avrupalılar da pek heveskâr değil. Tıpkı Türkiye gibi verimlilik ve rekabette batıdan geride olduklarından rekabetçi kur ayarlamalarına ihtiyaçları var. Avro Bölgesi'nin giderek sertleşen malî disiplinine uymaları Yunanistan'da görüldüğü gibi mümkün değil.

Hataya düşmeyelim

Dolayısıyla carî Lizbon Antlaşması'nın tadilatı Türkiye'nin üyelik sürecini kolaylaştırabilir. Ama burada şu hataya düşmemek gerek: Belli ortak politikalardan muafiyet söz konusu olacak olsa bile o politikaları önce müzakere etmek gerekiyor. Diğer bir deyişle, sanıldığı gibi 'alakart' bir AB yok ve muhtemelen de hiç olmayacak. Zira 'alakart AB' ne siyaseten ne de teknik olarak mümkün. 'Fiks mönü'yü alıp arzu edilmeyeni uygulamamak ise mümkün olacak.

Zaten, her hâlükârda, üstelik Avrupa'nın Türkiye ve İslâm korkularını bilince, er veya geç gerçekleşecek üyeliğin içeriği konusunda ilkel durmak lâzım. Farklı bir tam üyelik, 'demokrasi muafiyeti', 'çevreyi koruma muafiyeti' veya 'sosyal politika muafiyeti' anlamına gelmemeli.

Dolayısıyla bugün için acil olan hangi formülün en uygun olacağı değil, pek çok fırsata gebe 2013 yılını iyi değerlendirerek tam üyeliğe doğru ilerlemektir.

Hâlihazırdaki gelişmeleri ve yakın gelecekteki fırsatları hatırlayalım. Bu bağlamda neler yapılması gerektiğine

gün kendini hissettiriyor. Ne anayasa yapma biçimi, ne Kürt çatışmasını çözme biçimi, ne yargının işleyişi, ne temsil adaleti, ne demilitarizasyon, ne adil yargılama, ne ademimerkeziyet ve iyi yönetim, ne basın ve ifade özgürlüğü, ne doğa koruma, ne insan ve hayvan sağlığı, ne çalışma hukuku, ne kent yönetimi, ne atık yönetimi tatminkâr Türkiye'de. AB ülkelerinin en zayıfı ve en zorda olanıyla yapılacak bir karşılaştırma buradaki sorunların o ülkeninkilerin nitel ve nicel anlamda ne kadar fevkinde olduğunu bir bakışta gösterecektir.

Siyasi öngörüsüzlük

Zor ilişkinin AB tarafına bakacak olursak, Batı Avrupa Soğuk Savaş sonrasında kıtada ortaya çıkan fiilî durumla birlikte kapısına dayanan Doğu Avrupalıları, onlar kadar kendi bekası için birliğe dâhil ederken Türkiye'yi nedenleri çok derinlere dayanan bir siyasî öngörüsüzlükle dışarıda bırakmak için her şeyi yaptı. Bugün ise kıtanın batısında hüküm süren varoluşsal kaosta Türkiye olumsuzlu cisimleştiriyor. Çoktan melezleşmiş olmasına rağmen ve tam da bu yüzden 'kimlik' saplantısıyla malul Batı Avrupa'nın kendisinden farklı ilân ettiği başta İslâm dini olmak üzere her dine ve kültüre karşı geliştirdiği savunmacı ruh hâlinin bir numaralı mağduru Türkiye'nin AB üyelik süreci.

Ama AB'nin Türkiye karşıtı manevraları sonuçta hep boşa çıktı; ortak akıl daima galip geldi. Tarihinde İslâm'la hiçbir zaman eşit bir ilişkide olmayan Batı Avrupa'nın, Müslüman kimlikli Türkiye'yi ortak olarak kabullenmesi kolay değildi, hâlâ da değil. Ancak ortak çıkarlar her şeye rağmen bu zor ilişkinin devam etmesini ve belli bir modus vivendi çerçevesinde başarıya ulaşmasını emrediyor. Avrupa'nın, hele Arap uyanışıyla başlayan 'post-neo-kolonyal' dönemde İslâm'la zor ilişkisini normalleştirmesinin yolu Türkiye'nin üyeliğinden geçiyor. Bu veriyi Türkiye'nin Avrupa açısından temsil ettiği diğer iktisadî ve siyasî kozlarla birlikte okuyunca ortaya bütünleşmeyi işaret eden ortak akıl çıkıyor.

Bugün artık Avrupa Birliği, malî krizin yarattığı yeni durum sonucunda Konfederal Avrupa'ya doğru evriliyor. Buna koşut olarak, Avrupa'nın Türkiye'yle ilgili ezeli klişeleri yavaşça dönüşüyor. Avrupalı kanaat önderi Türkiye'nin anlamını giderek fark ediyor. Üyelik olasılığı gündeme geldiğinden beri dillere pelesenk olmuş 'Avrupa'ya ilelebet yük olacak yoksul Türkiye' klişesi de artık tükendi. Keza Türkiye'nin cevval dış politikası, bütün arızalarına rağmen kayda geçiyor.

Türkiye için belli ortak politikalardan muafiyet söz konusu olacak olsa bile o politikaları önce müzakere etmek gerekiyor. Alakart bir AB yok, muhtemelen hiç olmayacak

eğilelim. Haziran 2010'dan bu yana hiçbir faslı müzakereye açamayan AB'den, hem Komisyon hem siyasetçiler seviyesinde Türkiye'yle müzakerelere geri dönme konusunda sayısız irade beyanı geliyor. Kürt çatışmasının çözümü konusundaki geniş toplumsal iradenin bu olumlu havayı pekiştireceğinden şüphe yok. Hükümetin de bütün sert retoriğe rağmen müzakereye geri dönme isteği seziliyor. Bu çerçevede üç husus önemli.

Yeni fasıl, Kıbrıs, üyelik perspektifi

İlki yeni Fransa hükümetinin resmen olmasa da Nicolas Sarkozy'nin veto etmekle tehdit ettiği beş faslın önünü açtığı bilgisine sahibiz. Veto kalktığında açılabilir hale gelecek iki fasıl var: Ekonomik ve Parasal Politika, yani avro faslı ve Bölgesel Politika. İkinci Sarkozy Haziran 2007'de veto etmişti. Şimdi, avro krizini yaşayan AB'de Türkiye'nin bu faslı müzakere etmeye başlaması hem ironik hem sembolik. Avroya ilerde dâhil olmasa da hiçbir taahhüt ve ek yük altına girmeden bu faslı müzakere etmeye hazır olan Türkiye'nin kredisinin artacağına kuşku yok. İkinci fasıl Bölgesel Politika, hem iyi yönetim ve ademimerkeziyet hem de Kürt çatışmasına çözüm arayışı içinde olan ülkemiz için gayet işlevsel bir içerikte.

İkincisi, bu makale yayımlandığında büyük ihtimalle Kıbrıs Cumhuriyeti (GKRY) Cumhurbaşkanı olacak liberal politikacı Nikos Anastasiadis'in ülkesinin Türkiye politikasını gözden geçirme iradesi sonucunda oluşacak dinamikle Kıbrıs'ın açılmasını engellediği fasıllarda gelişme olabilir. Özellikle Adalet, Özgürlük, Güvenlik ile Yargı Temel Haklar fasıllarına GKRY'nin koyduğu engellerin kalkması demokratikleşme ve barış çalışmalarında gayet olumlu olacaktır.

Fransa ve Kıbrıs'ın müzakereler üzerindeki ipoteklerinin kalkmasına ilâveten açılabilir durumda olan ama üyelik perspektifinin zayıflığı nedeniyle açılmayan Kamu Alımları, Sosyal Politika ve Rekabet Politikası fasıllarını da listeye eklediğimizde 2013'teki İrlanda ve Litvanya dönem başkanlıkları esnasında ve devamında yedi faslın eğer açılış kriterleri Türkiye tarafından karşılanabilirse

açılma ihtimali var. Ancak burada hayatî bir engele dikkat etmek gerekiyor. Bu son üç faslın açılmamasının nedeni AB tarafının iddia ettiği gibi hükümetin gönülsüzlüğü değil. Daha ziyade Türkiye'nin önünde berrak bir perspektif olmaması. Her ne kadar son tahlilde bu ve diğer müzakere edilen fasılların içerikleri toplumun lehine olsa da kimi mevzuat, başta iş dünyası tarafından üyelik garantisi olmayan bir ülkenin rekabet gücüne getireceği olumsuzluklarla değerlendiriliyor. Dolayısıyla artık her şeyden önce üyelik perspektifini katılım tarihiyle perçinlemek gerekiyor.

AB'nin 2014-2020 bütçesi, bu tarihler arasında üye olacağı farz edilmediğinden Türkiye'ye ayrılmış bir uyum fonu öngörmüyor. 2020 sonrası en anlamlı tarih de hâliyle 2023. Nitekim başbakan da artık bizim gibi 2023 diyor. Türkiye'nin müzakereyi tamamlayıp uyumlu bir hâl alması, AB'nin kendine gelmesi ve birlikte ortak bir noktaya ulaşmak için 2023 makul ve elverişli bir mühlet. 2023'ün katılım yılı olarak telaffuz ve tescil edilmesi süreci bambaşka bir mecraya sokacaktır.

Önemli temaslar

Müzakerelerin canlanması ve katılım yılına paralel olarak, yıl içinde AB-Türkiye ilişkisini gündeme taşıyacak bir dizi gelişme bekleniyor. AB tarafında, Konsey Başkanı Herman van Rompuy nihayet ülkemizi ziyaret edecek. Keza Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande'in ikili resmî ziyareti yine yıl içinde bekleniyor. Anastasiadis'in seçilmesiyle Kıbrıs sorununda olumlu gelişmeler olabilir. AB'nin, gümrük birliğinin daha iyi çalışması ve önündeki engellerin kaldırılması amacıyla Dünya Bankası'na ısmarladığı rapor yıl içinde çıkacak. Vize kolaylığının yol haritası yine yıl içinde hayata geçecek.

Türkiye tarafında bütün retoriğe rağmen başbakanın Brüksel ziyareti yapıcı mesajlar vermek açısından çok önemli. Makalenin başında belirttiğimiz gibi ortada kalmış AB işlerinin toplum ve iş dünyası tarafından sahiplenilmesi ise önümüzdeki en ciddî challenge.

Katılım yılı olarak 2023 makul ve elverişli bir tarih. Ortada kalmış Avrupa Birliği işlerinin toplum ve iş dünyası tarafından sahiplenilmesi ise önümüzdeki en ciddî challenge

İKİ TARAF DA ÇABA GÖSTERMELİ

Ria Oomen-Ruijten / Avrupa Parlamentosu Türkiye Raportörü

2012 yılında, Türkiye ve AB'nin aralarındaki diyalogu geliştirebildiklerini, ortak bir anlayışa ulaşabildiklerini ve olumlu yönde bir değişim yaratabildiklerini gördük

Bir dizi gerekçeyle 2013 yılının Türkiye-AB ilişkileri açısından can alıcı önemde bir yıl olmasını bekliyorum.

Her şeyden önce Fransız hükümetinin müzakere başlıklarındaki (en azından bir başlıktaki) vetosunu kaldırmasıyla katılım müzakereleri pek yakında hız kazanacak. Dahası, Adalet Bakanı Sadullah Ergin tarafından hazırlanan, kısa süre içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sevk edilmesi beklenen ve Türk yargı sistemindeki güncel sorunların çoğunu sona erdirecek dördüncü yargı reformu paketinden de umut beslemekteyim. Sözünü ettiğim sorunlar, Türkiye'nin terörle mücadele düzenlemeleri ve Türk Ceza Kanunu'nda terörizmin son derece geniş bir biçimde tanımlanmış olmasıyla ilişkili, uzun süredir devam eden sorunlar.

2013 yılının aynı zamanda, Türk hükümetiyle PKK'nın hapisteki lideri Abdullah Öcalan arasında Kürt meselesini barışçıl bir çözüme kavuşturacak görüşmelerin başarıyla tamamlanmasının sonuçlarını da içeren bir yeni sivil anayasanın ortaya çıkarılacağı yıl olmasını umuyorum. Avrupa Parlamentosu'nda bu gelişmeleri büyük bir ilgiyle izliyor ve ana sonuçları yıllık bir karar için kaleme alıyorum.

Olumlu gündem

Geçen yılın kararında, AB ile Türkiye arasında, özellikle ekonomi, dış politika ve enerji alanlarında bir karşılıklı bağımlılık ilişkisi bulunduğundan, bu karşılıklı bağımlılığın ortak yükümlülükler temelinde bir çerçeveye oturtulması halinde nasıl olumlu sonuçlara yol açabileceğinden söz

etmiştim. Nitekim 2012 yılında, karşılıklı taahhütler ve net hedefler içeren olumlu bir gündemin yürürlüğe sokulmasıyla, Türkiye ve AB'nin aralarındaki diyalogu geliştirebildiklerini, ortak bir anlayışa ulaşabildiklerini ve olumlu yönde bir değişim yaratabildiklerini gördük.

Ancak şimdi bu yapıcı ilişkinin ortak bir anlayış ve karşılıklı saygı atmosferi içinde korunmasını güvence altına almamız gerekiyor; bu nedenle müzakere süreci bağlamında taahhütlerin yenilenmesine ihtiyaç olduğuna inanıyorum. Karşılıklı olarak taahhütlerin yenilenmesi için iki tarafın da çaba göstermesi gerek. Yukarıda değinildiği gibi Fransız hükümetinin Bölgesel Politikalar başlığındaki müzakerelerin önünü açması bu açıdan çok önemli.

4'üncü yargı paketi hayati

Eğer Türkiye modern ve refah içinde bir toplum olma doğrultusunda gelişmek istiyorsa, kolektif ve bireysel temel hakların korunması, saygı görmesi ve iletilmesi mutlak bir önem taşır. Bu nedenle Avrupa Parlamentosu'nun bu yılki kararında yargı sistemi ve temel haklar alanındaki reformların öneminin altını çizdim. Üçüncü yargı reformu paketi önemli bir adımdı, ancak reform sürecini dördüncü bir yargı reformu paketiyle sürdürmek hayati bir önem taşıyor.

Bu açıdan birinci öncelik terörizmle ilişkili suçların ceza kanununda ve Terörle Mücadele Yasası'ndaki aşırı geniş tanımlanmasıyla bağlantılı sorunları gidermek. Türkiye'de gerçek ifade özgürlüğünü geliştirmek açısından bu konu önemli. Türkiye çabalarını artırmalı, AB de bu sürece yardımcı olmak için elinden geleni yapmalı. Resmi kıstasların konması ortaya açık seçik bir yol haritası çıkaracak ve reform sürecine hız katacaktır. Bu açıdan 23'üncü ve 24'üncü müzakere başlıklarının açılması yönündeki yeni çabalar çok önemli. AB'nin, Türkiye'deki reformlar için karşılaştırmaların yapılacağı kıstas olarak kalmasının önemini de vurgulamak istiyorum.

Türkiye modern ve refah içinde bir toplum olma doğrultusunda gelişmek istiyorsa, kolektif ve bireysel temel hakların korunması, saygı görmesi ve ilerletilmesi mutlak bir önem taşır

Türkiye önemli bir bölgesel oyuncu ve AB'nin dış politikası için stratejik bir role sahip. Dolayısıyla mevcut siyasi diyalog daha da güçlendirilmeli; Türkiye'nin de dış politikasını AB ile diyalog ve eşgüdüm içerisinde geliştirmesini destekliyorum. Suriye'deki demokratik güçlere verdiği destek ve ülkeye kaçan Suriyelilere sağladığı insani yardımla Türkiye, Suriye açısından da önemli bir rol oynuyor. Ocak ayında Hatay yakınlarında iki Suriyeli mülteci kampını ziyaret ettim ve kamp koşullarından elbette son derece etkilendim. AB ve uluslararası topluluğun Suriye kriziyle baş etmede Türkiye'yi desteklemesi büyük önem taşıyor. Bu açıdan, gereken insani yardımın nasıl ulaştırılabileceği konusunda AB ve Türkiye'nin ortak bir anlayışa varması hayati önemde.

Avrupa Parlamentosu kararı PKK tarafından sürdürülen terörist şiddeti en güçlü terimlerle kınıyor ve AB'yi terörle mücadelede Türkiye'yle işbirliğini yoğunlaştırmaya çağırıyor. Böyle bir işbirliğini kolaylaştırmak, Europol ile bir işbirliği anlaşması yapmak ve Eurojust ile yargısal işbirliğine gitmek için Türkiye'nin bir veri koruma yasasını ve terörün finansmanına ilişkin bir yasal düzenlemeyi yürürlüğe sokması gerekiyor.

Kürt sorununda fırsat

Türkiye'deki Kürt sorunu şiddetle çözülmeyecek, bu nedenle bütün siyasi güçleri, siyasi, kültürel ve sosyo-

ekonomik açıdan Kürt kökenli yurttaşları kapsayacak ve katılımlarını ileri götürecek bir süreç için, bu amaca yönelik siyasi diyalogu güçlendirmek için birlik içinde çalışmaya davet ediyorum. Öcalan ile sürdürülen görüşmeleri önemli buluyor ve bu görüşmelerin Türk sivil toplumunda ve ana muhalefet partisi CHP dahil olmak üzere siyasi muhalefet içinde yaygın destek görmesinden mutluluk duyuyorum.

Meseleyi çözmek ve onca hayata mal olmuş onyıllardır süren şiddete son vermek açısından bu durum benzersiz bir fırsat penceresi yaratıyor. Süregiden anayasa çalışması da bu açıdan çok önemli bir fırsat; Anayasa Komisyonu'nun çalışmasını sürdürmesi ve kuvvetler ayrımı, devlet, toplum ve din arasındaki ilişkiler, bütün yurttaşların temel hakları, kapsayıcı bir yurttaşlık kavramı gibi anahtar meseleleri AB değerleriyle uyum içinde ele alması desteklenmeli.

Kıbrıs'ta umut

Bununla beraber, Türkiye'nin katılım süreci ancak Kıbrıs sorununun bir çözüme kavuşmasıyla gerçekten kanatlanacaktır. Bu mesele yüzünden bir bütün olarak Avrupa Konseyi sekiz müzakere başlığını bloke etti, Kıbrıs Cumhuriyeti de bunlara ek olarak altı müzakere başlığının görüşülmesini engelliyor.

Türkiye'nin geçtiğimiz altı ay boyunca Kıbrıs'ın dönem başkanlığıyla toplantı yapmak ve temas kurmaktan kaçınma kararından derin bir üzüntü duydum. Bu durum Türkiye ile Kıbrıs arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesi ve karşılıklı yükümlülükler altına girme doğrultusunda bir süreci başlatmak açısından kaçırılmış bir fırsat.

Kıbrıs seçimlerinin iki tarafın da görüşme masasına dönmesi ve iki topluluk açısından da adil ve kalıcı bir anlaşma temelinde Kıbrıs'ın yeniden birleştirilmesi için yeni bir fırsat penceresi sağlamasını ümit ediyorum. Bütün bunlar 2013 yılında başarılabılırsa Türkiye-AB ilişkilerinin geleceği çok parlak görünüyor.

Öcalan ile sürdürülen görüşmeleri önemli buluyor ve bu görüşmelerin Türk sivil toplumunda ve ana muhalefet partisi CHP dahil olmak üzere siyasi muhalefet içinde yaygın destek görmesinden mutluluk duyuyorum

Siz sadece planlayın...

Siz sadece yatırımlarınızı ve ticari faaliyetlerinizi planlayın, gerisini işletmenize özel, hızlı finans çözümleri sunan BankPozitif'e bırakın.

AB’NİN GELECEĞİ, TÜRKİYE’NİN SEÇENEKLERİ

Dr. Bahadır Kaleağası / TÜSİAD Uluslararası Koordinatörü

Türkiye için AB hedefi coğrafi bir seçim değil. Uluslararası ilişkiler birbirleriyle karşılıklı etkileşim içinde bütünsel analiz gerektiren konulardan oluşuyor: Avrupa, ABD, Çin, Rusya, Ortadoğu... Ekonomi, ekoloji, enerji, teknoloji, demokrasi...

Bunun da ötesinde, uluslararası ilişkiler doğrudan iç siyaset ve toplumsal kalkınmayla bağlantılı bir alan. 19’uncu yüzyılın Hegel’ci ‘Prens’e tabi dış politika’ gerçekçiliği veya Soğuk Savaş yıllarının özetle Kissinger-vârî ‘stratejik yayılma’ odaklı dünya siyaseti anlayışı sığ kalıyor. Küresel tablo çok daha karmaşık, çok boyutlu. Artık 21’nci yüzyılda Kissinger bile eski Kissinger-vârî yaklaşımları geride bıraktı.

Bugün AB tartışmalarında bazen dogmatik hamaset baskın çıkıyor. AB tekil bir özne değil. Bir devletler arası

ortak siyaset üretme ve toplumlar arası birlik şantiyesi. Kendi içinde evrim halinde bir gündeme sahip. Türkiye için önemli olan bu süreci iyi anlamak, değerlendirmek ve uluslararası ilişkilerde güçlenmek. Bu ‘uluslararası güç’ kavramının Türkiye gibi petrol veya nükleer silah sahibi olmayan bir ülke için anlamı açık: insan sermayesi, demokrasi, hukuk devleti, ekonomik dinamizm, teknoloji ve doğal servet. AB konusu işte bu hedefler doğrultusunda önem kazanıyor. Duygusal ve basitçi yaklaşımlardan sakınmak iyi olur.

Ulusal çıkarlar

İngiltere Başbakanı Cameron ülkesinin AB üyeliği için olası bir referandumda ‘Evet’ oyu vereceğini açıkladı. Norveç de tekrardan AB üyeliği için hareketleniyor. AB her iki ülke için karar alma sisteminde yer alınması

gereken demokratik bir ekonomik çıkar birliği. Türkiye için aynı durum söz konusu. Ülkenin seçmenleri ve vergi mükelleflerinin demokratik muhatabı olan Ankara’nın siyasal karar alanı Brüksel’e, Türkiye’nin içinde yer almadığı AB kurumlarına kaymakta. Dolayısıyla Avrupa ve dünyadaki gelişmeler Türkiye açısından çok önemli bir ‘ulusal egemenlik’ ve ‘demokratik meşruiyet’ sorunu yaratmakta.

Çünkü:

AB Türkiye’nin en önemli ticaret, yatırım, finans, turizm, teknoloji ve sosyal işbirliği kaynağı olmaya devam ediyor. Türk ekonomisinin önümüzdeki dönemde en az yüzde 6 büyümesi önemli. İşsizlik başta olmak üzere ülkenin temel sorunları için büyüme bir önkoşul. Bu oranı sürdürülebilir kılmak için uluslararası yatırımları çekim gücü belirleyici bir etken. AB süreci de bu çerçevede odak noktası.

AB tekil bir özne değil. Bir devletler arası ortak siyaset üretme ve toplumlar arası birlik şantiyesi. Kendi içinde evrim halinde. Türkiye için önemli olan bu süreci iyi anlayıp değerlendirmek

Uluslararası yatırımlar ‘hukuk devleti’, ‘AB standartları’ ve ‘ekonomik öngörülebilirlik’ kıstaslarına öncelik veriyor (Örneğin sadece Londra, Paris veya Frankfurt değil, Washington, Pekin ve Yeni Delhi’deki görüşmelerimizde bile bu konu öncelik olarak vurgulanıyor).

Gümrük birliği tam üyelik öncesi bir aşama olarak tasarlanmıştı. Bu dönemde Türkiye’nin AB politikaları ve mevzuatına uyum sağlarken, bunların karar sürecine katılmaması geçici bir sorun olarak ‘idare edilebilir’ düzeyde görülmekteydi. Fakat tam üyelik uzadıkça Türkiye’nin AB karar sistemi dışında olmasından kaynaklanan sorunlar önemli boyutlara ulaşmakta. (Örneğin sanayi üretim standartları, G.Kore–AB serbest ticaret anlaşması, rekabet politikası, Çin ile ekonomik ilişkiler ve sorunlar). Gümrük birliğini serbest ticaret anlaşmasına dönüştürmek de Türk ekonomisinin uluslararası açılımları açısından son derece olumsuz sonuçlar doğurur.

AB’nin çevresindeki ülkeler arasında Türkiye ‘petrol ve doğal kaynakları olmadan hızla büyüyen pazar ekonomisi,

sanayi ülkesi ve demokrasi’ özelliklerine sahip tek ülke. Rusya, Mısır veya İran’dan bu açıdan çok farklı Türkiye. Daha ziyade İspanya veya Polonya modeline yakın. Bu nedenle küresel koşullar ve bölgesel gerçekler Türkiye’yi AB’nin uluslararası politikalarının etki alanına dâhil ediyor (Örneğin iklim değişikliği, Akdeniz’de deniz taşımacılığı, grip salgınlarıyla, kaçak göçle mücadele, finansal piyasaların düzenlenmesi, dijital ajanda, ABD ile Transatlantik ekonomik alan altyapısı için mevzuat uyumu, İran’a yaptırımlar).

Türk ekonomisinin olumlu iç ve bölgesel dinamikleri ve küresel atılım potansiyeli sayesinde Avrasya ekseninde diğer ülkelerle ilişkilerimiz geliyor. Bu yönde, dünyayla daha yoğun ekonomik ilişki geliştiren bir Türkiye AB sürecinde daha da güçlenir. Simetrik olarak AB sürecinde güçlenen bir Türkiye’nin dünya gözündeki çekim gücü artar. Fakat tam üyelik hedefi somutlaşmadıkça bu sinerji zayıf kalmakta.

AB sürecinin her aday ülkede tetiklediği demokratik reform, ekonomik refah ve toplumsal kalkınma dinamikleri de Türkiye’nin somutlaşamayan üyelik hedefinden olumsuz etkileniyor.

Diğer bir önemle izlenmesi gereken süreç, TÜSİAD açısından da öncelikli bir konu olan ‘Avrupa’nın geleceği’ tartışması. AB 21’nci yüzyılı kendi içinde ‘farklılaştırılmış bütünleşme’ eğilimiyle yaşamaya hazırlanıyor. Tam olarak doğru olmasa da ‘çok vitesli’ tanımlaması da kullanılıyor. Soğuk Savaş’ın sona erdiği 1989-1991 yıllarında akademik görevlerim ve AB Komisyonu Başkanı Jacques Delors’un stratejik araştırmalar birimindeki çalışmalarım sayesinde aşına olduğum bu teorik öngörüler sonunda somutlaşıyor. AB Komisyonu Başkanı Barroso’dan Almanya Başbakanı Angela Merkel’e artık en üst siyasal düzeyde ifade edilen bir ‘çok çemberli Avrupa’ gerçeği var. Tabu çözüldü.

AB nasıl değişiyor?

AB’nin değişen kurumsal yapısı, Türkiye’nin içinde bulunduğu tam üyelik yolunun haritasını da yeniden çiziyor. Bu çerçevede Avrupa’nın gündeminde kısa vadede etkili olan, dolayısıyla Türkiye’yi de doğrudan etkileyen beş temel ekonomik alan var:

1. Euronun istikrarı

On yıllık bilançosu başarılı bir proje Euro. Dolara karşı değeri, dünya ticaretindeki ağırlığı, Avrupa Merkez

AB Türkiye’nin en önemli ticaret, yatırım, finans, turizm, teknoloji ve sosyal işbirliği kaynağı. Sürdürülebilir büyüme için uluslararası yatırım şart, dolayısıyla AB süreci bu çerçevede odak noktası

Bankası’nın saygınlığı, tek para biriminin sağladığı ticaret kolaylığı, tasarruf, istihdam ve ekonomik büyüme göstergeleri olumlu. Ne var ki siyasal yönetim yapısı zayıf. Bazı mali disiplini başaramayınca tüm sistem sarsılıyor. Bu sarmaldan çıkış için AB dört sütunlu bir stratejiye odaklandı: mali piyasaların ortak denetimi, ulusal bütçelerin AB düzeyinde gözetimi, bütünleşmiş ekonomik politikalar ve ortak karar alma sistemi. Böylece AB artık yeni bir anayasal reform aşamasına geldi.

2. Ekonomik reform

Almanya ve Kuzey ülkeleri 2000 yılından beri birdizi yapısal reform sayesinde en az iki önemli başarı elde etti: dengeli kamu maliyesi ve esnek iş piyasaları. Son 10 yıldaki küresel gelişmeler bu ülkeler için aynı yönde daha fazla çaba gerektirirken, diğerleri için radikal dönüşümleri kaçınılmaz kılıyor.

Devletin daha etkin, saydam ve yurttaşlara hesap veren bir şekilde yönetilmesi, en az seçimler ve özgür medya kadar temel bir çağdaş demokrasi özelliği artık. Vatandaşların ise daha çok ve daha verimli çalışma kültürüyle değişen dünya koşullarına uyumu başarmaları gerekiyor.

3. Yatırım ortamı

AB dünyada en çok yabancı sermaye yatırımı çeken bölge. Örneğin ABD’nin sadece 10 milyon nüfuslu Belçika’daki yatırımları Çin’dekilerden fazla. Çin ise Avrupa’ya giderek daha fazla sermaye aktarıyor. Buna rağmen Avrupa artık sınırlarına dayandığı yatırım ortamının önündeki engelleri aşmak zorunda. Vergi politikaları, işgücünün dünya rekorları kıran maliyeti, kobiler için daha cesur bir finansman sistemi ve ortak risk sistemi gibi birçok alanda mevzuatlar hazırlanmakta veya lobisi yapılmakta. Bunların da ötesinde, yatırım ortamı ve ekonominin geleceği için Avrupa ekonomik dünyasının 22’nci yüzyıl odaklı bir devrime işaret ettiği temel bir alan var: eğitim.

4. Avrupa tek pazarı

En başta ‘ortak pazar’ dense de o kadar çok eksiği vardı ki sonunda ancak 1992’de tamamlanınca adı da yenilendi, ‘tek pazar’ oldu. AB’nin bu temel bütünleşme boyutu yılda 600 milyar euro değerinde bir ek gelir yaratıyor, 3 milyonu aşkın fazladan istihdam yarattı. Fakat daha çok eksiği var. Tam anlamıyla bir tek pazar değil. Ülkeler arası korumacılık özellikle bankacılık ve hizmet sektörlerini dar coğrafyalara hapsediyor. Enerji ve iklim değişikliği alanlarında ortak eylemlerin yetersizliği sadece doğanın değil, pazarın da dengelerini bozuyor. Diğer bir öncelik ise ‘dijital tek pazar’: veri koruması, e-ticaret, geniş bant, e-imza, telif hakları, teknolojik yenilikçiliğin finansmanı... Bu alanlarda daha bütünleşmiş bir AB tek pazarının Avrupa ekonomisinin yıllık gelirine yüzde 4 oranında bir artış sağlayacağı hesaplanıyor.

5. Uluslararası ekonomi ve ‘Yeni Batı’

ABD ile AB dünya ekonomisinde birbirlerinin en önemli ticaret, yatırım ve teknoloji ortağı konumunda. Bu eksende bir Transatlantik ekonomik alan tesisi çalışmaları derinden ilerlemekte. Paralel olarak, iki taraf arasındaki mevzuat uyumuna her ay yeni bir alan ekleniyor. Ayrıca G. Kore ve Hindistan’dan sonra şimdi sırada Japonya var. AB’nin merkezi Brüksel’de kısa süre içinde Washington ve Tokyo ile birer serbest ticaret anlaşması müzakereleri için hazırlıklar bitmek üzere. Güney Amerika ve Güneydoğu Asya da aynı yönde hareket içinde. Avrupa’nın uluslararası ticaretteki bu atılımları Türkiye için derin etkiler içeriyor. G20 içinde hem demokrasi hem de piyasa ekonomisi olan ülkeler arasında bir ‘yeni Batı’ eksenini şekilleniyor.

AB’nin gelecek senaryoları

Avrupa yenilenirken, geçmişten şimdiki zamana uzanan siyasal dürtüler sonucunda geleceğe uzanan temel eğilimleri dört başlıkta özetleyebiliriz. Avrupa geleneklerine uygun olarak, Latince yaftaladığım bu eğilimler aynı zamanda birer gelecek senaryosu oluşturuyor.

Europa mercātus

‘Pazar Avrupası’. En başından beri Avrupa’da birlik süreci ortak pazarın paylaşılan menfaatleri üzerine kuruldu. Bugün yarım milyarlık nüfus, yüksek eğitim seviyesi, 13 küsur trilyon euroluk yıllık gelir ve dünya ticaretindeki yüzde 20’lik payla AB bir küresel ekonomik dev. Hızla

AB’ye üyelik zaten önce mevcut, geniş AB’ye oluyor. AB üyesi olan bir ülke daha sonra euro, Schengen ve savunma işbirliği gibi farklı alanlarda daha sıkı entegrasyon gruplarına katılıyor

yükselen Çin gibi ülkelerin de en önemli ekonomik ortağı. AB pazarı, standartlarını tüm dünyaya ihraç ediyor.

Kendi içinde de tüketici hakları, gıda güvenliği, ulaştırma ve çevre gibi birçok alanda vatandaşlarına ileri yaşam kalitesi sağlıyor. Hukuk devleti zirviyle korunan bu ‘Pazar Avrupası’nın hizmet sektörü, e-ihale, dijital ekonomi gibi alanlardaki eksiklerini tamamlayarak genişlemesi, AB’nin en temel gelecek senaryosu olmaya devam ediyor.

Europa nostrum

‘Bizim Avrupa’. Kuşkusuz yine en başından beri AB’nin kurucu babalarının vizyonu, ekonomik entegrasyon başarısı sayesinde bir gün siyasal federal birlik hülyasıydı. AB bu yönde birçok alanda ulusüstü niteliklerini pekiştirerek gelişti. Brüksel’deki Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu’nun yetkileri zamanla arttı, AB hukuku ulusal hukuk sistemlerine karşı üstünlük kazandı, üye ülkelerin veto yetkileri kısıtlandı. Fakat AB halen bir ABD gibi federal yapı sahibi değil. Ne var ki küresel rekabeti ortamı bir taraftan, Euro Bölgesi’nin yapısal yönetim sorunları diğer taraftan, AB’yi çok daha sıkı bir siyasal birlik olmaya zorluyor.

Europa progressio

‘İlerleyen Avrupa’. Sorunları ve fırsatları dikkate alan, pragmatik çözümlerle gelişen bir siyasal yapı. Bir önceki iki eğilimin birleştiği alan. Değişken geometri. Çok çemberli Avrupa.

Halihazırda fiilen AB içinde farklı entegrasyon grupları var: Euro, sosyal politika, savunma işbirliği ve Schengen. Her ülke hepsinin üyesi değil. Kurumsal mühendisliği daha iyi yapılacak bir sistem mümkün. Bu senaryoda mevcut AB, tek pazarı, ortak politikaları ve demokrasi gücüyle güçlenmiş bir geniş çember oluşturur. Buna bugünkü 28 ülke ve ötesindeki coğrafya dâhil olur. Bunlar arasında,

İngiltere, İsveç, Çek Cumhuriyeti ve Danimarka gibi Euro Bölgesi’ne girmek istemeyen ülkeler, İsviçre, Norveç, Türkiye, Bosna-Hersek, Sırbistan gibi yeni üyeler ile Polonya, Romanya gibi euro birliği koşullarına teknik olarak hazır olmayan ülkeler sadece bu geniş çember AB’de yer alır. Almanya, Fransa, Hollanda ve İtalya’nın başını çektiği euro grubu ise daha sıkı bir birlik olan çekirdek AB’yi oluşturur.

AB’nin yeni ülkelere genişlemesine tepkili ülkelerin kamuoyunda da tartışma ortamı rahatlar: ‘Küresel rekabet gereği AB genişleyecek, fakat merkezdeki Euro Bölgesi dar bir grup olarak kalacak’ söylemi bir süre baskın çıkar. Bu senaryo fiilen gerçekleşmekte zaten. Önündeki en önemli engel ise merkezdeki çekirdek euro grubunda yer alacak ülkeler daha derin bir ekonomik ve siyasal birliğe doğru giderken, AB çemberinde yer alanların dışlanmayacağı bir sistem. Kurumsal mühendislik açısından yaratıcılık gerektiren bir mesele.

Bu noktada özellikle hatırlatmak gerekir ki AB’ye üyelik zaten önce mevcut, geniş AB’ye oluyor. AB üyesi olan bir ülke daha sonra euro, Schengen ve savunma işbirliği gibi farklı alanlarda daha sıkı entegrasyon gruplarına katılıyor; eğer isterse ve teknik olarak hazırsa. ‘İngiltere modeli’ veya ‘ikinci sınıf üyelik’ gibi modeller hukuksal olarak namevcut.

Europa et cetera

‘Avrupa vs...’ Sorunlarını aşamayan, durumu idare eden AB. Bu sadece Avrupa ve Türkiye değil, başta ABD, Japonya, Rusya ve Çin, tüm dünya ekonomisi için çok olumsuz olur.

Mutlaka daha birçok etkeni dikkate almak gerek. Hem AB, hem de Türkiye için zamanı iyi kullanma zamanı hızla akıyor. Yıllar öncesinden bir söz geliyor aklı: “İnsanlar ve ülkeler bilgece davranmaya başlarlar, eğer tüm diğer seçenekleri tükettilerse”.

Hem AB hem Türkiye için zamanı iyi kullanma zamanı hızla akıyor. Bir söz geliyor aklı: “İnsanlar ve ülkeler bilgece davranmaya başlar, eğer tüm diğer seçenekleri tükettilerse”

UNUTULAN KENTLER VE KENTLİLER

Prof. Dr. Ayda Eraydın / Ortadoğu Teknik Üniversitesi

Son 10 yılda, özellikle Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki 6306 sayılı Yasa'nın Mayıs 2012'de kabul edilmesinden sonra Türkiye'de en fazla konuşulan konuların başında kentsel dönüşüm geliyor. Gerçekte anılan yasanın kapsamı ilk bakışta oldukça dar; amaç da 'afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemek' olarak tanımlanıyor. Ancak kentsel alanlarla ilgili önceki yasal düzenlemelere bakıldığında kapsamın genişlediği ve kentsel alanların önemli bir bölümünün yıkılıp yeniden yapılmasının gündeme geldiği görülüyor.

1950 sonrasındaki hızlı göç karşısında yetersiz kalan yerel ve merkezi yönetimlerin denetimi dışında gelişen niteliksiz ve sorunlu (afet riski olan) alanlar, kent içindeki kamu kuruluşlarına ait sanayi ve hizmet alanları, yıpranıp niteliğini yitirmiş tarihi ve kültürel yapılar ve bu yapıların bulunduğu alanların dönüşümüne yönelik olarak bugüne kadar farklı yasalarla kurallar getirildi. Bu alanların yanı sıra yapı denetiminin yetersiz ve yapı kalitesinin düşük olduğu risk altındaki binaların konumlandığı imarlı alanlar da dönüşüm kapsamına giriyor. Bazı açıklamalarda sadece afet riski olan alanlarda dönüşüm maliyetinin 700 milyar dolara ulaşacağı ve mevcut 20 milyon konutun 7 milyonunun riskli olup yıkılıp yeniden yapılması gerektiği belirtiliyor. Bu rakamları abartılı bulanlar olmakla birlikte, kentlerdeki mevcut yapı stokunun nitelikleri gözönüne alındığında çok sayıda yapının ve kentsel alanın dönüşüm kapsamına gireceği açık.

İstanbul, deprem, tasfiye

Kentsel dönüşümle ilgili düzenlemeler topluma sunulurken üç ana başlık altında gerekçelendiriliyor (Tekeli, 2012). İlki, İstanbul üzerinden. İstanbul'un dünya kenti haline gelebilmesi ve rekabet gücünü artırabilmesi için kentsel dönüşüm projelerinin hayata geçirilmesi gerektiği ve bu nedenle kentsel alanların yeniden düzenlenmesinin zorunlu olduğu vurgulanıyor. İkinci gerekçe 6306 sayılı yasada

belirtildiği gibi kentte yaşayanların genel olarak doğal afet ve özel olarak deprem riskini ortadan kaldırmak. Üçüncüsü de gecekonduların tasfiyesinin gerekliliği.

Bu üç gerekçenin toplumun neredeyse tüm kesimleri tarafından kolaylıkla benimsenebileceği açık. Yaşanabilir kentsel çevreler, afet riski olmayan alanlarda geliştirilecek konut alanları, dünyada rekabet edebilecek kentsel alanlar gibi başlıklar ve bu çerçevede her gün medyada sunulan ve kentsel dönüşüm imgeleri oluşturmaya yönelik projeler, kentsel dönüşümü imrenilecek bir olgu olarak betimliyor. Bir anlamda 7 milyon konutta yaşayan yaklaşık 30 milyon kişiye 'farklı bir yaşam' umudu sunuluyor.

Gerekçeler çekici ama...

Gerekçeler çekici olsa bile kentsel dönüşümün ekonomik açıdan getirileri ve ekonomik politikalarla tutarlılığı merkezi yönetimler için son derece önemli. Bu nedenle kentsel dönüşümün ekonomik politikalar açısından irdelenmesi gerekir. Kuramsal tartışmalar, 1980 sonrasında kentsel dönüşümün (yenileme, iyileştirme, yeniden yapılanma) neden tüm ülkelerin ve kentlerin gündeminde olduğu sorusuna açıklık getirmekte.

Kısaca özetlenirse, 1970 ekonomik bunalımı sonrasında küreselleşmeyle desteklenen neo-liberal politikaların egemen olduğu yeni bir ekonomik rejim kuruldu. Bu süreçte geleneksel sanayi yerine bilgi odaklı sanayi ve hizmet kollarına doğru bir değişim ve dönüşümün gerçekleştiği ve bu sürecin kentsel arsa ve konut piyasasında yeni bir modeli dikte ettirdiği öne sürüldü. Bu modelin ana özellikleri girişimci yönetim biçimlerinin

Ekonomiyi gayrimenkul sektörüyle canlandırmaya çalışan ülkelerin konut balonu patladığında karşı karşıya kaldıkları ekonomik sorunlar göz ardı edilmeyecek kadar önemli

egemenlik kazanması, özel mülkiyete ağırlık veren düzenlemelerle bazı hakların kamudan piyasa güçlerine aktarılması ve plan ağırlıklı düzenlemeler yerine proje odaklı bir yaklaşımın benimsenmesiydi.

Nitekim, pek çok ülkede kentleri küresel sermaye için çekici hale getirmeye ve küresel ekonomik sistemle bütünleştirmeye çalışan proje güdümlü yönetim biçimleri ve farklı kentsel dönüşüm projeleri gündeme geldi. Özellikle gelişmiş ülke metropollerinde sanayisizleşme sürecinde ortaya çıkan boşalmış sanayi alanları ve farklı nedenlerle çöküntü alanları haline gelmiş kent parçalarının yeniden geliştirilip kentin yeni ekonomisinin mekanları olarak düzenlenmesi ana strateji olarak benimsendi. Ne var ki özellikle kent merkezlerinde, sağladığı kamusal yarardan çok, yatırımcıya getirisi öne çıkan projeler ağırlık kazandı. Bu projeler kentin yeni işlevlerini tanımlarken, kente yeni bir imge kazandırmak ve ulusal ve küresel yatırımcıları çekebilmek amacını taşıyor.

Sektörün çarpan etkisi

Pek çok çalışmada (örneğin Peck vd., 2009) belirtildiği gibi yeni ekonomik model kapsamında kentsel arsa ve emlak piyasasının bu denli öne çıkmasının ana nedenlerinden en önemlisi bu sektörün ekonomik büyümedeki itici gücü. İnşaat, özellikle konut inşaatı diğer sektörlerden kullandığı girdiler (geri bağlantıları) dolayısıyla ekonomideki tüm sektörleri harekete geçiren çarpan etkisine sahip. Bu nedenle özellikle ekonomik kriz sonrası hızla ekonomik

toparlanmayı gerçekleştirmek isteyen ülkeler, etkileri daha uzun zamana yayılan üretim sektörleri yerine, konut ve iş mekanları inşaatına yöneliyor.

Bu yaklaşımın kısa zamanda ekonomiyi geliştirmek ve canlandırmak için en kolay yollardan biri olduğu bilinen bir gerçek. Ancak, gayrimenkul sektörüne yönelik gerçek gereksinimi yansıtmayan talep ve talebin de ötesine geçen düzeyde arz yaratarak ekonomiyi canlandırmaya çalışan ülkelerin konut sektöründe oluşan balon patladığında ekonomik açıdan karşı karşıya kaldıkları sorunlar göz ardı edilmeyecek kadar önemli. 1991’de Japonya’da, 2008’de ABD’deki konut sektörü kaynaklı ekonomik krizler bunun somut örnekleri.

Türkiye ‘öncü’ ülkelere

Türkiye, kentsel gayrimenkul piyasasının ve özelde kentsel yenilemelerin ekonomik açıdan önemini en önce kavrayan ülkelerden biri. 1980 sonrası Özal döneminde gecekondu alanlarının apartmanlaştırılması ve toplu konut uygulamaları ekonomiye gelişme ivmesi sağlamak için kullanıldı. İlerleyen yıllarda da gayrimenkul piyasasındaki canlılığın sağlanması hep önemsendi. Türkiye’deki konut üretimi çok yüksek rakamlarda gerçekleşti (Türel, 2012). 2005’ten bu yana art arda yapılan düzenlemeler de ekonomik büyümenin gayrimenkul sektörü yatırımlarıyla hızlandırılmasına yönelik ikinci büyük hamlenin altyapısını oluşturuyor.

Gayrimenkul sektörünün gelişmesinin karşısındaki en önemli sorun şu: Mevcut kent dokusu içinde büyük ölçekli yatırımların yapılabileceği geniş alanlar yok

Gayrimenkul sektörünün gelişmesinin karşısındaki en önemli sorun büyük ölçekli iş ve konut yatırımlarının gerçekleştirileceği geniş alanların mevcut kent dokusu içinde bulunamayışı. Avrupa ülkeleri ve ABD’de bu işlevi kent içindeki sanayinin boşalttığı alanlar üstlenirken, Türkiye’de bu tür büyük çaplı boşalmış alanların çok az olması nedeniyle büyük projeler geliştirmeye çalışan özel ve kamu girişimcileri için yeni arsalar yaratmak gerekiyor. Tekeli’nin (2012:10) belirttiği gibi kurumsallaşmış imar planı yapma pratiği bu soruna çözüm bulmaktan uzak; var olan toprak parçalarını küçük parsellere ayırarak geniş

Kentsel dönüşüm fırsat eşitliği sağlama ve sosyal ayrışmayı önlemede kullanılabilir ama Türkiye’de bu imkandan yararlanılmadığı görülüyor

topraklar kıtlığına ‘katkı yapıyor.’ Kentsel dönüşümle ilgili yasalar ise imar yasalarının yerine getiremediği bu işlevi gerçekleştirip kent içindeki yeni büyük projelere arsa üretmekte.

Dört sorun alanı

Bir yandan kentsel alanda yaşayanlara yeni bir yaşam biçimi ve yeni umutlar vadeden, öte yandan ekonomiyi kısa dönemli de olsa hızlandırarak kişi başına geliri artırmayı amaçlayan gayrimenkul piyasasına odaklı bu yaklaşımın sorunları neler? Uluslararası yazına göz attığımızda (örneğin Swyngedouw vd., 2005; Salet ve Guallini, 2006; Tasan-Kok, 2010) yeni ekonomik model ve politikaların ortaya çıkardığı yeni proje odaklı yaklaşımın kentsel arsa ve konut piyasasına yansımaları tanımlanırken, özellikle dört sorun alanına dikkat çekiliyor:

- Gayrimenkul piyasasındaki büyümenin reel talep artışıyla desteklenmemesi durumunda yaratılan arzın ekonomik çöküntüye neden olması, çok yüksek fiyatlar ödeyerek alınan konutların değersizleşmesi ve bunun getirdiği sosyal sorunlar,
- Dönüşüm sürecinde geliştirilen mekansal çözüm önerilerinin kentlerin sosyal sorunlarını çözmedeki katkısının dikkate alınmaması ve özellikle düşük gelir gruplarını dışlayan çözümlerin ortaya çıkması,
- Parçacı çözümlerle kentin bütününe yönelik politikaların yitirilmesi,
- Giderek ekonomik, sosyal ve ekolojik açıdan çok daha kırılğan kentlerin ortaya çıkması.

Yukarıdaki sorunlardan ilki daha önce değinildiği gibi Türkiye’de henüz açıkça görülmemekte. Ancak ortaya çıkan gereksinimin üstündeki konut arzı (Türel, 2012) ve artan sayıda konutun boş olması bu konuda dengesizliklerin ortaya çıktığına işaret ediyor. Bugün yabancılara konut satışıyla lüks konut fazlasının giderilebileceği düşünülmekte. Nitekim 2012 yılında çıkarılan yasayla yabancılara konut satışının özendirildiği görülüyor. Ancak kentsel dönüşüm projeleriyle zorunlu olarak ortaya çıkan önemli yoğunluk artışları dikkate alındığında bu arz artışını karşılayacak talebin ne ölçüde sürdürülebilir olduğu önemli bir soru.

Diğer sorun alanlarına ilişkin değerlendirmeler ise neden bazı kesimlerin, özellikle akademik çevrelerin dönüşüm projelerinden kaygı duyduğunu açıklayıcı nitelikte.

Dezavantajlı kesimler zararda

Kentsel dönüşüm projeleri ne ölçüde sosyal yapıdaki sorunları dikkate alarak bu konuda da katkı yapmaya çalışmakta? Türkiye’de kentsel dönüşüm konusunda artan sayıda çalışma var. Dönüşüm süreci sonunda özellikle dezavantajlı grupların bu süreçten zararlı çıktığını gösteren bulgular kaygıları artırıyor. Özellikle çekiciliği giderek artan kent merkezine yakın konumlanmış alanlardaki kentsel dönüşüm projelerinde hak sahiplerinin inşa edilen yüksek nitelikli konutları satınalma gücü olmadığı için bu alanlardan gitmek zorunda kaldığı ve bu kişilere işgücü piyasasından dışlanmalarına neden olabilecek mahallelerde konut verildiği biliniyor. Gecekonduları enkaz bedeliyle alınarak borçlandırılan ailelerin borçlarını ödemekte zorlandığı, yeni apartman yaşamının gerektirdiği giderleri ödeyemediği ve yer değiştirmeden dolayı önemli bir bölümünün işini kaybettiği de çeşitli çalışmalarda saptandı (örneğin Türkün, 2011). Ödeyemeyeceği kadar borç yükü altında kalan ve sürekli bir işi olmayan ailelerin evlerini satıp borçlarını ödediği ve eski çalıştıklara yerlere kiracı olarak döndüğü de görülmekte.

Sosyal ayrışma artıyor

Bu gelişmeler hem dönüşümün yaşandığı, hem de potansiyel dönüşüm alanlarında tepkileri, diğer bir deyişle kent hareketlerini ortaya çıkarmakta (Lovering ve Türkmen, 2011). Kentsel dönüşüm kentin ekonomik büyüme ve rekabet gücünü artırmada olduğu gibi, fırsat eşitliği sağlama ve sosyal ayrışmayı önlemede de kullanılabilir ama bundan yararlanılmıyor. Uygulamaların, tam tersine sosyal ayrışmayı artırdığı gözleniyor.

Kentsel dönüşüm projelerinin kent bütününe ve makroformuna etkileri ne ölçüde dikkate alınıyor? Türkiye’deki dönüşüm projelerinin en önemli sorunlarından biri de bu dönüşümlerin kent bütününe etkilerinin yeterince dikkate alınmayışı. Kentsel dönüşüm projelerinin serbest piyasa kuralları çerçevesinde gerçekleştirilebilmesi için önemli yoğunluk artışları gerçekleştiriliyor. Özellikle altyapı ve ulaşım planlarında öngörülmeyen bu artışlar, kent altyapısının işleyişinde önemli darboğazlar ortaya çıkarırken, kent bütünü için geliştirilen plana bağlı olmaksızın yıkılıp yeniden yapılan kent parçalarının ve projelerinin kentin makroformuna olası etkileri de dikkate

alınmıyor. Gerek dönüşüm projelerinin gerekse kentlerde gerçekleştirilmesi öngörülen büyük projelerin bir plan bütünlüğü dışında ve çoğu kez var olan planı hiç dikkate almadan gerçekleştirilmesinin bedelinin ne denli yüksek olacağı gelecekte ortaya çıkacak.

Kentsel dönüşüm projeleri kentsel yapıların kırılganlığını nasıl etkiliyor? 2000 sonrasında kente bakış ve kent planlama paradigmasında önemli bir değişim yaşanıyor. Yeni planlama paradigmasının en önemli vurgusu kentsel sistemlerin ekonomik, sosyal ve ekolojik yapılarını tehdit eden koşullara hazırlıklı hale getirilmesi. Küreselleşen dünyada artan ekonomik dalgalanmalar ve krizler, ekolojik yapıyı bozan afetler, iklim değişikliği gibi küresel değişimler kentlerde giderek artan biçimde yıkımlar yaratmakta. Bu nedenle kentlerin değişen koşullara uyum sağlama kapasitesinin geliştirilmesi, kriz koşullarıyla baş edebilmelerinin sağlanması, kaynak ve ekolojik hizmet alanları kullanımının en aza indirgenmesi kentsel politika ve planlamanın ana unsurları olarak tanımlanıyor (Eraydın ve Taşan-Kok, 2013). Bu çerçevede değişen koşullara uyum sağlayacak yaratıcı ve yenilikçi ekonomik yapı ve ekolojik kaynaklara, değerlere duyarlılığın artırıldığı düzenlemeler ön plana çıkıyor.

‘Daha düzgün’ bir yaşam uğruna

Ancak, Türkiye’de bu politikalar gözönüne alınmadan, proje ve büyük parsel odaklı, kent parçalarına sıkışan bir çerçevede kentsel düzenlemeler gerçekleştiriliyor. Bu alanların geliştirilmesinde yeni kentsel alan geliştirme ilkeleri gözardı ediliyor. Çoğu kez o alanda yaşayanların yaşam biçimleri ve istemleri dikkate alınmadan ‘daha düzgün’ bir yaşam çevresi sunmak gibi bir anlayış sergileniyor. Yaratılan yeni yaşam alanlarının ne kenti ne de kentliyi yeterince gözettiği dikkat çekiyor.

Türkiye kentsel alan geliştirme deneyimi açısından parlak bir sicile sahip değil. Geçmişte, az gelişmiş pek çok ülke gibi hızla kentlere akan nüfusa yeterli ve nitelikli yaşam çevreleri sağlanamadı. Günümüzde hem nüfus devrimin

azalması, hem de gelişmişlik düzeyinde belirli bir aşamaya ulaşılmasına karşın kente karşı özensizlik sürmekte. Kentin ve kentlinin gereksinimi yerine, farklı güdülerle kentten faydalanmanın yine ön plana çıktığı görülüyor. Bugün dönüşüm alanlarının yeni yanlışların yapıldığı alanlar değil, kente ve kentlilere yönelik sorumlulukların yerine getirileceği fırsat alanları olarak düşünülmesi ve toptancı bakış açısının değişmesi gerek. Çünkü dönüşüm alanlarındaki yanlışlardan geriye dönüş, geçekodu alanlarından çok daha zor olacak.

Kaynakça

Eraydın, A. ve Tasan-Kok, T. (2013) Resilience Thinking in Urban Planning, Springer: Dordrecht.

Lovering J. and Türkmen H. (2011) Bulldozer neoliberalism in Istanbul: the state-led construction of property markets, and the displacement of the urban poor. International Planning Studies. 16(1): 73-96.

Peck J., Theodore N. ve Brenner N. (2009) Neoliberal urbanism: Models, moments, mutations. SAIS Review XXIX (1): 49-66.

Salet W. ve Guallini E. (2006); Framing Strategic Urban Projects: Learning from current experiences in European urban regions, Oxon, Routledge.

Swyngedouw E. (2005), A new urbanity? The ambiguous politics of large-scale urban development projects in European cities. In W. Salet and S. Majoor (der.), Amsterdam Zuidas European Space, Rotterdam, 010 Publishers.

Tasan-Kok, T. (2010) Entrepreneurial governance: Challenges for large-scale strategic projects, Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 101(2), 126–149. Tekeli İ. (2012) Türkiye Yürürlüğe Konulan Kentsel Dönüşüm Üzerinde Konuşmayı Sürdürebilmelidir, Koleksiyon 40 Yıl Kutlamaları, Ekim 2012.

Türel A. (2012) High Housing Production Under Less Regulated Market Conditions In Turkey, European Real Estate Society 19th Annual Conference 13th-16th June 2012, Edinburgh, UK

Türkün A (2011). Urban Regeneration and Hegemonic Power Relationships. Internati

DEVLETİN KONUT POLİTİKASININ ADI: TOKİ

Emin Dedeoğlu / TEPAV Yönetişim Programı Direktörü

Son yıllarda kentlerin iktisadi büyümeye etkileri konusu giderek daha çok ilgi çekmeye başladı. Kentler gerçekten de bir yandan ölçek ekonomileri ve işbölümüne uygun uzmanlaşmış işgücü sağlayarak, bir yandan üretimi görece olarak yakın mesafelerde konumlandırarak, bir yandan da belli bir yaşam kalitesi sunarak aynı anda hem insanlar hem de firmalar için birer çekim merkezi haline geliyor. Böyle olunca da iktisadi büyümenin 'dinamo'su olarak adlandırılıyorlar.

Ancak bu kentleşme olgusu ciddi sorunlara da kaynaklık ediyor. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda, görece olarak pazarlara uzak küçük ya da orta boy kentlerde yaşayan ve daha büyük kentlerde sunabilecek bir becerisi veya hayatta kalabilecek bir varlığı bulundugunu düşünenler metropollere göç ediyor. Bu insanlar arkalarında yoksul, büyüme kaynakları güdük ve durağanlık kısırdöngüsüne mahkûm bölge ve kentler bırakıyor.

Metropollerin kendi içinde de problemler ortaya çıkıyor. Bir taraftan giderek globalleşen üst-orta sınıfların taleplerine uygun yaşam ve tüketim alanları hızla imal edilirken öte yandan aynı kentin farklı bölge ve çeperlerinde yoksul mahalleleri oluşuyor. Yaşam standartları ve kalitesi birkaç kilometrelik bir alanda Afrika ve Avrupa kadar birbirinden farklılaşıyor. Kentler hızla büyür ve gelişirken ortaya büyük rantlar ve dengesizlikler çıkıyor. Bazı gelişmekte olan

ülkelerin metropollerinde 'slum' adı verilen mahallelerde insanlık trajedileri yaşanırken, arazi rantından bir gecede milyonlar kazanılıyor, üretim yerine arazi spekülasyonu yapmak daha cazip oluyor.

Türkiye'nin zaafı

Bütün bunlar kamusal otoriteler açısından ciddi bir yönetim sorunu oluşturuyor. Hem bölgesel eşitsizlikleri azaltacak yeni politikalar ve kurumlar oluşturmaya çalışılıyor, hem de cazibe merkezi kentlerde başta konut olmak üzere toplumsal ihtiyaçların ve kamusal hizmetlerin adaletli bir şekilde sağlanması gerekiyor. Kısacası bütünsel bir bölgesel ve kentsel gelişme politikasına gerek var.

Türkiye de özellikle 1950'lerden sonra hızlı bir sanayileşme ve kentleşme süreciyle karşılaştı; hem kırdan kente, kem de doğudan batıya aynı anda ciddi bir göç yaşandı. Kırsal nüfus 1950'de yüzde 70'ken günümüzde yüzde

TOKİ kanunlarla üstlendiği sorumluluklara paralel olarak olağanüstü yetki ve istisnalarla donatıldı. Öyle gözükmekte ki devletin konut politikası aslında TOKİ

25'e düştü, daha da düşmesi bekleniyor. Bu göçün yüzde 60'ından fazlasını başta İstanbul olmak üzere üç büyük kent çekti. Sadece İstanbul'un önümüzdeki 10 yıllık dönemde nüfusunun 1,8 milyon kişi civarında artacağı tahmin ediliyor¹. Türkiye'de devletin bu süreci planlı ve düzenli politikalarla yönettiğini söylemek mümkün değil. Büyük ölçüde kendiliğinden bir süreç yaşandı, yaşanıyor. 1948 Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'nden bu yana konut hakkı insan haklarının bir parçası olsa da devletin 1980'lerin başına kadar, bırakın göçle gelenlerin kentlere entegrasyonu ile ilgili programlar geliştirmeyi

ya da bütüncül bir kent politikasını, konut talebini karşılayacak yeterli konut üretimine yönelik kredi desteği dışında kapsamlı bir konut politikası da olmadı. Kalkınma planlarındaki söyleme karşın, Emlak ve Kredi Bankası uygulamaları ve birkaç belediyenin öncülüğünde yapılan ve kooperatifleşmeye dayalı iyi uygulamalar (örneğin Ankara'da Batıkent) dışında, gecekonduculuk, verilen desteklerle fiili bir konut politikası olarak yerleşti.

Devletin bizatihi konut üretimiyle ilgili bir ajans oluşturması 1984'e denk gelir. Bugünlerde adını sıkça duyduğumuz Toplu Konut İdaresi (TOKİ), ilk olarak 1984 tarihinde Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi olarak kuruldu ve finansman açısından Toplu Konut Fonu da bu idarenin kullanımına verildi. Ardından idarenin hem kurumsal yapısında hem de işlevlerinde önemli değişiklikler oldu. Bunların en önemlilerin bir listesini ekteki tabloda bulabilirsiniz.

Devletin 2003 yılına kadar daha çok arsa üretimi ve kooperatiflere konut kredisi sağlamak suretiyle özetlenebilecek konut politikası bu tarihten sonra TOKİ aracılığıyla doğrudan konut üretimine döndü. TOKİ kanunlarla, hem gecekondur ve afet dönüşüm projeleriyle ilgili sorumluluklar üstlendi, hem de bu sorumluluklara paralel olağanüstü yetki ve istisnalarla donatıldı. Öyle gözükmekte ki devletin konut politikası aslında TOKİ. Şimdi, kentsel dönüşümün de baş aktörünün TOKİ olacağı anlaşılmakta.

TOKİ'nin röntgeni

Peki TOKİ gibi kamusal kaynak ve yetki kullanıp, kamu hizmeti ifa eden bir kurumu nasıl değerlendirmek gerekir? Birkaç açıdan:

1. TOKİ'nin temel misyonunun özellikle 'dar gelirli vatandaşların konut gereksinimini karşılamak'² olduğu düşünüldüğünde, acaba bunu ne ölçüde gerçekleştirmekte?

a. Kendi sitesinde kurumun 'acil konut ihtiyacının yüzde beş ile 10 arasında bir kısmını ürettiği' ifade ediliyor. TOKİ, bugüne kadar (2003-2010) yaklaşık 500 bin konut ürettiğini, bunun 416 bin adedinin sosyal konut olduğunu belirtiyor³. TOKİ'nin yıllık olarak konut ihtiyacının

yaklaşık yüzde 10'unu karşıladığı tahmin edilmekte. Oysa çalışmalar gösteriyor ki, "Konut edinmek için desteğe ihtiyacı olan dar gelirli hanehalklarının oranı en az yüzde 40 (...) bazı kentlerde yüzde 50'nin çok üzerindedir."⁴ Dolayısıyla TOKİ'nin konut üretiminin sosyal konut ihtiyacının en fazla dörtte birini karşıladığı söylenebilir. Kalan ihtiyacın nasıl karşılandığı veya karşılanacağına ilişkin herhangi bir malumat veya öngörü bulunmamakta.

b. Sosyal konut üretimine yönelik olarak TOKİ'nin 1984-2002 yıllarında 940 bin kooperatif konutu için kredi verdiği dikkate alındığında⁵ kredi sağlamak ve kooperatifçiliğe destek vermek suretiyle sosyal konut üretiminin oldukça etkili bir politika olduğu anlaşıyor. Buna rağmen TOKİ tarafından açılan konut kredileri giderek azalmış, 2010 yılında neredeyse sıfıra yaklaşmıştır. Sosyal konut yapımı ile kooperatiflere kredi desteği birbirinin ikamesi olmasa da, kredi desteğinin niye bittiğine veya bitirildiğine ilişkin bir açıklama yapılmadığı gibi, tekrar canlandırılmasına ilişkin de bir politika hedefi göze çarpmıyor.

c. Kuşkusuz TOKİ'nin bütün faaliyetlerine yönelik etraflıca bir etkinlik analizi yapmak bu yazının amacını ve kapsamını aşar ama en azından kurumun temel misyonuna ilişkin daha kapsamlı ve derinlemesine bir araştırma ve bilgilendirmeye ihtiyaç olduğu da açık.

2. Acaba kurum görevlerini yerine getirirken iyi yönetim ilkelerine uygun davrandı mı? Kaynakları verimli ve etkin kullanıp ilgili malumatı kamuoyuyla şeffaf bir şekilde paylaştı mı? Yapımını üstlendiği konutlar ihtiyaca uygun ve kaliteli mi? Kuruluş mali yapısı itibarıyla ekonomik istikrara bir risk oluşturuyor mu?

Zaman içinde TOKİ kuruluş misyonundan, yani 'dar gelirli vatandaşların konut gereksinimini karşılamak'tan uzaklaştı. Uygulamaları da kalite ve şeffaflık açısından sorunlu

a. Bu sorular niye önemli? Çünkü TOKİ Türkiye'de çok az kurumun sahip olduğu olağanüstü yetki ve istisnalarla

2 - www.toki.gov.tr/docs/yayinlar/TOKİyüzde 2711_TRK.pdf, 8.01.2013 tarihinde erişim.

3 - www.toki.gov.tr/docs/yayinlar/TOKİyüzde 2711_TRK.pdf, TOKİ'nin dar gelirli gruplara yönelik 45-65 m² konutlar peşinatsız, konut tesliminden sonra 100 TL'den başlayan taksitlerle 20 yıl vadeli olarak; alt gelir grubuna yönelik üretilen 65-87 m² konutlar 6 bin TL peşin ve konut teslimiyle başlayan 300 TL taksitlerle, 15 yıl vadeli olarak satışa sunulmakta. 8.01.2013 tarihinde erişim.

4 - Kentleşme Şurası 2009, Kentsel Dönüşüm, Konut ve Arsa Politikaları Komisyon Raporu, sy 269, 270 Bayındırlık ve İskan Bakanlığı

5 - www.toki.gov.tr/docs/yayinlar/TOKİyüzde 2711_TRK.pdf

TARİH	MEVZUAT	KURUMSAL YAPI	GÖREVLER VE YETKİLER
29.02.1984	2983 sayılı Kanun	Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi (TKKOl) kuruldu.	
17.03.1984	2985 sayılı Kanun	Toplu Konut Fonu kuruldu ve İdaresi TKKOl'ye verilmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> * Her türlü menkul kıymetleri çıkarmak (devlet garantili ya da garantisiz iç ve dış tahviller) * Konut finansmanı için bankaların iştirakini sağlayacak tedbirleri almak, bankalara kredi vermek, bu hükmün uygulanmasına yönelik usulleri tespit etmek * Konut inşaatıyla ilgili sanayi veya bu alanda çalışanları desteklemek * Araştırma, proje ve taahhüt işlemlerinin sözleşmeyle yaptırılmasını temin etmek * Kanunlarda ve diğer mevzuatla verilen görevleri yapmak
09.04.1990	412 sayılı KHK	TKKOl, Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ve Kamu Ortaklığı İdaresi (KOl) olarak bölündü.	
20.06.2001	4684 sayılı Kanun	Toplu Konut Fonu tasfiye edilip TOKİ 4698 sayılı Kanun ile kurulan Konut Müsteşarlığı'na bağlandı.	*Yurt dışından görevle ilgili kullanılmak üzere kredi almaya karar vermek
27.11.2002	Başbakanlık Genelgesi	Konut Müsteşarlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na bağlandı.	
31.07.2003	4966 sayılı Kanun	Konut Müsteşarlığı lağvedildi, TOKİ, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na bağlı kaldı.	<ul style="list-style-type: none"> * Konut kredisi vermek, gecekonduların dönüşümüne, tarihi doku ve yöresel mimarinin korunup yenilenmesine yönelik uygulamalar yapmak , bu tür projeleri kredilendirmek ve kredilerde faiz sübvansiyonu yapmak * Konut sektörüne yönelik şirketler kurmak, kurulmuş olanlara ortak olmak * Proje geliştirmek, konut, altyapı ve sosyal donatı uygulamaları yapmak / yaptırmak * Kar amaçlı projelerle uygulamalar yapmak/yaptırmak * Doğal afet bölgelerinde konut ve sosyal donatıları inşa etmek, desteklemek
16.01.2004	Başbakanlık Genelgesi 3046 sayılı Kanun	TOKİ, başbakanlığın bağlı kuruluşu haline geldi.	
12.03.2004	5104 sayılı Kanun	Kuzey Ankara kentsel dönüşüm projesi kanunu	*Kentsel dönüşüm projeleri kapsamında, başbakanlıkça belirlenecek şekilde belediye ve TOKİ arasında görev paylaşımı yapılması
05.05.2004	5162 sayılı kanun	Toplu Konut kanununda değişiklik yapıldı.	*İmar planı ve kamulaştırma yetkisi, inşaatları yapım maliyetinin altında satma yetkisi (Gecekondular dönüşümü projesi kapsamında) kurulmuş şirketlere ve finans kurumlarına ortak olma yetkisi
15.12.2004	5273 Sayılı Kanun	Arsa Ofisi lağvedildi. Görevleri ve varlıkları TOKİ'ye geçti.	<ul style="list-style-type: none"> *Tanzim alışı ve satışı yapma, konut, sanayi, eğitim, sağlık ve turizm yatırımları ve kamu tesisleri için arazi ve arsa sağlama *Bayındırlık İskan Bakanlığı ile Karayolları Genel Müdürlüğü'ne devredilen varlıklar dışındaki tüm mal, varlık, hak, yükümlülük ve taşınmazların TOKİ'ye devredilmesi *Hazineye ait ya da hazine adına tescil edileceklerin mülkiyetinin TOKİ'ye devredilmesi
26.09.2006	5543 sayılı Kanun		* Göçmen konutlarıyla ilgili koordinatörlük
27.03.2007	5609 sayılı Kanun		*Bayındırlık ve İskan Bakanlığın'a tahsis edilmiş/ edilecek hazine taşınmazlarının bedelsiz olarak TOKİ'ye devredilmesi ve BİB tarafından başlatılmış/planlanmış tüm iş ve bu işlerin hak, yetki, alacak ve borçlarının TOKİ'ye devredilmesi
24.07.2008	5793 sayılı Kanun		*Bakanlıkların talebiyle talep konusu projeleri yapmak yaptırmak, depremle ilgili dönüşüm projeleri gerçekleştirmek
19.12.2010	6085 sayılı Kanun	TOKİ Sayıştay denetimine tabi oldu.	

Sayıştay'ın ilk raporu TOKİ'ye ilişkin olumsuz ve muğlak bir tablo çiziyor. Kalitesiz malzeme kullanımı nedeniyle iade edilen konut sayısı 2009 yılında 5 bin 645, 2010 yılında ise 4 bin 541 adet

donatılmıştır. Neredeyse istediği hazine arazisini bedelsiz devralmaya, özel mülkleri kamulaştırmaya, araziler üzerinde imar planı ve inşaat yapmaya, imal ettiği konutları maliyetinin altında satmaya yetkisi olduğu gibi birçok vergi ve işlemde de muafiyeti var. Kamu kurumlarının tabi olduğu kısıtlamalara da tabi değil. Genel Bütçe kapsamında değil, bütçesi YPK tarafından onaylanıyor ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Kanunu'nun zorunlu kıldığı şeffaflık ve hesap verebilirlik uygulamalarına tabi değil. 2010 yılına kadar Meclis adına denetim yapan Sayıştay'a da tabi değildi. 'Kaynak geliştirme' adı verilen, orta üst gelir gruplarına yönelik, arsının TOKİ tarafından sağlanıp inşaatın büyük müteahhitler tarafından yapıldığı (örneğin Ataköy, Ağaoğlu) gelir paylaşımına yönelik projeler kamu ihale sistemi dışında. Kısacası bu yetkileri ve sorumluluğu karşılığında yeterince hesap vermemekte TOKİ.

b. İlk kapsamlı denetim ve değerlendirme, 2010 yılı TOKİ faaliyetlerine ilişkin Sayıştay raporu. Raporda yukarıdaki sorulara verilen kısmi cevaplarla olumsuz ve muğlak bir resim çiziliyor. Öncelikle kurumun hesap planının yetersiz olduğu, faaliyetlerin tam olarak incelenmesine imkan vermediği, stok değerlendirme ve amortisman politikalarında sorun olduğu ifade ediliyor. Kuruluşun kısa vadeli yükümlülükleriyle varlıkları arasındaki finansman gereksinimi kısa vadeli banka borcuyla karşıladığı, bunun zaman zaman büyük rakamlara ulaştığı, (2008'de 1,5 milyar TL, 2009'da 292 milyon TL, 2010'da 629 milyon TL), ürettiği konutların zamanında teslim edilmemesi nedeniyle ciddi tazminatlar ödendiği (2010'da 20,7 milyon TL, 2011'in yedi aylık döneminde 36.5 milyon TL) belirtiliyor.

c. TOKİ'nin yaptığı konutların kalitesine yönelik olarak da ciddi sorunlar gözüküyor. Söz konusu raporda TOKİ tarafından 2010 yılında yaptırılan bir memnuniyet anketine yer veriliyor. Ankete göre kullanıcıların yüzde 50 ve üzerindeki kısmı kullanılan malzemelerin kalitesinden, sıhhi tesisattan, mutfaklardan, ahşap malzemenin kalitesinden, spor alanları ve koşu yollarından vb. memnun

değil. 2009 yılında 132 milyon TL karşılığı 5 bin 645 adet, 2010 yılında ise 107 milyon TL karşılığı 4 bin 541 adet konutun iade edildiği ifade ediliyor.

d. TOKİ'nin dönüşüm projelerinde tek taraflı ve özensiz yer seçimi (örneğin Samsun'da dere yatağına konut yapılması), yerel odaları ve diğer sivil toplum örgütlerini dışlaması, dönüşüm projelerinde yoksul ve güçsüz konut sahiplerinin koşullarını yeterince dikkate almaması, şeffaf olmaması ciddi eleştirisi konusu yapılıyor⁶.

Devasa bir kuruluş

2010 itibarıyla 32 milyar TL bilanço büyüklüğü, 17 milyar TL yabancı kaynak kullanımı, yıllık 3,5 milyar TL'ye ulaşan yatırım gideri bulunan, olağanüstü yetki, sorumluluk ve istisnalarla donanmış TOKİ devasa büyüklükte icracı bir kuruluş haline geldi. Devletin bayındırlık fonksiyonu açısından da TOKİ ön plana çıkıyor. Kamuya ait devlet hastanesi, okul, bakanlık binası gibi büyük gayrimenkullerin önemli bir kısmında da TOKİ imzası var.

TOKİ kuruluş misyonundan, yani 'dar gelirli vatandaşların konut gereksinimini karşılamak'tan uzaklaşırken, uygulamalarında da gerek kalite gerekse şeffaflık açısından sorunlar görülüyor. Diğer yandan kamuoyu ve siyasetin dilinde kentleşme TOKİ'yle eşanlamı hale geldi. Oysa nasıl ki konut, kentleşme politikasının birçok parçasından yalnızca biridir, TOKİ de konut politikası araçlarından yalnızca biridir.

Yeni kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın, kapsamlı bir konut politikasını da içeren bütüncül bir kentleşme stratejisi uygulaması gerekiyor. Bunu uzaklarda aramaya da gerek yok. 2009 yılında geniş katılımlı Kentleşme Şurası sonucu oluşturulan KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010 – 2023 yeterli bir içerik sunmakta.

Bakanlık kapsamlı bir konut politikasını da içeren bütüncül bir kentleşme stratejisi uygulamalı. KENTGES Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı'nda yeterli içerik var

6 - Örneğin Şeffaflık Derneği'nin yayın organı Şeffaf Gündem son sayısında 'Kentsel Dönüşüm ve Şeffaflık' konusunu inceleyip projeleri katılım ve şeffaflık açısından mercek altına aldı. Daha fazla bilgi için bkz: www.seffaflik.org

SİZİ GÜÇ KULLANMAYA TEŞVİK EDİYORUZ

SPORTAGE

The Power to Surprise

Kullanırken gücü hissetmek isteyenler için Kia Sportage. Performanslı, etkileyici ve kesinlikle kıskırtıcı.

CELİK MOTOR

Sportage modellerinde birleşik yakıt tüketimi değerleri 6,8 L - 7,2 L / 100 km, CO₂ emisyonu 158 g - 189 g / km arasında değişmektedir. Kia binek aracınız, 2 yıl ya da 60.000 km yasal garanti altındadır. Anahtar teslim tarihinden itibaren, aracınız toplamda 5 yıl ya da 150.000 km boyunca Kia Özel Garanti Onarım Güvencesi ile güvence altına alınmaktadır. Ayrıntılı bilgi için: www.kia.com.tr

KAYNAK YARATMA VE BÖLÜŞÜM

İzak Atiyas / Şerif Sayın / Ayşegül Tansen

yetkileri artırıldı, gereksinim duyduğu mali ve diğer kaynaklara erişimi kolaylaştırıldı ve tabi olduğu kısıtlayıcı düzenlemeler azaltıldı.

Örnek vermek gerekirse, kuruluş kanununda 2001-2003 yıllarında yapılan çeşitli değişikliklerle TOKİ'ye şu yetkiler tanındı:

- Yurt dışından, görev alanıyla ilgili harcamalarda kullanılmak üzere Hazine Müsteşarlığı'nın uygun görüşü üzerine kredi almaya karar verme,
- Konutların finansmanı için bankaların iştirakini sağlayacak tedbirleri alma, bu amaçla gerektiğinde bankalara kredi verme, bu hükmün uygulanmasına ilişkin usulleri tespit etme,
- Konut inşaatıyla ilgili sanayi veya bu alanda çalışanları destekleme,
- Konut sektörüyle ilgili şirketler kurma veya kurulmuş şirketlere ve finans kurumlarına ortak olma,
- Gerektiğinde her çeşit araştırma, proje ve taahhüt işlemlerinin sözleşmeyle yaptırılmasını temin etme,
- İdareye kaynak sağlanmasını teminen kar amaçlı projelerle uygulamalar yapma veya yaptırma.

Daha da önemlisi, TOKİ kuruluş kanunu 2985 sayılı kanunda 2008 yılında yapılan değişikliklerle, İmar Kanunu'nda münhasıran belediyelere veya valiliklere ait planlama yetkilerini, tek başına kullanabilir hale geldi:

TOKİ'nin son 10 yıl içinde gerçekleştirdiği atılımı açıklayabilecek en önemli etkenlerden biri Ak Parti iktidarı sırasında içine girdiği kurumsal dönüşüm

TOKİ'nin temel işlevi konut yapımı¹. 2002-2012 yıllarında TOKİ tarafından yapılan yaklaşık 561 bin konutun yaklaşık yüzde 85'i sosyal konut niteliğinde². Sosyal konutların yanısıra gelir kazanma amacıyla daha yüksek gelirli grupların kullanımına yönelik konutlar da yapılmakta. Kurulmasının üzerinden epey zaman geçmiş olduğu halde TOKİ'nin inşaat piyasasında bir dev haline gelmesinin son 10 yıl içinde gerçekleştiği söylenebilir. Öte yandan TOKİ konut yapımının yanısıra kentsel dönüşüm projeleri, afet konutları, gelir paylaşımı projeleri ve tarihi yapıların restorasyonu gibi alanlarda da faaliyet göstermekte.

TOKİ'nin bu atılımını açıklayabilecek en önemli etkenlerden biri muhtemelen özellikle son 10 yılda Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarı sırasında içine girdiği kurumsal dönüşüm. Her şeyden önce merkezi hükümetin içinde çeşitli kurumlara dağılmış inşaat yapma yetkileri TOKİ'de merkezileştirildi. Kanun değişiklikleriyle TOKİ'nin

1 - Toplu konut alanında ilk önemli kamu girişimi 1984 yılında Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı'nın kurulmasıydı. Aynı yıl yürürlüğe giren 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu'yla Toplu Konu Fonu oluşturuldu. 1990 yılında kabul edilen Kanun Hükmünde Karamamelerle bu yapı Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı şeklinde ikiye ayrıldı.

2 - www.toki.gov.tr, "Faaliyet Özeti", erişim 2 Ocak 2013.

- TOKİ, gecekondü dönüşüm projesi uygulayacağı alanlarda veya mülkiyeti kendisine ait arsa ve arazilerde veya valiliklerce toplu konut iskan sahası olarak belirlenen alanlarda çevre ve imar bütünlüğünü bozmayacak şekilde her tür ve ölçekteki planlarla imar planlarını yapmaya, yaptırmaya ve değiştirmeye yetkili kılındı.
- Bu çerçevede TOKİ'nin hazırladığı imar planlarının, ilgili büyükşehir belediyesine veya valiliğe intikal ettiği tarihten itibaren üç ay içinde bu kurumlarca onaylanması öngörüldü. İlgili belediyeler veya valiliklerce onaylanmayan planlar ise bizzat TOKİ tarafından, re'sen onaylanmakta ve yürürlüğe konmakta.
- Onaylanan imar planlarına ilişkin olarak İmar Kanunu çerçevesinde yapılacak askı, ilan ve itiraz gibi tüm işlemler -ilgili belediye veya valilik yerine- TOKİ tarafından re'sen yerine getirilmekte.
- Yine TOKİ, gerçek ve tüzel kişilere ait arazi ve arsaları ve bunların içerisinde veya üzerinde bulunan her türlü eklenti ve yapıları kamulaştırmaya yetkili kılındı.

TOKİ'ye özgü yetki merkezileşmesi ekonomi politikasında özellikle 2000'li yıllarda gözlemlenen kurumsallaşma ve bağımsız kuruluşlara yetki devretme eğilimine ters bir eğilim yansıtıyor

TOKİ'ye devredilen planlama yetkisinin anlamını vurgulamak için imar planlarının işlevini irdelemekte yarar var: Teoride imar planlaması, belirli bir yerde bulunan arazinin kullanımıyla bu yerdeki yapılaşmanın, mevcut ve gelecekteki fiziksel, sosyal ve ekonomik yönlerden düzenli bir şekilde gelişmesini sağlamaya yönelik planlama faaliyetleridir. İmar planları, gerçek ve tüzel kişilerin, başta mülkiyet hakları olmak üzere temel hak ve özgürlüklerine doğrudan etki eder. Dahası, imar planları etkilediği arazilerin piyasa değerini ve bu arazi rantının taraflar arasındaki dağılımını belirleyen en önemli etkenlerden biridir.

2985 sayılı kanun, TOKİ'nin görev ve yetkilerinin düzenlendiği tek kanun değil. 1969 tarihli Arsa Üretimi ve Değerlendirilmesi Hakkında Kanun uyarınca, Arsa Ofisi

Genel Müdürlüğü'nün sahip olduğu tüm görev ve yetkiler TOKİ'ye devredilmiş ve TOKİ, sadece konut sektöründe değil, sanayi, eğitim, sağlık ve turizm yatırımlarıyla çeşitli kamu tesisleri için anlaşma, devir, satın alma, trampa gibi yollarla gerçek ve tüzel kişilerden arazi ve arsa satın almaya, bu arazi ve arsaları bakan onayıyla kamulaştırmaya yetkili kılınmıştır.

Kentsel dönüşüm ve TOKİ

Kentsel dönüşüm projelerinde TOKİ, ilgili mevzuatı çerçevesinde, imar planı yapma, arsa ve arazi üretme ve sağladığı arsa ve arazileri ihtiyaç sahiplerine satma, kiralama, trampa etme, irtifak hakkı tesis etme; kamu kurum ve kuruluşları eliyle pazarlama ve satma gibi yetkilere sahip. Son dönemde 'kentsel dönüşüm' kavramıyla gündeme gelen Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'a göre ise TOKİ, riskli alan veya rezerv alan olduğu tespit edilerek, Hazine'nin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazları, Hazine dışındaki kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunan taşınmazları ve Hazine adına tescil edilmiş bir takım taşınmazları bedelsiz olarak devralabilmekte.

Bu yetki merkezileşmesinin ekonomi politikasında son 20-30 yılda ve özellikle 2000'li yıllarda gözlemlenen kurumsallaşma eğiliminin özelliklerine ters bir eğilim yansıttığını vurgulamak gerekir. Bu dönemde birçok alanda (örneğin rekabet hukuku ve politikası, bankacılık sektörünün denetimi, enerji, telekomünikasyon ve kamu ihaleleri) bağımsız düzenleyici kuruluşlara ciddi miktarda yetkinin devredildiği görülüyor. Bu yetki devrinin temelinde kamunun politika yapma, düzenleme ve işletmecilik faaliyetlerinin ayrışması, bu işlevlerin birbirinden görece bağımsız kuruluşlarca yerine getirilmesi ve düzenleme yetkisinin işletmeler arasında ayrımcı olmayan bir biçimde hayat geçmesi gibi ilkeler var. Bu eğilimde kuşkusuz gerek IMF ve Dünya Bankası'nın düzenlemeler gerekse Avrupa Birliği'ne üyelik süreci etkili oldu; AK Parti kendi iktidarından önce başlatılmış bu kurumsal reform sürecini devam ettirdi.³

Halbuki TOKİ özelinde bu eğilimin tersine bir politikayla yapma, işletmecilik ve düzenleme yetkileri aynı çatı altında merkezileşti. Yani inşaat sektöründe kamu müdahalesi diğer sektörlerden farklı bir kurumsallaşma içinde veya farklı bir mekanizmayla hayata geçirilmekte.

3 - Son dönemde devredilen bu yetkilerin yeniden geri alınmasına yönelik adımlar atıldığı da söylenebilir.

Üretim sürecine mercek

Bu mekanizma nasıl değerlendirilebilir? Bu yazıda kapsamlı bir değerlendirme yapılması hedeflenmiyor. Değerlendirmenin nasıl ve ne tür kıstaslara göre yapılabileceği konusunda bazı öneriler getiriliyor. Bunun için TOKİ'nin üretim sürecini mercek altına almakta yarar var.

Kentsel dönüşümde ortaya çıkan rantın çok küçük bir bölümü eski sahiplere gidiyor. Mevcut projelerde piyasa değeri maksimizasyonu diğer toplumsal hedeflerin önüne geçiyor

Sürecin ilk aşaması, arsa edinimi. Burada TOKİ'nin genellikle araziye bedelsiz veya potansiyel değerinin altında elde ettiği varsayılabilir. Hazine'nin özel mülkiyetinde veya Hazine dışındaki kamu idaresine ait taşınmaz mallar TOKİ'ye bedelsiz olarak veya takas ve satış gibi yöntemlerle devredilebilmekte. Hanehalkından devralınan arsanın da potansiyel değerinin çok altına alındığı varsayılabilir. Örneğin kentsel dönüşüm bağlamında arsa özel sahibinden devralındığında mevcut mülk sahibinin idare karşısındaki pazarlık gücü son derece sınırlı; dönüşüm sonrası değer artışı hesap edebilmesi ise neredeyse imkansız.⁴ Dolayısıyla bu bağlamda yaratılan rantın çok küçük bir bölümü eski sahiplere gidiyor.

Arsa edinim aşaması hakkında vurgulanacak bir başka nokta, saydamlık ve hesap verebilirlik boyutu.

Kamunun elindeki arsa ve benzeri varlıklarının düzgün bir envanteri olmadığından, ayrıca bir devlet bilançosu da yayınlanmadığından TOKİ'ye devredilen taşınmaz malların miktar ve değeri hakkında da tutarlı bir bilgi mevcut değil.

Ucuza konut tamam ama...

Üretim sürecinin ikinci aşaması düzenleme ve inşaat. Sosyal konutlar özelinde TOKİ'nin hedefinin ucuz ve minimum kaliteye haiz konut üretimi olduğu varsayılabilir. Bu amaca TOKİ'nin ciddi biçimde ulaştığı hakkında yaygın bir kanı var. Hatta TOKİ'nin en büyük toplumsal başarısının bu amaca ulaşması olduğu söylenebilir.

Kuşkusuz bu amaca ulaşılması, sosyal konut üretim sürecinde üretimin TOKİ'ye maliyetinin mümkün olduğunca düşük tutulduğu (bir başka deyişle TOKİ açısından maliyet etkinliğinin sağlandığı) ve özel inşaat şirketlerine rant aktarımı yapılmadığı anlamına gelmez. Arsanın TOKİ'ye maliyeti piyasa değerinin çok altında olduğundan, inşaat şirketinin yüksek maliyetlerle çalışması veya rant elde etmesi ve buna rağmen üretilen konutun görece ucuz olması mümkün. Bir anlamda arsa rantı TOKİ, inşaat şirketi ve tüketici arasında paylaşıyor. Kuşkusuz bu paylaşımdan taraflara düşen payın ne kadar olduğu ancak ihale süreçleri, maliyetler ve fiyatlar hakkında ayrıntılı bilgi ile ortaya çıkabilir. Mevcut durumda kamuoyuna açık bu tür bir bilgi yok. Ancak bu değerlendirmenin neden önemli olduğu da ortada: Maliyet etkinliğinin sağlanıp sağlanmadığı, sonuç olarak yapım fiyatı yoluyla bazı kesimlere rant aktarılıp aktarılmadığını belirleyen en önemli etken olacak. Şimdilik mevcut mekanizmanın böyle bir rant transferini önleyecek özellikleri barındırır görünmediği söylenebilir.

Yanıt bekleyen sorular

Sosyal konut dışındaki faaliyetlere gelince, TOKİ elindeki imar yetkisiyle kontrol ettiği taşınmaz varlıkların piyasa değerini belirlemede etkin bir rol oynuyor. Planlama sürecine toplumsal katılım son derece sınırlı. Bu alanlardaki faaliyetler birkaç açıdan değerlendirilebilir. Birincisi, yüksek piyasa değeri yaratıyorlar mı? İkincisi, bu piyasa değeri taraflar (örneğin TOKİ –yani idare- ile müteahhitler) arasında nasıl paylaşılıyor? Üçüncüsü, yaratılan değerın gelir bölüşümü boyutu nasıl? Örneğin, üzerinde değer yaratılan arsanın özgün

4 - Bu konuda basında bir çok örnek yer aldı Bir değerlendirme için bakınız Şeffaf Gündem dergisi 'Kentsel Dönüşüm ve Şeffaflık' sayısı, Ekim-Aralık 2012.

sahipleri bu değerden ne kadar faydalanabilmekte? Veya gerçekleştirilen projeden hangi gelir grupları yararlanabilmekte? Dördüncüsü, hayata geçirilen projelerin estetik, şehircilik, vatandaşlık, dayanışma, kamu yararı gibi doğrudan mali-ekonomik olmayan (ve bu yazarların uzmanlık alanını aşan) kıstaslar açısından değeri ne? Son olarak, TOKİ'nin elde ettiği gelir nasıl değerlendirilmekte?

Bu soruların cevapları ayrıntılı araştırma gerektirir. Şimdilik bu yazarların edindiği izlenim şöyle sıralanabilir: Özellikle 2000'li yıllarda yapılan yasal ve kurumsal değişikliklerle TOKİ güçlü, yetki sahibi, merkezîyetçi, esnek ama saydam olmayan ve hesap vermeyen bir yapıya kavuşturuldu. Bu yapı, meseleye sırf konut yapımı miktarı ve bu konutlara kullanıcıların erişimi açısından bakıldığında etkin çalışmış

TOKİ modelini incelemek son dönemlerde devlet ile belli kesimler arasındaki kaynak yaratma ve dağıtma mekanizmalarının evrimini anlamada ipuçları verecektir

gibi görünüyor. Ancak bu konutların topluma maliyetinin ne kadar olduğu, süreç içinde özellikle müteahhitlere ne kadar rant aktarıldığı, ihale sürecinin ne kadar rekabetçi ve ayrımcı olmayan bir biçimde yürütüldüğü henüz tam olarak bilinmiyor⁵. Benzer biçimde kentsel dönüşüm benzeri projeler bağlamında piyasa değeri maksimizasyonunun diğer toplumsal hedeflerin önüne geçmiş görünüyor.

Öte yandan bu izlenimi ortaya koyarken şu noktanın da göz önünde bulundurulması gerekir: Evet, arsa edinimi ve imar tasarımı gibi alanlarda yetki merkezileşmesi planlama sürecinde fren ve denge mekanizmalarını zayıflatmakta, piyasalaşmayı diğer toplumsal değerler aleyhine öne çıkarmakta ve toplumsal katılımı ciddi bir biçimde azaltma potansiyeli taşımakta. Ancak imar sürecinin rant yaratma ve kollamaya yönelik bir biçimde çalışması Türkiye'de yeni bir olay değil ve 2000'ler öncesindeki fren ve denge mekanizmalarının şehircilik, vatandaşlık ve kamu yararı gibi değerleri ne kadar öne çıkardığı da ciddi bir tartışma konusu. Dolayısıyla TOKİ'nin merkezinde bulunduğu mevcut mekanizmayı değerlendirirken ve

öneriler geliştirirken aynı zamanda konut ve imar gibi alanlarda neden rant kollama ve dağıtma saiklerinin diğer toplumsal değerlere göre sıklıkla galip çıktığını, buna neden olan güçlü toplumsal dinamiklerin nasıl ve ne kadar aşılabilirceğini de düşünmek gerek.

Buğra'nın makalesi ve bir hipotez

Türkiye'de inşaat ve özellikle de konut sektörleri her dönem gerek ulusal gerek yerel düzeyde siyasetçilerle yandaş müteahhitler arasında rant yaratma, kollama ve dağıtma faaliyetlerinin yaygın olduğu, partilerin kliyentalist ve himayeci ilişkiler geliştirmek için yoğun bir biçimde kullandığı sektörler olarak bilinegelmiştir. Ayşe Buğra 1998 yılında yayınlanan 'Türkiye'de Konutun Gayrı-Ahlaki Ekonomisi' başlıklı makalesinde 'iki türlü olumsuz karşılıklık'tan (reciprocity) söz eder⁶. Bunlardan birincisi kamu arazileri üzerinde yasal olmayan bir biçimde kurulan gecekondu'lara oy karşılığı mülkiyet hakkı verme geleneğidir. İkincisi ise belediyelerle orta ve yüksek gelirli gruplara yönelik konut projelerini yürüten büyük inşaat şirketleri arasındaki ilişkidir.

Bunun ışığında TOKİ özelindeki gelişmelere ilişkin bir hipotez şöyle ifade edilebilir: Bu iki dinamik TOKİ özelinde birleştirilip merkezileştirildi. Bir taraftan gecekondulaşma adı altında görece kendi dinamikleriyle gelişen ve siyasi düzeyde tam olarak kontrol edilemeyen rant yaratma süreci sosyal konut projeleri vasıtasıyla merkezileştirildi ve kontrol edilebilir hale getirildi. İkincisi gerek toplu konut gerek lüks konut yapımında yaratılan rantın kamu, şirketler ve tüketiciler arasındaki paylaşımı konusunda yeni bir yasal altyapı oluşturuldu. TOKİ modelini incelemek son dönemlerde devlet ile belli kesimler arasındaki kaynak yaratma ve dağıtma mekanizmalarının evrimini anlamada önemli ipuçları verecektir.

Gerek toplu konut gerek lüks konut yapımında yaratılan rantın kamu, şirketler ve tüketiciler arasındaki paylaşımında yeni bir yasal altyapısıyla TOKİ ve AK Parti baş aktör haline geldi

5 - Cumhuriyet Halk Partisi tarafından yapılan bir çalışmada, Yüksek Denetleme Kurulu'nun TOKİ hakkında hazırladığı raporlara dayanılarak TOKİ tarafından açılan ihalelerde katılımın sınırlı tutulduğu ve gelir paylaşımına dayalı projelerde kamunun payının sınırlı kaldığı belirtilmekte: Yolsuzluğun Kitabı 2: TOKİ; <http://www.chp.org.tr/wp-content/uploads/tokiraporu.pdf>
6 - Ayşe Buğra 'The Immoral Economy of Housing in Turkey', International Journal of Urban and Regional Research, 22 (2) 303–307, Haziran 1998.

YENİDEN VE YERİNDEN BAŞLAYALIM

Tarhan Erdem

‘Kentsel dönüşüm’, hafriyatına 30 yıl önce başlanan, bugün temelini bitiremediğimiz bir yapı. Uzağındakiler için eskilerden kalan kolay bir teknik; yakınındakiler için arı kovanı. Uzaktakiler usta, yakınındakiler çırak!

Ustalara göre mevcut 20 milyona yakın binanın 14 milyonu elden geçirilmeli, 6 milyonu yıkılıp yeniden yapılmalı. 10 yıla yayılacağını varsayarsak, sözü edilen, yılda 180 milyar lira yatırım. Bu büyüklüğün planlaması ve finansmanını düşünüyoruz. İnsan sevgisi, değişim yaratma arzusu, siyasal ideallerin birleştiği bu büyüklük karşısında heyecan ve korku duymamız doğal. Duygulara kapılıp gitmeden, projenin altıdan kalkmanın koşullarını düşünmeli ve yolunu bulmalıyız.

Nasıl algılanıyor?

Günümüzde konunun neresinde durulup neresine bakıldığına göre tanım değişmekte. Daha tanımını yaparken öne çıkan farklı düşünceler konunun her boyutunda göze çarpıyor. Taraf gazetesi İstanbul’daki 10 ilçe belediye başkanına ‘Kentsel dönüşüm neden yapılmalı’ diye sorup cevaplarını ocak ayında yayınladı. Cevaplar sadeleştirilip birleştirildiğinde, kentsel dönüşümün ne kadar farklı algılandığı ve farklı tanımlandığı ortaya çıkıyor.¹

Her konuda farklı gözlem ve anlayış yansıtan İstanbul ilçe belediye başkanları, halkın henüz kentsel dönüşümün zorunluluğunu ve nasıl gelişeceğini anlamadığını, güven sorunu olduğunu söylüyor. Bu konuşmalarda planlamadan ve finansmandan bahsedilmiyor.

Algıda iyi-kötü bir birlik sağlamak için öncelikle ‘Kentsel dönüşüm’ün ne olduğunun anlaşılması lazım. Doğru bulmasak da bir tanımda birleşmeliyiz.

Belediye başkanlarının cevaplarına göre kentsel dönüşüm, 1- Depremde kayıpların önlenmesi, 2- Yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve sürdürülmesi, 3- Kentlerin modernleşmesi, 4- Kent kimliğinin korunması, 5- Yaşam konforu sağlanması ve sürdürülmesi, 6- Kent yapılarının plana ve imar kurallarına uygun olması, 7- Mülkiyet hakkının korunması için zorunludur.

İstanbul’daki 10 belediye başkanının ‘Kentsel dönüşüm neden yapılmalı’ sorusuna verdiği yanıtlar kentsel dönüşümün ne kadar farklı algılanıp tanımlandığını gösteriyor

Depremde yıkılacak binalar yerine yenilerini yapmak, depreme dayanıklı konut ve işyerleri inşa etmek, kentlerin modernleşmesi ve kent kimliğini oluşturup korumak, mülkiyet hakkının korunması gibi deyimlerle bir kavram nasıl tanımlanabilir? Hükümet programında ve hükümet sözcülerinin konuşmalarında da kentsel dönüşüm farklı tanımlanıyor, bu kavrama değişik amaçlar yükleniyor.² Halkın tam algılamadığı, zaman içinde değişim gösteren farklı tanımlardan çıkarak söylenen farklı amaçlara göre işe koyulmak anlamlı mı?

Tanımların sorunları

Tanım ve amaç çokluğu kentsel dönüşüm projesinde çıkmış ve çıkacak sorunların başlıca kaynağı. Farklı tanımlar verilen bu kavram, neyi nasıl yapacağız diye sorulunca ve çeşitli coğrafyaların, değişik zamanda oluşmuş sokak

ve mahallelerinde uygulama başlayınca, sorunlarla karşılaşmıştır.

Tek tanım ve tek amaçta birleşilirse yasa arayışı biter. Oysa kentsel dönüşümün üstüne her gün yeni anlam ve yeni görevler eklenip yasalar çıkarılıyor

Şimdilerde, her çizgisi ve her rengi günden güne değişen bir resmin adı kentsel dönüşüm! Bir sistemin adı gibi sunulmuş, günümüzde sistem olmaktan çıkmış, bir arayışın adına dönüşmüş.

Yasalar, yine yasalar!

Bütün ülkede yapıların hemen tamamını kapsayan veya kapsayacakmış gibi adım atılırken, her zaman olduğu gibi yasal dayanak akla geldi! Bugünkü durumun sebebi neydi? Yasalar yeterli miydi? Kimler yetkili olacaktı? Kim karar verecekti, kimin kararı geçerli olacaktı? Sorular soruldu, cevaplarını herkes kendine göre verdi, kimse diğerini dinlemedi!

Önce geçmişin çözümlemesi bir kenarda bırakıldı. Nerede, ne kadar ve ne yapılacağı bilinmiyordu ama, herkes

(siyaset adamları, meslek adamları, aydınlar ve yazarlar ve diğerleri) ‘kentsel dönüşüm’ ifadesine kendilerine göre bir anlam yüklüyor ve bir tanım yapıyordu.

Görevliler, düşünenler ve izleyenler, kentsel dönüşümde başarılı olmanın yollarını aradı. Hükümet belediye başkanlarının, bakanlıkların ve başbakanın yetkileri ne olacak diye düşündü ve yasalar gözden geçirildi, Belediye Kanunu değişti, Toplu Konut Kanunu’na yeni hükümler konuldu, bakanlık kuruluşu değişti, bazı kanunlarda da değişiklik yapıldı.

Bugün yürürlükte bulunan kentsel dönüşümle ilgili kanunların ad, numara ve ilk yayınlandıkları yıl tabloda verilmekte.

Gerçekleşme	Kısa Adı	No / Yıl
Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun	Tasarruf Kanunu	2983/1984
Toplu Konut Kanunu	TOKİ Kanunu	2985/1984
Büyükşehir Belediyesi Kanunu	Bü.Ş.Bel. Kanunu	5216/2004
Belediye Kanunu	Bel..Kanunu	5393/ 2005
Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	Çevre Şeh. B.Kanunu. Kanunu	KHKanunu 644/2011
Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun	Afet Kanunu	6306/2012

1- Serkan Ayazoğlu ve Kübra Demir; Taraf, Belediye Başkanları Konuşuyor, 3-8 Ocak 2013. 2- 61’inci hükümetin güvenoyu aldığına dair TBMM kararına bağlı olarak 17.07.2011 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Hükümet Programı’nda, kentsel dönüşümle ilişkin olarak, yapılmış ve yapılacak işlerin anlatıldığı paragraflarda, aşağıdaki ifadeler bulunmakta: Şehirlerimizi güzelleştirmek, gecekondulu bölgelerini ıslah etmek, eskimiş ve afete duyarlı yapı stokumuzu dönüştürmek, kentleşmeyi kontrollü teşvik etmek,kentileşmeyi desteklemek,

şehirlerimizi yeniden inşa etmek, kentsel estetiği, kaliteyi, kültürel değerleri ve çevresel hassasiyeti ihya etmek, Ata yadigarı çok sayıda eseri ihya etme Kanunu Ayrıca: Kentsel dönüşümün çeşitli tanımları için bknz: Başbakan Erdoğan’ın 05.04.2005 Parti Grubu, 09.04.2006 TOKİ Konut Kurultayı, 24 Ocak 2012 Parti Grubu; Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan Bayraktar’ın 7 Haziran 2012 başbakan ve bakanların katıldıkları çalışma toplantısı sonrasında ve 15.01.2013 Anadolu Ajansı Editörler toplantısındaki konuşmaları.

Geçen yıl başına kadar kentsel dönüşüm uygulaması, TOKİ Kanunu, Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediye Kanunu’yla yürütüldü ve gerekli görüldükçe bunlarda değişiklik yapıldı. Tablodaki kanunlarda, kentsel dönüşüm politikalarının uygulanmasını düzenleyen önemli değişiklikler birbiri ardına gerçekleşti.

2011 seçiminden sonra bütün bakanlık teşkilat kanunları yenilenirken, bayındırlık bakanlığının görevleri önce ‘Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı’ adıyla yeni kurulan bakanlıkta toplandı. Bir ay sonra bu bakanlık ‘Orman ve Su İşleri’ ile ‘Çevre ve Bayındırlık Bakanlığı’ olarak ikiye bölündü. Bir ay sonra bakanlığın görevlerini büyük ölçüde değiştiren yeni bir KHK çıkarıldı. 2011 sonrasında çıkarılan kanunlarda bu düzenlemelere atıflar yapılmakta, aceleyle yayımlanan KHK’ler düzeltilmeye çalışılmakta. ³

Bürokrasi ile siyaset arasında mücadele sürüyor. Bazen hükümetteki yerelleşme taraftarları, bazen bürokrasideki merkezileşme taraftarları öne geçiyor. Galip altı ayda yer değişebiliyor

Ocak 2012 sonuna kadar KHK’de dört kez değişiklik yapılmasının da yetmediği görülünce, mayıs ayında, Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun (Afet Kanunu) çıkarıldı. Bununla yasal düzenleme ihtiyacı bitti mi? Biraz aşağıda değineceğim ama suali burada hemen cevaplamalıyım: Bence hayır!

İş ne ki, kanun ne olacak?

Yasa arayışı, tek tanım ve tek amaçta birleşilirse biter. Böyle bir birleşmeye gidilmeden, kentsel dönüşümün üstüne her gün yeni anlamlar, yeni görevler eklenmekte; amaç ortaya çıkmadan yasalar çıkarılmaya çalışılmakta.

Başlangıçta sistem arıyoruz diye yasalar ele alındı. Genel anlamda veya projeler bazında iş bilinmediği ve ‘iş tanımı’

yapılmadığı için, ‘sistem’ yasalar arasında kaybolup gitti. 2012 Mayıs ayı sonunda yürürlüğe giren ‘Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun’ (Afet Kanunu) başlıklı yasadan iki ay sonra Ağustos 2012’de yayınlanan yönetmelik o yılın sonunda yürürlükten kaldırılarak yeni ‘Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği’ çıkarıldı. ⁴

Afet Kanunu’nun amacı, deprem ve diğer nedenlerle riskli alanlarda iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemek. İki tip madde vardır: Amaca uygun, bu yasaya özgü düzenleme maddeleri ve diğer kanunların maddelerinde düzenlemeler. Kanunun 12 maddesiyle, 10 kanun ve KHK’de değişiklik yapıldı. Ayrıca, 16 kanunun engelleyici hükümlerinin, Afet Kanunu’yla ilgili işlerde uygulanmayacağı yazıldı. Afet Kanunu uyarınca yapılacak planlar, İmar Kanunu ve imara ilişkin mevzuata tabi değil. ⁵

Afet Kanunu kapsamındaki alanlarda bu kanunun öngördüğü uygulamaların zaruri kılması hâlinde, bu uygulamaların gerektirdiği iş ve işlemler hakkında; Kıyı Kanunu, Boğaziçi Kanunu, Turizmi Teşvik Kanunu, Mera Kanunu, Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Kanunu gibi bazı kanunların engelleyici hükümleri ve diğer kanunların Afet Kanunu’na aykırı hükümleri uygulanmayacak. ⁶

Afet Kanunu uygulanırken bu kanunların engelleyici hükümlerinin hangileri olduğunu kim kararlaştıracak? Engelleyici olduğuna karar verilen hükümler uygulanmayacaksa, hangi kurallar geçerli olacak? Kanunda bu soruların açık cevabı bulunmamakta! ⁷ Kanun tekniğine aykırı bu maddeler yanında, personel rejimini ve kadro disiplinini bozan hükümler de var.

Merkezileşmenin zirvesi

Afet Kanunu’nun, ‘Uygulama işlemleri’ başlıklı 6’ncı maddesinin son fıkrası kanunun amacını ve çaresizliğini de göstermekte: “Bakanlık, bu Kanunda belirtilen iş ve işlemlere ilişkin olarak TOKİ’ye veya İdareye yetki devrine ve bu iş ve işlemlerden hangilerinin TOKİ veya İdare

tarafından yapılacağını belirlemeye yetkilidir.” Bu madde, Afet Kanunu’nda belirtilen işler ve işlemlerin hangilerinin, hangi kurumca (bakanlık, belediye veya TOKİ) yapılacağına bakanlığın karar vereceğini belirtmekte. Bakanlık yetkileri oradan oraya devredebilir, kimin hangi işi yapacağını kararlaştırabilir!

Bu madde, seçim sonrasında hükümete hakim olan merkezileşme eğiliminin etkinliğini gösteriyor. açıkça, ‘Yetkide merkezin önceliği esastır’ deniyor. Ancak, yıl sonundaki Büyükşehir Belediyeleri Kanunu’yla bu eğilim gevşemiş görünmekte.

Kentsel dönüşüm bir proje değil, binlerce projenin bileşkesi olmalı. Önce bir iki sokağın sakinleri düşünmeli ne yapacaklarını. Sonra mahallelere ve nihayet kentlere sıra gelmeli

Merkezileşme konusunda birçok örneğe bakarak, bürokrasi ile siyaset arasında mücadelenin devam ettiğini söylemek belki daha doğru; bazen hükümetteki yerelleşme taraftarları, bazen bürokrasideki merkezileşme taraftarları kazanmakta! Afet Kanunu ve Büyükşehir Kanunu’nda değişikliğin çıkarılması, bu mücadele galibinin altı ayda yer değişebildiğini gösteriyor.

Kentsel dönüşümün özü

Kentsel dönüşümün bazı özelliklerini hatırlayalım: Kentsel dönüşümün tanımı, amacı ve sınırı bilinmeden yola çıkılamaz. Kentsel dönüşüm bir kanuna sığdırılamayacak kadar büyük, bir kanuna hapsedilmeyecek kadar canlı bir proje. Bu konuda çıkarılan her kanunun eksik ve eskiliği çıktığı gün görülmüştür.

Kentsel dönüşüm mülkiyet hakkı, eve sadakat, hükümete güven ve güvensizlik, hükümetten haklı haksız beklentiler, ev sahiplerinin yoksulluğu gibi birçok değer ve olgu nedeniyle milyonlarca kişinin projesi. Kentsel dönüşüm ve alt projeleri, kişilerin içinde olduğu ve kişilere özel, tam anlamıyla toplumsal bir proje olmalı.

Kişilerin arsası, eski evi, yeni evi, eski sokağı, komşusu, yeni mahallesi; kişilerin babası anası, eşi, çocuğu, akrabası, dostu, çevresi; kişilerin okulu, işi, yeni işi,

kahvesi, sineması, düğünü, bayramı, çarşısı, mezarı, bütün varlığı ve yaşamıyla kentsel dönüşümde görülmüş ve değerlendirilmiş olmalı. Kentsel dönüşüm bir proje değil, binlerce projenin bileşkesi olmalı. Önce bir iki sokağın sakinleri düşünmeli ne yapacaklarını. Sonra mahallelerde kentsel dönüşüm projeleri oluşmalı, daha sonra kentlerin! İlk fikirden başlayarak, yaşamın başlaması ve devamına kadar, her safhasında belediyeler ve bakanlık projelerin oluşmasına ve gerçekleşmesine destek olmalı. İlk iş kentsel dönüşümü düşünmek ve tanımlamak.

Devlet için

Devlet için kentsel dönüşüm, insanımızın, oturduğu evini ve yeni evine taşınmayı düşünmesini, kararlaştırmasını ve gerçekleştirmesini destekleme projesi. Desteğin, değişik aşamaları ve koşulları olacaktır. Belediyelerin ve bakanlıkların on binlerce işi kişilerle ortak planlaması, öngörülebilir işlerin bütününün, her safhada gözden geçirilmesi, yeniden planlaması, devlet desteğinin yeniden düşünülüp kararlaştırılması, yeniden gözden geçirilmesi ve bu süreçte devam edilmesi...

Görüldüğü gibi, ‘planlama-destek-gözden geçirme’, sürekli dönen bir daire. Bu dairede her kişinin, komşularına, belediyeye ve bakanlığa açık, hesap verebilir görevi vardır. Belediyenin de, bakanlığın da geniş ve ayrıntılı destek hazırlığı ve planlaması olmalı.

Düşünceye destek plan, yapılan işe destek para olacaktır. Desteğin kuralı şudur: Evini ve yeni evini düşünmeyene planlama desteği, ve yapılmış iş görünmeden para desteği verilmez.

Sonuç

Kentsel dönüşümde sözün kısası şu: Yeniden ve yerinden başlayalım!

3- 2011 seçimleri sonrasında, 08 Haziran ile 11 Kasım 2011 tarihleri arasında, bakanlıklar teşkilatı ve devlet personel sisteminde değişiklik yapan 36 KHK yayımlandı. Şimdiye kadar görülmemiş genişlik ve derinlikteki bu yeniden düzenleme girişimi, maalesef, CHP, MHP ve BDP’nin ilgisini çekmedi; basın da bu umursamazlığa katıldı. (5 Temmuz, 29 Ağustos, 1, 19 Eylül, 3, 14 Kasım 2011 tarihlerinde) Radikal gazetesinde yayımlanan yazılarım yalnız ve etkisiz kaldı.
4- 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı ‘Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun’un 3 üncü, 6’ncı ve 8’inci maddelerine dayanılarak hazırlanan yönetmeliklerin ‘Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği’ başlıklı

ilki 04.08.2012 tarihli, aynı başlıklı ikinci Yönetmelik 15.12.2012 tarihli Resmi Gazete’de yayımlandı.
5- Kanunun 9’uncu maddesi 1’inci fıkrası.
6- Kanunun 9’uncu maddesi 2 fıkrasının a,b,c,ç,d,e,f,g,h,i bendleri.
7- Merak edenler için Afet Kanunu’yla bir veya birden fazla maddesi değiştirilen veya Afet Kanunu uygulamasında hükümsüz kılınan 23 kanunun numaralarını vermekle yetiniyorum: 2302, 2565, 2634, 2863, 2876, 2942, 2960, 2985, 3194, 3573, 3621 4342, 4734, 5366, 5393, 5403, 5543, 6107, 6434, 6573, 7269, 189/1960 sayılı kanunlar ile 644 sayılı KHK ,

ENKAZ KALDIRMA ÇALIŞMALARI SÜRECEK

Erdal Güven

Ekonomik kriz tıpkı Yunanistan'da olduğu gibi İtalya'da da geleneksel partilere öfke olarak yansıyacak.

Dünya 2013 yılına ekonomik krizin bagajıyla girdi. Kuvvetle muhtemel gelecek yılın başında kaleme alınacak benzer bir yazının ilk cümlesindeki fark 2013 yerine 2014 yazılmasından ibaret kalacak. Zira bir iki talihi ülke dışında dünya 2013'ü de bir yandan ekonomik krizle bir yandan da siyasi ve sosyal etkileriyle boğuşarak geçirecek.

ABD: Uçurumun eşiğinden dönüş

Barack Obama ikinci dönemine iyi bir başlangıç yaptı. ABD mali uçuruma (bütçe açığını kapatmak amacıyla alınacak, ancak ekonomiyi yeniden durgunluğa sürüklemesinden korkulan önlemler paketi) yuvarlanmaktan son anda kurtuldu. Paketin yürürlüğe girmesine saatler kala 1 Ocak 2013'te Kongre'de kotarılan bir anlaşmayla, vergi artışlarının önüne geçildi, tasarruf tedbirleri ve teşvik iptalleri ertelendi, borç tavanı değiştirilmedi. Ancak ABD ekonomisinin 2013'te kalkışa geçmesi için çok daha fazlası gerekecek.

Hiç kuşku yok ki Obama bir yandan Çin'i kollarken bir yandan da ABD ekonomisini düze çıkarmaya odaklanmak istiyor. Ancak dünyanın gerçekleri Beyaz Saray'daki hesaba uyacak gibi durmuyor. Ekonomik açıdan içerideki durum ve Çin dışında Obama'yı en fazla düşündüren mesele, avro'nun akıbeti. Avro Bölgesi'nin çökmesi ve AB'nin bir savrulma sürecine girmesi ABD kıyılarına doğru bir tsunami etkisi yaratabilir.

Moğolistan ve Libya gibi sürpriz talihliler dışında dünyanın çoğu ülkesi 2013'ü de bir yandan süregiden ekonomik krizle bir yandan da siyasi ve sosyal etkileriyle boğuşarak geçirecek

Siyasi açıdan bakıldığında ise Irak ve Afganistan'daki bitmemiş hesaplar bir yana, Suriye'de açılan yeni sayfa ve İsrail'in de 'katki'sıyla her an patlayabilecek bir 'İran bombası' var. Kuzey Kore'deki muamma da cabası.

Avrupa: Düşün ve cenaze

2013'te Türkiye'nin karmaşık duygularla izleyeceği gelişmelerin başında Hırvatistan'ın AB üyelik sürecinin nihayete ermesi var. Katılım görüşmelerine Türkiye'yle aynı tarihte, Ekim 2005'te başlayan Hırvatistan yedi yıl içinde tüm eksiğini gediğini giderip 28'inci üye olarak AB'ye girmeye hak kazandı. Temmuz 2013'te Hırvatistan'da 'şenlik' var.

Ancak Hırvatistan'dan gelecek sevinç naraları, AB'nin zayıf halkalarının yol açacağı çatırdama seslerinden duyulmayabilir bile. Yunanistan'ın bırakın Avro Bölgesi'ni, AB içinde kalabileceği dahi kuşkulu. Bu kuşkunun 2013'te dağılacağına ilişkin tek bir veri yok. Yunan ekonomisini, içinde bulunduğu kısırdöngüden kurtaracak formül Nobel Ekonomi Ödülü'nde rakip tanımaz. Yunanistan'ın AB'den çıkması anlamında kullanılan 'Grexit' kavramı 2013'te de tedavülde kalmayacak. Üstelik yalnızca başta Almanya olmak üzere Avrupa'nın sabrı değil, Yunanistan'daki 'Avrupa mutakabati' da bıçak sırtında.

Mario Monti'nin başbakanlıktan istifasının ardından bir belirsizliğe yuvarlanan İtalya'nın seçimlerden sonra düze çıkacağını düşünenlerin sayısı Inter'in yedek kulübesini ancak doldurabilirdi. Nitekim öyle oldu. Geçen ay sonundaki seçimler siyasi tabloyu iyice karmaşıktırdı. Üstüne üstlük, ekonomik krizin doğurduğu, öfke oylarına talip -Yunanistan'daki Syriza benzeri- Beş Yıldız Hareketi, yüzde 25 gibi nice köklü partinin hayal bile edemeyeceği bir oy oranına ulaşip anahtar güç konumuna geldi. Lideri bir komedyen ama iç ve dış piyasalar gülerек karşılamadı Beş Yıldız Hareketi'ni.

Krizin sadece ekonomiyi değil, 'milli birlik ve beraberlik' hissiyatını da berhava ettiği İspanya'da merkezi hükümet bir yandan ekside seyreden büyüme (beş yıl içinde dördüncü kez küçülme bekleniyor) ve rekor işsizlikle bir yandan da Katalanya'dan yükselen ayrılıkçı rüzgarla boğuşacak. 2013 geçen yıldan çok daha şiddetli toplumsal patlamalara gebe. Katalanya'da sonbaharda düzenlenmesi plalanan referandum ise 350 yıllık birliktelik için sonun başlangıcını teşkil edebilir. Ülke ekonomisinin lokomotifi sayılan Katalanya'nın trenden kopması siyasi açıdan hayli gürültü çıkaracağı gibi, kalan vagonları mali uçuruma sürükleyebilir.

Fransa'da François Hollande'ın cumhurbaşkanlığına seçilmesiyle siyaset tazelendi ama ekonomide bayatlama belirtileri 2013'te giderek göze batacak gibi. Sosyalistlerin cıcım ayları uzun sürmeyecek. Düşük büyüme (2012'de yüzde 0.8'lik hedef bile tutturamadı), cari açık ve işsizlik nedeniyle daralan ekonomi, er ya da geç tasarruf tedbirlerine zorlayacak hükümeti. Sosyal yardımların finansmanı, güçlü sendikal haklarla hangi yoldan baş edileceği ve nihayet harcama kesintilerinin nasıl karşılanacağı Hollande'ı kara kara düşündürüyor. Dahası, herkes Gerard Depardieu gibi kendini Vladimir Putin'in emin ellerine bırakamayacağı için yüksek vergi artışları, yalnız zengin kesimi değil, giderek orta sınıfı da rahatsız etmeye başlayacak. Fransa tökezlemeye başladıkça Almanya'nın kaşları da ister istemez çatılacak. İçerideki sorunlar yetmezmiş gibi Fransa bir de 'Mali macerası'na atıldı yeni yılla birlikte. İşleri Libya'daki kadar kolay değil. Radikal İslamcılar, ülkenin çöllük kuzey bölgesini Fransızlar için bir bataklığa çevirebilir.

Obama ekonomiye odaklanmak istiyor ama dünyanın gerçekleri Beyaz Saray'daki hesaba uymuyor. Avro Bölgesi için en iyimser tahmin ise şu: Çökmeyecek. Toparlanma bir başka yıla kalacak

Zincirin en güçlü halkası Almanya'da da seçim var bu yıl, eylülde. Halihazırda sadece Almanya'nın başbakanı değil, AB'nin de fiili başkanı konumundaki Angela Merkel rakipsiz, daha doğrusu alternatifsiz görünüyor. Merkel, Avro Bölgesi'ni kısmen de olsa Alman vergi mükelleflerinin parasıyla ayakta tutmak ve fakat popülaritesini korumak gibi imkansız bir işin üstesinden bugüne kadar başarıyla geldi. Soğukkanlı ve temkinli yaklaşımının ve her kuruluşun hesabını sormasının payı az değil bu başarıda. Daha önemlisi ortada bu krizi Merkel'den daha iyi idare edecek birini de göremiyor Almanlar. Krizin etkisiyle Merkel'in CDU'su dahil merkez sağ partilerde ilk kez belirgin biçimde ortaya çıkan Avrupa karşıtı damar daha da kabarırsa, seçimler sonucunda CDU ile merkez sol SPD arasında yeniden 'büyük koalisyon' kurulabilir.

Genel kanı, tüm bu çalkantılara rağmen 2013'te Avro Bölgesi'nin çökmeyeceği ama toparlanmanın bir başka yıla kalacağı yönünde.

Mali'deki savaş hali Fransa'nın başını ağrıttacak.

Ortadoğu: Şans, talih, kader, kısmet

Bir yıl önce başlamış isyanların ardından 2012 Ortadoğu'nun dört ülkesinde (Tunus, Libya, Mısır ve Yemen) muktedirlerin yeni konumlarına ısındığı, bir ülkesinde (Suriye) iktidar mücadelesinin kural tanımaz bir ölüm kalım mücadelesine evrildiği, bir başkasında ise (Bahreyn) Batı'nın da desteğiyle isyanın düpedüz örtbas edildiği bir yıl olarak tarihe geçti.

İlk dört ülkede ağır aksak ve güç bela da olsa yeni rejimler yerli yerine oturmaya başladı. İslami karakter baskın. Ancak hemen hepsinde halen bir liderlik ve meşruiyet sorunu var. Otokrasiden demokrasiye için bir yıl kısa bir süre. Yeni rejimler, eskilerin modifiye edilmiş birer kopyası olup çıkacak mı? Yoksa en azından çoğulculuğa geçiş için cesur adımlar mı atacaklar? Şu an itibariyle iki opsiyon da açık. 2013'te yanıt biraz daha netleşecek. Her halükarda, yoksulluk ve adaletsizlik başta olmak üzere kronik sorunların çözümü yolunda -çok geçmeden- umut saçmazlarsa, yeni muktedirler koltuklarında rahat oturamayacak.

'Arap baharı'nın 2013'te uğraması kuvvetle muhtemel ülkelerin başında Ürdün geliyor. Monarşik meşruiyeti giderek sorgulanan Kral 2. Abdullah'ın Kuveyt, Suudi Arabistan, Cezayir gibi 'sus payı' olarak dağıtacak bir zenginliği ya da arkasında kapı gibi Batı desteği yok. Tek çıkar yolu, kapsamlı bir siyasi reform. Olmadı, Suriyeleşebilir Ürdün. Her halükârda 2. Abdullah 2013'ü kelle koltukta geçirecek.

Beşar Esad'ın babası kadar kurnaz olup olmadığı bir yana 2012'de gördük ki en az babası kadar acımasız. Bu özelliğiyle çoğu öngörülerini boşa çıkarıp 2013'ü görmeyi başardı. Bu başarıda şu da önemli: Suriye'deki rejim Tunus ve Mısır gibi tabansız değil. Dar da olsa bir tabanı var. Dahası bu taban, isyanın ardından rejim etrafında iyice kenetlendi. Esad'ın 2013'ü de atlatıp atlatamayacağını iç değil dış dinamikler belirleyecek: Batı, Suriye rejimini devirmek için en az Türkiye kadar istekli olacak mı olmayacak mı? Rusya ve Çin, Esad'a daha ne kadar kol kanat gerecek?

Ortadoğu'da 2013'ün az sayıdaki talihli ülkelerinden biri Libya olacak gibi görünüyor. İsyen, NATO müdahalesi, iç savaş derken bir enkaza dönüşen ülkede yeniden inşa süreci siyasi açıdan ağır aksak ilerliyor. Yeni anayasa, bu açıdan belirleyici önem taşıyacak. Ancak ekonomik açıdan şaşırtıcı bir hızla toparlandı Libya ve yüzde 30 gibi inanılması zor bir büyüme gerçekleştirdi geçen yıl. 2013'te oran yarıdan fazla azalsa da (yüzde 12.3) büyüme sürecektir.

Uzakdoğu: Moğollar geliyor!

2013'te yıldızı parlayacak ülkelerin başında Moğolistan var. Gerçek anlamıyla maden buldu Moğollar. Başta Rio Tinto olmak üzere çokuluslu madencilik devlerinin gözünü kamaştıran altın ve bakır rezervleri, bu yıldan itibaren ekonomiyi parlatacak. Moğolistan, The Economist'in 2013'te en fazla büyüyecek ekonomiler listesinde yüzde 18,1'le birinci sırada. Altın ve bakırın dışında, uranyum, gümüş ve kömür başta olmak üzere nice verimli maden rezervleri var Moğolların. Ama zenginlik başa bela tabii. Bir yandan Çin, burnunun dibindeki bu 'altın yumurtlayacak tavuğu' elaleme kaptırmamak için türlü çeşitli oyunlara başvuruyor. Öte yandan, kaynak sömürsüne karşı çıkan milliyetçi bir damar geliyor. Ve nihayet madencilik üzerinden dönmeye başlayan kapitalizmin çarkları hem çevreyi hem de geleneksel yaşam tarzını tehdit ediyor. Pahalılık, yolsuzluk, çarpık kentleşme de cabası. Tüm bunlar sosyal bir patlama tehlikesine işaret ediyor.

Katılım görüşmelerine Türkiye'yle aynı tarihte başlayan Hırvatistan yedi yılda tüm eksikliğini gediğini giderip 28'inci üye olarak AB'ye girmeye hak kazandı. Temmuzda Hırvatistan'da 'şenlik' var

Ocak ayı itibariyle 220 bini bulan, Türkiye'ye sığınmış Suriyeli mülteci sayısının kaça ulaşacağını kestirmek zor.

Mısır'da bir liderlik ve meşruiyet sorunu var.

Yine Asya'da iki ülke var ki Çin ve Hindistan'a parmak ısırtıyor : Endonezya ve Filipinler. Her iki ülke de 1990 yılında Asya'yı çökerten krizin etkilerini üstünden attı. 2002'den itibaren ekonomisinde istikrarı yakalayan ve ortalama yüzde 6 büyüyen Endonezya 2013'te GSMH'sini Türkiye'nin de hayalini süsleyen 1 trilyon dolara taşıyıp ilk 15'e girebilir. Tek sorun bürokrasi.

Endonezya kadar istikrarlı olmasa da hırsla büyüyen bir başka Uzakdoğu ülkesi de Filipinler. Finans hareketleri ve 'gurbetçi' dövizleriyle dış borcunun yüzde 120'si oranında bir rezerv oluşturan Filipinler, vergi reformunu da gerçekleştirirse, 'yatırım açısından cazip ülke' konumuna gelebilir. Bu önümüzdeki yıllarda da büyümeyi garanti alır. Ülkedeki ana sorun yolsuzluk.

Türkiye: Kürt baharı mı?

Başta Ortadoğu olmak üzere yeni pazarlara yönelik açılımlarıyla 'Avro Bölgesi'ndeki kayıplarını büyük ölçüde telafi eden Türkiye 2012'yi de neredeyse tüm dünyayı saran ekonomik krizden uzak durarak, dahası büyümeyi sürdürerek kapatmayı bildi. 2013 tahmini yüzde 4 ki birçok Avrupa ülkesinin rüyasında bile göremeyeceği bir rakam bu. Enerji ithalatına endeksli cari açık alarm verse de mali istikrar başta olmak üzere makroekonomik dengeler korundu. İşsizlik ve enflasyon dizginlendi.

Dış politikada 2012'den 2013'e hayli sorunlu giriyor Türkiye. Kıbrıs, Yunanistan ve Ermenistanla bir açılım yok ufukta.

İsrail'le ilişkiler 2013'te de Mavi Marmara'nın gölgesinde seyredecek. Irak'ta Türkiye'nin Kürdistan Özerk Yönetimi'yle giderek ilerlettiği ilişkiler, Nuri el Mali liderliğindeki merkezî hükümetle arasını daha da açacağı benziyor. Asıl tehlike şu: İran ile İsrail arasında -ABD'nin de müdahil olacağı- bir

restleşme Türkiye'yi zor bir seçime sürükleyebilir. 2013'te Türkiye'nin en çok başını ağrıttak komşusu Suriye olacak. İkili ilişkiler tamiri gayrimümkün derecede bozuldu. Türkiye'nin Suriye'ye dönebilmesinin tek yolu, Baas rejimin yıkılıp çoğulcu bir düzene geçilmesi ki 2013 ne isyancıların gücü ne de Batı'nın tavrı açısından umutlu başladı. Başladığı gibi bitebilir de. Böylesi bir durumda Ocak ayı itibarıyla 220 bini bulan, Türkiye'ye sığınmış Suriyeli mülteci sayısının kaçta ulaşacağını kestirmek zor. Tabii şimdiden 500 milyon doları geçen mali faturanın da. Her halükarda, 'Komşularla Sıfır Sorun' politikası 2013'te de hoş bir temenni olarak kalacak gibi.

Temmuz 2010'dan bu yana yerinde sayan AB sürecinde kıpırdanma var. Bu yıl bir müzakere başlığı açılabilir. Ancak sürecin canlanması için çok daha fazlası lazım.

2012, Kürt sorununda şiddet boyutunun öne çıktığı bir yıldı. 2013 ise tam tersi bir havada, diyalogla başladı. Sürecin daha başı ancak önceliklere göre çok daha ümitvar bir havanın doğduğu da bir gerçek. The Economist'in 2013 Yıllığı'nda 'Kimbilir' diye bir köşe var. Türkiye'nin payına, 'Kimbilir belki de Türkiye Suriye'nin kuzeyini işgal eder' diye bir öngörü düşmüş. Maazallah deyip bir karşı öngöründe bulunayım: Kimbilir belki de Türkiye Kürt sorununu çözüm yoluna sokar.

'Arap baharı'nın muktedirleri yoksulluk ve adaletsizlik başta olmak üzere kronik sorunların çözümünü yolunda -çok geçmeden- umut saçmazsa, koltuklarında rahat oturamayacak. Ve sıra Ürdün'e geliyor

Her hikâye + bir değer.

**"İşin dehası, dahasını yapmak" dedik.
100 yıllık tarihimizi, ilham verici öykülerle
zenginleştirdik.**

Güven, yenilikçilik, kalite odaklılık, başarıma azmi, çevreye saygı... Bizi anlatan, insanlığa ve tıbbi adanmışlığımızı yansıtan bu hikâyelere yenileri eklenecek. Bizi daha da büyütecek. Tarih yazmak sonsuz bir uğraş. Dahası gelecek...

ABDIİBRAHİM

MAKROEKONOMİK SENARYOLAR VE TAHMİNLER

Hünkar Cem Doğan / TÜSİAD Başekonomisti

Küresel ekonomideki belirsizlikler ve gelişen ekonomilerdeki sorunlara karşın, Türkiye ekonomisi 2012 yılında güven, disiplin, cesaret ve öngörü açısından başarılı bir gelişim ve dönüşüm performansı sergiledi. Makroekonomik yönetim anlamında ortaya konulan temkinli, disiplinli ve uzak görüşlü yaklaşım, büyümede talebin dengelenmesi çabalarına bağlı yavaşlamaya rağmen, fiyat istikrarı, finansal istikrar, kamu maliyesi ve istihdam alanlarında küresel düzeyde dikkate değer sonuçların elde edilmesine olanak sağladı. Ayrıca, 5 Kasım 2012 tarihinde uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch tarafından yatırım yapılabilir ülke statüsüne yükseltilerek teyit edildiği üzere, Türkiye ekonomisi 2012 yılında, Avrupa ihracat pazarlarındaki daralmaya ve güçlü ekonomik ilişkilere sahip olduğu yakın coğrafyasındaki sosyo-politik sorunlara karşılık, dış kırılmalıklarını azaltmayı başardı.

Siyasi istikrarın devam edeceği varsayımı altında, makro yönetim açısından ortaya konulan bu performansın, 2013 yılında da bozulmaması bekleniyor. Bu temel varsayım, senaryo analizlerinde, yerel ekonomiye özel olumsuz senaryoların ihmal edilerek, dış dünyadaki gelişmelere odaklanılmasına imkan veriyor.

Temel ve olumlu senaryolar

Yukarıda ifade edilen bu temel varsayıma bağlı olarak, küresel gelişmelere odaklı TÜSİAD senaryo çalışmalarında, 2013 yılında ekonomiye güvenin zayıflamadan devam edeceği dikkate alınıyor. Bu beklentinin gerisinde ise güveni besleyen en önemli unsurlardan politika disiplini ve kredibilitesinden çok zor koşullarda bile vazgeçilmeyeceği düşüncesi yer alıyor. Bu anlamda, 2013 yılı senaryoları geliştirilirken Orta Vadeli Program (2013-2015) metninde yer alan temel kamu harcama ve yatırım hedefleri, temel senaryo ve olumlu senaryo tahminlerde değiştirilmeden esas alındı. Ayrıca, para politikası, fiyat istikrarı ve finansal istikrar konularında ortaya konulan hedefler, temel ve olumlu senaryoda belirleyici çerçeve olarak

politika yapıcının açıklamalarına paralel şekilde kullanıldı. Yine, gerek temel, gerekse olumlu senaryoda benzer şekilde belirleyici bir unsur ‘girişimci cesareti’ oldu. 2013 yılında, kamunun da desteğiyle ‘girişimci cesareti’nin, yeni pazarlardaki ihracat performansında ve Ar-Ge ve yenilik temelli yatırımların büyümesinde önemli bir belirleyici olacağı varsayılıyor.

Yukarıda belirlenen bu perspektif içerisinde, TÜSİAD senaryo analizi çalışmalarında, 2013 yılına ilişkin olarak, ‘Temel Senaryo’ ve ‘Dünya Ekonomisinde ve Ticaretinde Toparlanma’ (Olumlu Senaryo) başlıklı iki ana senaryo geliştirildi.

Nötr görünüm

‘Temel Senaryo’, 2012 yılı sonunda dünyada belli ölçülerde azalan belirsizliklerin, 2013 yılında, önemli oranda bir bozulma göstermeyeceği ve küresel ekonomiyi olumsuz yönde etkilemeyeceği varsayımına dayalı olarak çalışıldı. Bu varsayım, 2013 yılında, 2012 yılına göre ‘nötr’ bir görünüm ortaya koymakta.

‘Olumlu Senaryo’da ise 2013 yılında dünya ekonomisinde ve ticaretinde toparlanma gerçekleşebileceği varsayılıyor. Aralık 2012-Ocak 2013 döneminde, IMF, Dünya Bankası ve OECD gibi kuruluşların 2013 yılına ilişkin küresel büyüme tahminlerini aşağı yönlü revize ettikleri bir ortamda, elbette bu senaryo çok daha olumlu unsurlar taşıyor. Ayrıca, Ocak 2013 sonunda Davos’tan gelen küresel

Türkiye ekonomisi 2012’de güven, disiplin, cesaret ve öngörü açısından başarılı bir performans sergiledi. Siyasi istikrarın süreceği varsayımıyla bu performansın 2013’te de bozulmaması bekleniyor

TÜSİAD Makroekonomik Senaryoları ve Tahminleri: 2013

-2013 Yılı Senaryoları TÜSİAD Zaman Serisi Modeli kullanılarak geliştirilmiştir.

		Gerçekleşme	TÜSİAD Gerçekleşme Tahmini	TÜSİAD Senaryoları	Temel Senaryo	Dünya Ekonomisinde ve Ticaretinde Toparlanma
Makroekonomik Değişkenler		2009	2010	2011	2012	2013
Büyüme	-4.8	9.2	8.5	3.2	4.3	6.1
Özel Tüketim Harcamaları Artışı	-2.3	6.7	7.7	-0.2	2.4	3.4
Özel Sabit Sermaye Yatırımları Artışı	-22.5	33.6	22.8	-4.4	8.4	17.1
Enflasyon, GSYH Deflatörü	5.3	5.7	8.9	6.8	7.1	7.3
Bütçe Açığı / GSYH, %	-5.5	-3.6	-1.4	-1.6	-1.9	-1.5
Kamu Borç Stoku / GSYH, %	46.3	43.1	39.9	36.5	38.8	36.3
İhracat, FOB, Mİr Dolar	102.1	113.9	134.9	156.4	171.0	188.8
İthalat, CIF, Mİr Dolar	140.9	185.5	240.8	237.3	245.6	274.3
Cari İşlemler Açığı / GSYH,%	-2.2	-6.4	-9.9	-6.7	-6.5	-6.8
İşsizlik, %	14	11.9	9.8	9.2	9.1	8.8
Reel Kur Endeksi (TÜFE BAZLI, TCMB),%	-7.0	10.8	-11.5	3.9	4.4	2.3
İkincil Piy.Göst. Reel Faizi (İleriye Doğru 12 Ay Beklen.)	4.7	1.2	1.9	1.5	1.2	1.4

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı, Thomson Reuters Datastream, Turkey Data Monitor, TÜSİAD.

CEO’ların artan olumsuzluklarına ilişkin haberler, bu senaryodaki ‘olumlu’ etiketini daha fazla öne çıkarmakta. Yukarıda özetlenen bu yaklaşım çerçevesinde gerçekleştirilen senaryo analizleri ve tahminler, ‘Temel Senaryo’ dahilinde Türkiye ekonomisinin yıllık yüzde 4.3 oranında büyüyeceğini öngörüyor. Söz konusu bu büyüme oranının alt ayrıntıları ise 2013 yılında, Orta Vadeli Program (OVP) çerçevesinde sırasıyla yıllık yüzde 3.6 ve 5.4 olarak hedeflenen kamu nihai tüketim ve yatırım harcamaları artışlarına karşılık, özel tüketim ve yatırım harcamaları artışlarının sırasıyla, yüzde 2,4 ve 8.4 olacağına işaret etmekte. ‘Temel Senaryo’ dahilinde, korunan mali disiplinin, bütçe açığının GSYH’ye oranını, seçimler öncesinde ufak bir bozulmaya karşılık yüzde -1.9 oranında tutabileceği tahmin ediliyor.

İhracat performansı

Ayrıca, aynı senaryo, ‘dış talep ile dengeli şekilde gelişen iç talep’e dayalı politika anlayışının devam edeceğini varsayarak, ihtiyatlı para politikasının 2013’te de gücünü koruyacağını dikkate almakta ve bu çerçevede, GSYH

deflatörü yıllık artışı kapsamında enflasyonu yüzde 7.1 olarak tahmin etmekte.

‘Temel Senaryo’da, 2013 yılında da etkili olacağı düşünülen ‘reform cesareti’ ve ‘girişimci cesareti’, dünya koşullarında önemli bir olumlu gelişme olmasa dahi ihracat performansının devam ettirilebileceğini dikkate almakta. Bu senaryo yapısı, 2013 yılında ihracatın 170 milyar doların üzerine çıkacağı tahminini üretirken, kontrollü iç talep genişlemesi neticesinde ithalatın 245 milyar dolar civarında kalacağını, böylelikle de cari açık/GSYH oranının yüzde -6.5 düzeyinde tutulabileceğini öngörüyor. İç ve dış talep koşullarında 2012’ye göre daha olumlu gelişmeler içeren bu senaryoda, büyümenin potansiyele yakın seyrinin, işsizlik oranını yüzde 9’a yakın bir seviyede koruyabileceği tahmin ediliyor.

Dünya koşulları itibarıyla, ‘Temel Senaryo’ya göre daha iyimser varsayımlara sahip ‘Olumlu Senaryo’, başta da belirtildiği üzere, 2013 yılında küresel ekonomide ve dünya ticaretinde toparlanma sağlanabileceği varsayımı üzerine inşa edildi.

2013	IMF	World Bank	OECD	TCMB Anketi	Fathom Fina. Consul. Ltd	Oxford Economics	Consensus Economics	Consensus Economics	2013 Yılı Programı	TUSIAD	Ortalama	Medyan
Büyüme (Y/Y %) Değişkenler	3.5	4.0	4.1	4.2	4.0	4.3	3.9	3.5	4.0	4.3	4.0	4.0
Özel Tüketim Harcamaları Artışı (Y/Y %)			3.5			4.7	3.2		3,1	2.4	3.4	3.4
Özel Sabit Sermaye Yatırımları Artışı (Y/Y %)			4.1			2.1	5.9		7.1	8.4	5.5	5.9
Enflasyon, TÜFE Dönem Sonu (Y/Y %)	5.7		6.9	6.3	6.9	5.9	6.9	6.7	5.3	6.8	6.4	6.7
Enflasyon, GSYH Deflatörü (Y/Y %)	7.2		6.1			5.5			5.3	7.1	6.2	6.1
Bütçe Açığı / GSYH, %	-1.9					-1.6			-2,2	-1.9	-1.8	-1.9
Kamu Borç Stoku / GSYH, %	36.7									38.8	37.7	37.7
İhracat, FOB, Mlr Dolar						182	168		158	171	170	170
İthalat, CIF, Mlr Dolar						257	245		253	246	250	249
Cari İşlemler Açığı / GSYH,%	-7.1	-7.0	-7.3			-6.8		-7.1	-7.1	-6.5	-7.0	-7.1
İşsizlik, %	9.9		9.3		10.5	9.2			8,9	9.1	9.6	9.3
Reel Kur Endeksi (TÜFE BAZLI, TCMB), (Y/Y %)			4.5							4.4	4.4	4.4
Reel Faiz (Ortalama İç Borçlanma Faizi), %										1.2	1.2	1.2

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı, Thomson Reuters Datastream, Turkey Data Monitor, TÜSİAD.

Dünya ekonomisinde 2012 yılı sonu itibarıyla oluşan görünüm karşısında daha iyimser bir bakışa sahip bu senaryo, ABD ve Euro Bölgesi’ndeki temel sorunların aşılaraq, dünya genelinde görece istikrarlı ve kalıcı bir toparlanma sürecine girileceğini varsaymakta. Gelişmiş ve gelişen ekonomiler için 2012 yılından çok daha olumlu gelişmeler öngören bu senaryo analizinde, 2013 yılı için yıllık büyüme oranı yüzde 6.1 olarak tahmin ediliyor. Dünya ticaretinde ve gelişen-gelişmiş ülke pazarlarında belirgin bir toparlanmaya işaret eden bu senaryoda, 2013 yılı ihracat rakamı 188 milyar dolara çıkıyor. Buna karşılık, dış taleple dengeli iç talep genişlemesi politikasının, iç talebin gelişimindeki kontrolü yumuşatması neticesinde ithalat rakamı kontrollü bir artışla 2013 yılında 274 milyar dolara yükselmekte. İç talepteki bu kontrollü canlanmanın, kamu yatırım ve tüketim harcamaları artışı yine OVP hedefleri dahilinde kalmak üzere, özel tüketim harcamalarını yüzde 3.4, özel yatırım harcamalarını ise (ihracata yönelik üretimde kapasite tesisi ihtiyacını da dikkate alarak) yüzde 17.1 arttıracağı tahmin ediliyor.

Reel faizlerde ılımlı yükseliş

‘Olumlu Senaryo’ kapsamında, ithalatla ‘Temel Senaryo’ya göre yüksek artışın etkisiyle, cari açık GSYH’nin yüzde

6.8’ine çıkarken, ekonomik aktivitedeki canlanmanın etkisiyle artan dolaylı vergi gelirleri bütçe açığı/GSYH oranını yüzde -1.5’e geriletmekte. Ekonomik aktivitedeki bu olumlu tablo, işsizlik oranını yüzde 8.8’e geriletirken, artan dünya talebinin enerji ve emtia fiyatları üzerinde yaratacağı baskı ve potansiyel üzeri büyümede oluşacak enflasyon baskısı deflatör itibarıyla enflasyonu bir miktar yükseltiyor. Ayrıca, dış ekonomik koşullardaki olumlu gelişmelere dayalı bu senaryoda, söz konusu koşullardaki iyileşmenin dünya genelinde faizleri ve getirileri artıracığı, bu nedenle de reel faizlerin ılımlı şekilde yükseleceği tahmin edilmekte.

Olumlu Senaryo dünya ekonomisinde daha iyimser bir bakışa sahip; ABD ve Euro Bölgesi’ndeki temel sorunların aşılabacağını öngörüyor, istikrarlı ve kalıcı bir toparlanmaya dayanıyor

Türkiye ekonomisine ilişkin olarak çalışacağımız rakamlarda büyüme, enflasyon, cari açık / GSYH oranı ve işsizlik oranı itibarıyla yüzde 4.0, yüzde 6.5, yüzde 7.0 ve yüzde 9.5 civarında bir uzlaşma söz konusu

Tüm bu detaylı varsayım ve senaryo analizlerine karşın, son dönemlerde IMF nezdinde gelişen ‘mali çarpan’ tahminlerine ilişkin tartışmaların bir kez daha ortaya koyduğu üzere, ‘ekonomik tahmin’ çabalarının, hataya açık ve gerçek dünyanın yüksek belirsizlikleri karşısında kısıtlı bir etkinliğe sahip olduklarını hatırd tutmak gerekir. Söz konusu bu sorunun bilinirliğine rağmen, ‘ekonomik tahmin’ ve ‘senaryo analizi’ çalışmaları, geleceğe ilişkin belirsizliği kısmen de olsa azaltabilmek ve gelecek stratejilerini kurgulayabilmek için dünya genelinde düzenli olarak tekrarlanıyor. Bu çalışmalarda, dünya ölçeğinde güçlü veritabanları ve araştırma altyapılarıyla IMF, Dünya Bankası ve OECD gibi kuruluşlar merkezi rolü oynuyor. Ayrıca, küresel ölçekte tahmin üreten ticari kuruluşların yanında, uzman görüşlerine ve anketlere dayalı tahminler sunan kuruluşlar da ekosistemin önemli bir bölümünü oluşturuyor.

Küresel ekonomide son yıllarda artan ağırlığıyla Türkiye ekonomisi, söz konusu bu ekosistemin radarında giderek daha fazla yer bulmakta. Bu anlamda, son yıllarda Türkiye ekonomisine ilişkin tahminleri, 2013 yılı özelinde ortak bir düzlemde incelediğimizde; geniş bir yelpazede farklılaşan sonuçlarla karşılaşyoruz. Genel olarak, büyüme odaklı bu tahminler birbirinden oldukça farklı varsayım ve yöntemlerle üretiliyor ve bu itibarla da farklı sonuçlar ortaya koyuyor. Aşağıdaki tablodan görüleceği üzere, öngörüler arasındaki farklılıklar özellikle GSYH sabit büyüme hızı açısından önemli seviyelere çıkmakta.

Büyüme yüzde 4

Örneğin, 2013 yılı için IMF tarafından yüzde 3.5 olarak öngörülen büyüme oranı, Dünya Bankası tarafından yüzde 4.0 ve OECD tarafından yüzde 4.1 olarak tahmin edilmekte. Büyüme oranı, Oxford Economics, Fathom Financial Consulting Limited ve Global Source Partners tahminlerinde ise sırasıyla yüzde 4.3, yüzde 4.0 ve

yüzde 3.5 olarak öngörülmekte. Aynı kapsamda, uzman görüşlerine dayalı anket sonuçları bakıldığında, 2013 yılında büyümenin TCMB Ocak 2013 Anketinde yüzde 4.2, Consensus anketinde ise yüzde 3.9 olarak tahmin edildiği görülüyor.

Bu tahminler, geçen seneki dağılımdan farklı olarak, 2013 Yılı Programı büyüme hedefine (yüzde 4.0) hayli yakın bir dağılım göstermekte. 2013 yılı TÜSİAD ‘Temel Senaryo’sunun sonucu olan yüzde 4.3 oranındaki büyüme öngörüsüyle birlikte incelendiğinde, Türkiye ekonomisine ilişkin 2013 yılı büyüme tahminlerinin, hem ortalama hem de medyan değerde yüzde 4.0 oranında bir büyümeye işaret ettiği gözlenmekte.

Büyüme rakamlarındaki yakınsamaya karşın, tabloda yer verilen tahminler, büyümenin yapısına ilişkin varsayım ve hesaplama farklılıkları itibarıyla, özel tüketim ve özel sektör gayrisafi sabit sermaye harcamalarının yıllık değişim rakamları arasında önemli farklılıklar sergiliyor. Öngörülerin, büyüme rakamına benzer şekilde birbirine yakınsadığı diğer bir alan ise, cari açık/GSYH oranı. TÜSİAD ve Oxford Economics tahminleri dışında kalan diğer tahminler yüzde -7.0’ın üzerinde ve Orta Vadeli Program hedefi olan yüzde -7.1’e hayli yakın. Diğer yandan, enflasyon tahminleri OVP hedeflerinin epey üzerinde dağılım göstermekte ve TÜFE ve GSYH deflatörü itibarıyla yüzde 6.0’nın üzerinde kalmakta. Ancak, gerek enflasyon tahminlerinin 2012 ile karşılaştırıldığında hayli iddialı görünen 2013 OVP hedefini makul ölçülerde aşıyor olması, gerekse bütçe açığı/GSYH oranı ilişkin olarak OVP’den daha küçük oranları ifade eden tahminler, 2013 yılında para ve maliye politikalarının kredibilitesine yönelik önemli işaretler sunuyor.

Bu genel tablo, 2013 yılı için Türkiye ekonomisine ilişkin olarak çalışacağımız rakamlar hakkında, büyüme, enflasyon, cari açık/GSYH oranı ve işsizlik oranı itibarıyla, yüzde 4.0, yüzde 6.5, yüzde 7.0 ve yüzde 9.5 civarında bir uzlaşmanın oluştuğunu ortaya koyuyor. Söz konusu görünüm, 2011 yılındaki 4X yüzde 10 şeklindeki dizilimden, enflasyon, cari açık/GSYH oranı ve işsizlik oranı açısından çok daha olumlu olmakla beraber, 2013 yılında büyümede uzun dönem ortalaması üzerine çıkılamaması nedeniyle daha olumsuz. Burada, büyümenin potansiyel üzerine çıkması mümkün olursa, daha olumlu bir görünüm oluşacağı açık. Ayrıca, yüzde 9’lar üzerinde yapısal görünüm kazanan işsizlik oranlarını daha düşük oranlara indirme açısından, potansiyel üzerinde bir büyüme oranı bu olumlu görünümü daha da güçlendirecektir.

IRAK'TAKİ TEHLİKE

Doç. Dr. Veysel Ayhan / Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Talabani çok yönlü bir denge unsuru.

Irak'ta Celal Talabani'nin rahatsızlanıp Almanya'ya götürülmesiyle ortaya çıkan cumhurbaşkanlığı krizi tartışmaları, Sünni Arapların protesto gösterileri, Bağdat ile Erbil arasındaki anlaşmazlık ve son olarak Erbil'den Türkiye'ye ham petrol ihraç edilmesi Türkiye-Irak ilişkilerini doğrudan etkileyen unsurlar arasında. Irak'ta 2003 Amerikan işgali sonrası ortaya çıkan istikrarsızlık unsurları aradan geçen yaklaşık 10 yıla rağmen çözülemediği gibi bölgesel bir çatışmaya doğru evrilme eğilimi gösteriyor.

Cumhurbaşkanı Talabani'nin rahatsızlanması hem Bağdat-Erbil ilişkileri, hem Kürt gruplar arasındaki ilişkiler hem de Türkiye'nin bölgesel çıkarlarını farklı şekillerde etkileme potansiyeli taşıyor. Talabani ismi, 2003 sonrası dönemde Irak'ın siyasi, güvenlik ve idari olarak yeniden yapılandırılması sürecinde, Irak'ın bölge ülkeleriyle ve küresel güçlerle ilişkilerinde bir denge ve arabulucu lider olarak öne çıkmıştı. Nitekim, Talabani Almanya'ya gitmeden birkaç gün önce bir yandan Erbil ile Bağdat arasındaki krizin çözümünde rol oynamaya çalışmış, diğer yandan da Başbakan Nuri el Maliki ile Sünni Arap liderler

arasında ortaya çıkan krizi aşmak için yoğun bir görüşme trafiği yürütmüştü. Talabani'nin Irak siyasetinde barışı inşa etmedeki uzlaştırıcı rolü, ister istemez olası Talabani sonrası sürece yönelik bazı kaygıların oluşmasına yol açtı.

Irak merkezli çeşitli istikrarsızlık unsurları doğrudan Türkiye'yi etkileme potansiyeli taşıyor. Krizin kötü yönetimi ciddi bir maliyet ortaya çıkartabilir

Bununla birlikte eski danışmanlarından Dr. Abdullatif Raşid 8 Ocak'ta, Talabani'nin sağlık durumunun belirgin biçimde iyileştiğini ve üç dilde kendisini ifade edebildiğini açıkladı. Kürdistan Yurtsever Birliği'nin (KYB) önemli liderlerinden Dr. Fuad Masum'un da Talabani'nin yoğun bakımdan çıktığını ve fizik tedaviye başladığını belirtmesi olası bir cumhurbaşkanlığı krizinin henüz yaşanmayacağına yönelik bir algının oluşmasına yol açtı.

Kürt dayanışması

Öte yandan 2013'ün ilk günlerinden itibaren KYB'nin merkez üssü Süleymaniye'de yoğun bir trafik var. Başta Kürdistan Bölgesel Yönetim Başkanı Mesut Barzani olmak üzere Kürdistan Demokrat Birliği (KDP), Goran ve İslami Birlik Partisi yetkilileri KYB'ye üst düzey ziyaretlerde bulunarak partinin alacağı her türlü kararı kabul etmeye hazır olduklarını ifade ediyor. Bölgedeki parti ve şahsiyetlerin KYB'nin değişim sürecine verdiği destek, bölgenin istikrarı açısından önemli.

KYB bölgesel istikrar açısından önemli. Zira KYB bir yandan Bağdat ile Erbil arasındaki ilişkilerin sürmesinde rol oynarken diğer yandan da Irak'ın istikrarı açısından Türkiye ile İran arasında bir denge politikası izliyor. KDP'den farklı olarak KYB İran ve Bağdat'la ilişkilerin sürmesinden yana bir hassasiyet içerisinde. Nitekim, Dicle Operasyon Gücü ile Peşmergeler'in karşı karşıya geldiği ihtilafli bölgeler konusunda yaşanan krizde Talabani taraflar arasında arabulucu rolü oynamaya çalışmıştı.

Sünniler, Şii Başbakan el Maliki'nin istifasını istiyor.

Aynı şekilde Başbakan el Maliki'nin düşürülmesi için başlatılan girişimin başarısızlığa uğratılmasında KYB'nin ve özellikle Talabani'nin önemli bir işlevi olmuştu. Diğer yandan genelde Irak, özelde de Bölgesel Kürdistan Yönetimi üzerinde yaşanan ekonomik ve siyasi içerikli Türkiye-Iran rekabetinde KYB bir denge politikası izliyor. Ekonomik açıdan bakıldığında KYB'nin güçlü olduğu Süleymaniye'de İranlı yatırımcıların ağırlığı dikkat çekiyor. Bu kapsamda KYB'nin zayıflaması ve cumhurbaşkanlığının da KYB'den alınıp Araplara verilmesi durumunda Bağdat-Erbil ilişkilerinin çatışmacı bir zemine doğru hızla kayacağı öngörülüyor.

Talabani saf dışı kalırsa Irak'lı Kürtler açısından Bağdat'ta siyasi, diplomatik ve güvenlik açısından bir boşluk oluşur; ülkedeki etnik ve mezhepsel denge daha da bozulur

Dolayısıyla gelişmelerden küresel güçler dahil olmak üzere tüm bölge ülkeleri etkilenebilir. Talabani'nin siyasal alanın dışına çıkması durumunda Kürtler açısından Bağdat üzerinde siyasi, diplomatik ve güvenlik açısından bir boşluk oluşur; Irak'ta zaten sağlanamayan etnik ve mezhepsel denge daha da zarar görebilir. Askeri, diplomatik ve ekonomik mekanizmalara sahip Kürtler Bağdat siyasetinde zayıflatılma girişimlerini kabul etmeyebilir.

Ancak, ekonomik, siyasi, güvenlik ve toplumsal düzeyde bakıldığında belki de Türkiye açısından en önemli sorunların başında Talabani'siz bir Kürt yönetiminin istikrarı sağlayıp sağlayamayacağı geliyor. Irak Kürdistan Yönetimi yaklaşık 12 milyar dolarlık ticaret hacmiyle Türkiye ekonomisine ciddi katkı sağlıyor. Bunların dışında

enerji alanında son dönemde yaşanan işbirliği dünyanın 10 büyük ekonomisi içinde olmak isteyen Türkiye için önemli. Ocak 2013'te sınırlı miktarda ham petrolü doğrudan Türkiye'ye ihraç eden Erbil yönetiminin hedefleri arasında iki taraf arasında bir petrol boru hattı inşa ederek, kendi enerji kaynaklarını Türkiye üzerinden uluslararası piyasalara aktarmak da var. Kürt yönetimi 2015'te günde 1 milyar varil petrol üretmek için çalışmalarını sürdürüyor ve bu kapsamda da Türkiye ile daha spesifik işbirliği içinde. Petrolün yanısıra doğalgazda da önemli rezervlere ulaşılmış durumda.

Goran hareketine dikkat

Enerji alanındaki işbirliğinin Türkiye'nin hem güvenli kaynaklara erişim sorununu çözeceği hem de Kürt bölgesiyle bir entegrasyona yönelmesine yol açabileceği ifade edilmekte. Dolayısıyla KYB'nin zayıflaması ve 2006'da KYB'den ayrılarak Goran hareketini kuran Noşirvan Mustafa'nın hem KYB hem de KDP'ye karşı sert bir muhalefet yürütmesi Bölgesel Yönetim sınırları içerisinde doğrudan Türkiye'yi etkileyecek yeni bir istikrarsızlığın ortaya çıkmasına yol açabilir.

2013 yılına girilirken Irak'ta Sünni Arapların başlattığı gösterilerin hızla tüm Irak'a yayılması yanıbaşımızda yeni bir Suriye krizi mi doğuyor yönünde tartışmaların yapılmasına yol açtı. Aralık 2012'de Anbar'da barışçıl başlayan gösteriler 5 Ocak 2013'te yasaklı Baas Partisi'nin lideri ve Saddam döneminin Devrim Komuta Konseyi başkan yardımcısı İbrahim el Duri'nin isyana destek açıklamalarıyla yeni bir aşamaya geçti. Gösterileri tetikleyen olayların başında Maliye Bakanı Rafi el İsavî'nin dokuz korumasının terörle mücadele kapsamında tutuklanması geliyor. Ancak Sünni Araplar uzunca bir dönemdir kendilerine karşı ayrımcılık yapıldığı yönünde bir algıya sahip. Nitekim, Tarık el Haşimi vakasının ardından doğrudan Rafi el İsavî'yi hedef alan girişimin arkasında da ayrımcılık politikasının yattığı öne sürülmekte.

Irak'ta Suriye senaryosu

Anbar'da başlayan gösterilerin kısa sürede Musul, Selahaddin ve Diyala'ya yayılmasıyla birlikte Sünni Arap göstericilerin taleplerinde de bir değişim gözlemlendi. Gösteriler sırasında 'Halk rejimi devirmek istiyor' yönünde sloganların atılması, Özgür Suriye Ordusu bayraklarının taşınması ve doğrudan İran'ın Irak'ı kontrol ettiğinin öne sürülmesi gerginliğin bir çatışmaya dönüşebileceğine işaret ediyor. Göstericiler, İran'ın kuklası olduğunu öne sürdükleri Başbakan el Maliki'nin istifasını, haksız yere tutuklandıklarını savundukları binlerce siyasi tutuklunun serbest bırakılmasını ve bu çerçevede genel af ilan

edilmesini, son olarak da Baas Partisi üzerindeki tüm yasakların kaldırılıp Baas üyelerinin siyasal alandaki faaliyetlerine izin verilmesini talep ediyor.

BM Genel Sekteri Irak Özel Temsilcisi Martin Kobler göstericilerin şiddete bulaşmadan barışçıl zeminde kalmalarını ve güvenlik güçlerinin de hukuk ve kanunları dikkate alarak hareket etmelerini istedi. Kobler'in de dikkat çektiği üzere Sünni Arap göstericiler ile güvenlik güçleri arasında yaşanacak olası bir çatışma durumunda Irak'ta da Suriye benzeri bir iç savaş durumu yaşanabilir. Olası bir iç savaş durumunun tüm bölgeyi etkilemesi kaçınılmaz.

Şii-Sünni ittifakı zor

Esasında Irak'ta 2010 seçimlerine kadar taraflar arasında kısmi bir işbirliği alanı sağlanmış olsa da seçimlerde Sünni Arapların Irakiye Listesi altında birleşmesi Şiilerde iktidarı kaybedebiliriz yönünde bir algının oluşmasına yol açtı. Nitekim, Maliki yönetimi Kürtlerle sorun yaşarken Irak'ta bir Kürt-Arap savaşı vurgusu yapmış ve böylelikle Arap milliyetçiliği üzerinden Sünnileri sisteme entegre etmeye çalışmıştı. Ancak Anbar vilayetindeki protestolar Şii ve Sünnilerin etnik düzlemde bir araya gelmesinin zor olduğunu bir kez daha ortaya koydu.

Öte yandan Suriye'de yaşanan iç savaşın Irak'taki gösterilerden bağımsız olmadığını da belirtmek gerekir. Suriye'de rejimi devirmek isteyenlerin öne sürdüğü argümanların önemli bir kısmı Irak'ta da var. Rejimin Sünni Araplara karşı siyasi, ekonomik ve güvenlik alanında ayrımcılık yaptığı, İran etkisi ve Şii yönetim gibi eleştiriler Irak'ta da gündemde. Anbar, Musul, Selahaddin

ve Diyalâ'da gerçekleşen gösterilerde benzer eleştiri ve talepler dikkat çekti. Dolayısıyla bugün Suriye'de savaşan Sünni Arapların Irak'ta yeni bir cephe açması olası. Bu nedenle Şam'ı aldıktan sonra Sünni Arap savaşçılar pekala Bağdat'taki rejimi devirmek için topyekûn bir saldırıya geçebilir.

Türkiye'ye etkisi ne olur?

Bu bağlamda Irak'ta yaşanan Şii-Sünni gerginliğinin Türkiye'ye etkisine gelince, birincisi istikrarsızlığın Ankara-Bağdat ilişkilerinin daha da kötüleşmesine yol açacağı öngörülüyor. El Maliki Türkiye'yi Irak'ın iç işlerine karışmakla eleştirmişti. El Maliki hükümeti Türkiye'yi Anbar'da başlayan Sünni gösterilerin arkasındaki güçlerden biri olarak görüyor. Türkiye'yi bir yandan Kürtleri diğer yandan da Sünni Arapları destekleyerek Irak'ı bölmeye çalışmakla suçlayan el Maliki yönetimi, Irak'ın buna kayıtsız kalmayacağını ileri sürüyor.

Dolayısıyla Ankara-Bağdat ilişkilerinde yaşanan krizin daha da derinleşmesi muhtemel. Böyle bir durumda öncelikli olarak siyasi, diplomatik, güvenlik ve ekonomik alanda bazı sorunlar ortaya çıkacak. Siyasi ve diplomatik alanda zaten ilişkilerde belirgin bir kriz var. Güvenlik alanında ise Irak yönetiminin PKK unsurlarıyla açık bir diyalog ve destek süreci başlatabileceği öngörülebilir. Bu yönde Bağdat yönetimi açık net işaretler veriyor. Ekonomik açıdan Türkiyeli firmaların Bağdat'taki ihalelerden dışlanması gündeme gelebilir. Yeni ihalelerin yanısıra Bağdat'ta hükümet kanadı içerisinde yer alan bazı aktörlerin Çalık Holding'e verilen ihaleleri de sorgulamaya başladığı dikkate alındığında Türkiyeli firmaların el Maliki yönetimiyle ekonomik içerikli iş anlaşmaları imzalaması da güçleşir.

Sonuç olarak Irak merkezli çeşitli istikrarsızlık unsurları doğrudan Türkiye'yi etkileme potansiyeli taşıyor. Sürecin iyi yönetilmesi durumunda Türkiye'nin orta ve uzun vadede Irak üzerindeki siyasi ve ekonomik etkisini artırması muhtemel. Buna karşılık krizin kötü yönetiminin ciddi bir maliyet ortaya çıkartacağı da gözden kaçırılmaması gereken bir olgu.

Bugün Suriye'de savaşan Sünni Araplar Irak'ta yeni bir cephe açabilir. Şam'ı aldıktan sonra pekala Bağdat'taki rejimi devirmek için topyekûn bir saldırıya geçebilirler

Dünya küçülüyor, Assan Hanil büyüyor.

Assan Hanil'in mesafeleri hızla kısaltan ulaştırma sektörüne kattığı güvenlik, konfor, kalite ve estetik çözümleriyle artık daha sık karşılaşacaksınız. Şimdi lütfen arkanıza yaslanın ve bu değişim yolculuğunun keyfini çıkarın.

EN KÖTÜSÜ SURİYE’NİN BÖLÜNMESİ

Prof. Özlem Tür / Ortadoğu Teknik Üniversitesi

Tüm tahminleri boşa çıkaran Esad hala iktidarda.

Mart 2011’de Suriye’de olayların başlamasından kısa süre sonra ülkede değişimin nasıl gerçekleşeceği konuşulmaya başladı. 1970’te başa gelen babası Hafız’dan iktidarı 2000 yılında devralan Beşar Esad’ın yönetimden ne zaman ve nasıl gideceği yolunda bir dizi senaryo üretildi. Esad da Mübarek ve Ben Ali gibi görece kolay bir geçiş dönemiyle kısa zamanda çekilmeye mi zorlanacaktı? Kaddafi gibi dış müdahale sonrası halkı tarafından linç edilerek mi yönetimine son verilecekti? Yemen formülüyle, Salih gibi iktidarı bırakmaya mı ikna edilecekti?

Esad 6 Ocak 2013 tarihli konuşmasıyla Suriye’de yaşananların, uzun bir kargaşa ve ‘savaş hali’nin başlangıcı olduğuna dair karamsar yorumu güçlendirdi

İlk tercih Esad’ın iktidardan gitmeye ikna edilmesiydi. Ancak zaman geçtikçe ayaklanma silahlı bir mücadeleye dönüştü ve ülke neredeyse iç savaşın eşiğine geldi. Her ne kadar rejim zayıflasa da Esad’ın iktidarda kalma isteği arttı. Bu süreçte sadece rejimle muhalefet arasında

silahlı çatışmalar yaşanmadı, bölgesel ve küresel güçleri karşı karşıya getiren yeni dinamikler de oluştu. Rejimi ülke içinde özellikle rejim değişikliği sonrasında kendi hayatlarından endişe eden azınlıklar, bölgesel olarak İran ve Lübnan Hizbullah’ı, küresel olarak da Rusya ve Çin destekliyor. Muhalefet ise daha çok rejimin baskısına başkaldıran geniş bir koalisyonun oluşsa da genel anlamda ülke içinde Sünnilerden, bölgesel olarak Suudi Arabistan, Katar ve Türkiye’den ve küresel bağlamda da Batılı ittifaktan destek buluyor.

Olayların başlamasının ardından geçen iki yıla yakın bir süredir Esad için, “İktidarda kalması artık imkansız” dendi, “Ülkeden ayrılmak için fırsat kolluyor”, “Ülkeden ayrıldı” ya da “Venezüella’dan sığınma talebinde bulundu” gibi çeşitli iddialar ortaya atıldı. Ancak Esad 6 Ocak 2013’te Şam’daki Opera Binası’nda bir konuşma yaparak gerek muhaliflere gerekse destekçileri bölgesel ve küresel güçlere meydan okudu. Ülkenin içinde bulunduğu durumu ‘savaş hali’ olarak nitelendiren, muhalifleri dış güçlerin kuklası olarak tanımlayan ve İslamcı radikal teröristlere karşı mücadeleye verdiklerini söyleyen Esad bu konuşmayla gövde gösterisi yaptı. Böylelikle ülkede yaşananların, uzun sürecek bir kargaşanın ve savaş halinin sadece başlangıcı olduğuna dair karamsar tablonun güçlenmesine neden oldu.

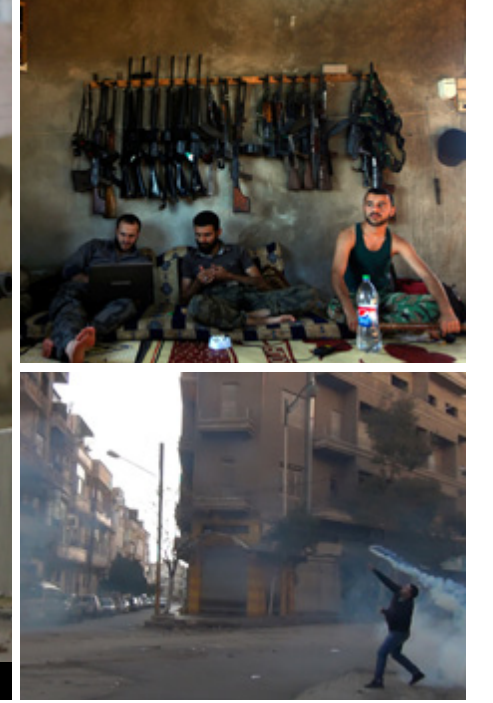
1. Senaryo: Rejim değişir, Esad yönetimi sona erer

Bugün iktidarda kalmaya devam etse de Esad rejiminin yıkılmasının kaçınılmaz olduğu yönündeki kanı hala kuvvetli. Ancak Esad sonrası ülkede neler yaşanacağı önemli ölçüde Esad’ın nasıl gideceğine bağlı.

Esad bırakır: Esad görüşmeler yoluyla iktidardan ayrılır, yakın çevresiyle birlikte başka bir ülkeye gider ve orada yaşar. Suriye Ulusal Koalisyonu iktidarı devralır ve düzen içinde devlet yapısını yeniden oluşturur; mezheplere dayalı değil, altını çizdikleri gibi ‘vatandaşlık’ kavramı üzerinden Suriye yeniden inşa edilir. Milli mutabakatla savaşan gruplar silahlarını merkezi orduya teslim eder ve toplumsal bütünleşme projeleriyle normale dönülür. Bu ideal olsa da gerçekleşmesi zor bir olasılık.

Çatışmaların devamı halinde Suriye içinde el Kaide tipi, örneğin el Nusra gibi, radikal örgütler güçlenebilir.

Esad ölür ya da öldürülür: Baas yönetimi içinden, Esad’ın yakın çevresinden biri görevi devralır. Çatışmalar sürer, hatta çok daha mezhepsel bir çerçeveye oturur ve ülke iç savaşa doğru sürüklenir. Ya da, Esad’ın ölümünün ardından yönetim aniden çökebilir. Bu durumda kargaşa ve iç savaş olasılığı yine ortaya çıksa da yeni ve güçlü bir otoriter liderlikle süreç kontrol altına alınır.

Esad rejimi silahlı mücadelede yenilir. Rejimin kontrolündeki bölgeler köy köy, kasaba kasaba Özgür Suriye Ordusu birlikleri tarafından ele geçirilir. Yeni düzene daha yumuşak bir geçiş gerçekleşir. Ancak bu durumda savaşan birimlerin sisteme entegrasyonu yolunda önemli adımların acilen atılması gerekir yoksa ele geçirdikleri bölgelerde gücü ellerinde tutmaya çalışacak silahlı bölgesel liderler ortaya çıkar.

Esad’ın gitmesi durumunda kimyasal silahların ne olacağı konusu sıkça gündeme geliyor. Esad’ın kimyasal silahları güvenli biçimde kontrolde tuttuğu ve bu konuda tedbirli davranacağı öngörülse de gitmesi durumunda silahların kontrol edilip edilemeyeceği ve dahası bu silahların radikal grupların eline geçme ihtimali önemli kaygılardan biri.

Esad dış müdahaleyle gider. Doğrudan dış müdahale Suriyeli muhaliflerin önemli bir kısmı tarafından reddediliyor. İstenen, savaşan birimlere silah ve hava savunmasına yönelik gerekli teçhizatın sağlanması. Batı’da da Afganistan ve Irak deneyimlerinden sonra

ve Libya’daki yarı-zaferin ardından müdahale isteği az. Dahası, Rusya ve Çin BM Güvenlik Konseyi’ne getirilen üç müdahale paketini de veto etti. Son dönemde Batı’nın eleştirisinin odağındaki muhaliflerin bölünmüşlüğü Suriye Ulusal Koalisyonu’nun kurulması ve uluslararası camiada tanınmaya başlamasıyla aşılmış olsa da tam da bu dönemde dışarıdan gelen yardımlarda bir azalma görülüyor. Bu durum içeride savaşan grupların kendi çabalarıyla silah elde etmeye çalışmasına ve İslamcı gruplardan gelen silahlara yönelmesine yol açıyor. Esad’ın doğrudan askeri bir dış müdahaleyle devrilme olasılığının gerçekleşmesi her geçen gün azalıyor. Bu da her iki tarafın birbirine üstünlük sağlayamadan mücadelenin devam etmesine neden oluyor.

2. Senaryo: Esad rejimi zayıflar ancak sürer

En korkulan senaryo ülkedeki çatışmaların artarak sürmesi ve çevre ülkeleri de içine çekerek bölgesel bir istikrarsızlık

Suriyeli muhaliflerin çoğu doğrudan dış müdahaleyi reddediyor. İstenen, silah ve hava savunması desteği. Batı’da da müdahale isteği az. Dahası, Rusya ve Çin vetosu var

Türkiye'nin Suriye füzelerine karşı güvenliğini NATO'nun Patriotları sağlayacak.

ve savaş hali yaratması. Çatışmaların devamı halinde Suriye içinde el Kaide tipi, örneğin el Nusrah gibi, radikal örgütler güçlenebilir, mücadele çok daha mezhepsel bir karakter kazanabilir ve 'Öl ya da öldür' kanısı hakim olabilir. Bölgede de olaylar Lübnan, Irak ve Ürdün'e sıçrayabilir, bu ülkelerde halihazırda başlayan istikrarsızlık iyice derinleşebilir.

3. Senaryo: Suriye bölünür

Esad güçleri zayıflar ve mücadeleye daha fazla devam edemez hale gelir. Rejimi küçülterek kademeli olarak ülkenin kuzeybatısına çekilir. Burada bir Alevi devleti/otonom bölgesi kurulur. Diğer azınlıklar da bu bölgeye çekilir. Ayrıca PYD önderliğinde kuzeydoğuda bir Kürt bölgesi, Halep ve Şam'da Sunni bölgeler oluşturulur. Zamanla federal bir yapı şekillenir. Alevi devleti İran'ın desteğini alır, Hizbullah'la ilişkisine devam eder, Lazkiye havaalanını elinde tutar, Rusya'yla bölgedeki Tartus ve Lazkiye limanları üzerinden ilişkilerini korur. Ancak

NATO Türkiye'ye Patriot yerleştirmeye karar verdiğine göre krizin yakın zamanda çözüme ulaşamayacağı kanaati uluslararası toplumda da yerleşmiş durumda

ayrışacak bu bölgelerin barışçıl olma ve birbiriyle normal ilişkiler kurma ihtimali çok düşük. Suriye'deki Kürt bölgesinin Irak ve Türkiye'deki gruplarla ilişkilerini bu bağlamda yeniden değerlendirmek gerekecektir. Eğer Esad güçleri bu plana göre hareket etmeye başlarsa, bölgenin güvenliği için kimyasal silahları da kuzeybatıya çekecektir. Bu senaryonun gerçekleşebilmesi için ülkedeki kimyasal silah hareketlerinin iyi takip edilmesi lazım. Bu senaryo Türkiye açısından en riskli senaryo, zira bölgedeki sınırların tartışmaya açılacağı yeni birdizi sonuç doğurabilir.

Türkiye'ye etkileri

Yukarıdaki senaryolara bakıldığında önümüzdeki dönem Suriye'de çatışmaların devam etmesi ve hatta ayrışmaların derinleşeceği yeni bir şiddet sarmalının görülmesi muhtemel. NATO'nun Suriye'den olası bir saldırıya karşı Türkiye'ye yerleştirmeye karar verdiği Patriot hava savunma füzeleri de düşünüldüğünde Suriye'deki krizin yakın bir zamanda çözüme ulaşamayacağı kanaatinin uluslararası toplumda da güçlü olduğu anlaşıyor.

İdeal senaryo Esad'ın çekilip Suriye'nin vatandaşlık kavramı üzerinden yeniden inşa edilmesi. Ancak bu olasılık şu an itibarıyla son derece zayıf

Türkiye açısından ve Türkiye-Suriye ilişkileri çerçevesinden bakıldığında krizin en kısa zamanda ve ideal biçimde sonuçlanması şüphesiz en çok arzulanan durum. Bu sayede Türkiye Suriye'nin yeniden yapılanması için gerek siyasi gerekse ekonomik destek verebilecek, yatırımlar bağlamında da önemli adımlar atılabilecek. Böylece ekonomik ilişkilerin hem ticaret hem de yatırım anlamında 2011 başındaki seviyeye kısa zaman içinde erişmesi ve hatta bu seviyenin ötesine geçecek adımların da atılması beklenebilir.

Ancak mevcut durum devam ettiği sürece iki ülke arasındaki ilişkiler kopuk olacak. Ülkenin iç savaşta sürüklenmesi ve çatışmanın bölgesel olarak yayılması durumunda ise Suriye uzun zaman kargaşa ortamında kalacak ve ülke ekonomik olarak önemli sınırlılıklarla karşılaşacak. Suriye'nin bölünmesi senaryosu ise kısa ve orta vadede Türkiye-Suriye ilişkilerini siyasi ve ekonomik çıkmaza sürüklemeye risk taşıyor.

TÜRKİYE'DE TEKNOLOJİ ALIŞVERİŞİ DEVİRİMİNİ TEKNOSA BAŞLATTI 12 YIL

İlk Teknosa mağazasıyla başlayan büyük değişim, 12. yılında 77 il, 283 mağaza ve 3600 çalışanla Türkiye'nin dört bir yanına ulaştı. Türkiye'nin lider teknoloji marketi Teknosa.*

*GFK Bağımsız Araştırma şirketinin 2009, 2010, 2011, 2012 (ilk 8 ay) yılı verilerine göre Teknosa, bu verilerde yer alan Teknoloji Marketleri arasında en yüksek satış oranına sahip lider teknoloji marketidir.

🌐 teknosa.com

☎ 444 55 99

📘 facebook.com/teknosa

🐦 twitter.com/teknosa

GÜRÜLTÜNÜN İÇİNDEKİ SİNYALİ YAKALAMAK

Cemal Yardımcı

Geleceği öngörme çabası insanların en temel faaliyetlerinden birisi. İsabetli tahminlerde bulunmak, günlük hayatı planlamaktan kritik ekonomik, politik kararlar almaya kadar çok geniş bir alanda büyük önem taşıyor. Kahinliğin, falcılığın en eski meslekler arasında olmasına da, bilimsel tahmin yöntemlerinin çağdaş akademik dünyada devasa bir külliyat oluşturmaya da şaşmamalı. Yağmurda ıslanmaktan bütün servetini kaybetmeye varan türlü belalardan korunmak da, bir oyunda kazanmaktan hayat kurtarmaya binbir başarı hikayesinin kahramanı olmak da çoğu zaman geleceği iyi tahmin etmekten geçiyor.

Beyzboldan politikaya

Nate Silver başarılı bir tahminci. Bir ekonomist olarak üç yıllık sıradan bir meslek hayatının ardından hayatını istatistiksel yöntemlerle tahminler yaparak kazandı. İlk faaliyet alanı, istatistiksel analizin diğer spor dallarından çok daha özel bir ağırlık taşıdığı beyzboldu. 2003 yılında, geliştirdiği istatistik analiz sistemiyle bu alanda yayın yapan ve beyzbol meraklıları arasında kayda değer bir ün kazanmış Baseball Prospectus'e ortak oldu. Oyuncuların performanslarının tahmini, beyzbol ekonomisi, oyuncu değerlendirme ölçütleri konularındaki periyodik analizlerine ek olarak Sport Illustrated, Slate, The New York Times gibi farklı mecralarda da makaleler yayınladı.

2007 yılında, bir blogda yazmaya ve sayısal değerlendirme yöntemlerini politika alanına uygulamaya koyuldu. 2008'deki ABD başkanlık seçimleri öncesinde, seçim sonuçlarını tahmine yönelik FiveThirtyEight.com sitesini kurarak analizlerini burada yayınlamaya başladı. 2008 yılında 50 eyaletin 49'unda başkanlık seçimi sonuçlarını ve eyaletlerin tamamında seçilen senatörleri doğru kestirmesi Nate Silver'a büyük şöhret kazandı ve blogunun The New York Times tarafından yayınlanmasının yolunu açtı.

Eğlenceli bir dil

Bu kısa özet Nate Silver'ın pek sıradan olmayan meslek hayatını ortaya koyuyor ama tam olarak da hakkını

vermiyor. Nate Silver'ın istatistiksel analizleri akademik bir yenilik taşıyor. Buna karşılık istatistiğin kimi temel kavramlarını son derece güçlü bir biçimde kavrayışı, herkesin erişebileceği araçları etkin kullanışı ve açık, anlaşılır, eğlenceli bir dille sonuçlarını açıklayışı onu farklı kılıyor. Az buz bir fark değil bu. İstatistiksel analiz gibi çok da heyecan verici olduğu iddia edilemeyecek bir alanda çalışıp neredeyse pop müzik yıldızları kadar ünlenmek herkesin harcı değil.

Nate Silver'ı şöhrete taşıyan özellikle seçim tahminleri. 2008 başkanlık seçimlerinde, doğrudan anket yapmadan ama farklı anket sonuçlarını ve tarihsel verileri bir arada değerlendirerek yaptığı tahminlerle hedefi tam 12'den vurması ona sayısız ödül kazandı. Forbes'un 25 Web Ünlüsü, Rolling Stones'un Değişimin 100 Aktörü, Time'in 2009 Dünyanın En Etkili 100 Kişisi listelerine girmesini sağladı. 2012 ABD başkanlık seçimi yaklaşırken çıkan kitabı, eylül ayında yayınlandığı hafta The New York Times'in çok satanlar listesine girdi. Bu seçimlerde 50 eyaletin tamamında seçim sonucunu doğru tahmin etmesi kitabını zirveye taşıdığı gibi, "Obama'dan sonra seçimlerin ikinci kazananı" olarak anılmasını sağladı.

'Sinyal ve Gürültü' enformasyon çağında veri yığnında boğulmamak için benimsenmesi gereken ilkeleri soyut kavramlar olmaktan çıkarıp ete kemiğe büründürüyor

Sinyal ve Gürültü kitabının Nate Silver'ın 'meslek sırları'nı, 'kehanetlerinin ardında yatan gizli yetenek ve araçlar'ı ortaya seren bir kitap olması beklenebilir. Ama Sinyal ve Gürültü'de bunlar anlatılmıyor. Çok basit bir nedenle: Böyle bir sır yok. Aslında kitap tam da böyle bir özel sırrın olmayışı üzerine kurulu. Nate Silver okuru tahmin ve geleceği kestirmenin temel bir rol oynadığı alanlarda gezdiriyor. Başarı öyküleri kadar, belki ondan da çok,

Nate Silver, The Signal and the Noise:

Why Most Predictions Fail – But Some Don't (Sinyal ve Gürültü: Neden Tahminlerin Çoğu Yanlıştır – Ama Bazıları Değildir) New York: Penguin, Eylül 2012.

SİNYAL VE GÜRÜLTÜ

Nate Silver, Chicago Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nden mezun olduktan sonra bir süre analist olarak çalıştı. "Kayıp yıllarım" dediği üç yıllık çalışma hayatının ardından çocukluk tutkularının ikisini, sayıları ve beyzbolu birleştiren bir alanda, istatistiksel beyzbol analizinde çalışmaya başladı. 2008'de istatistik bilgisini ve tahmincilikteki ustalığını politika alanına taşıma niyetiyle FiveThirtyEight.com adlı bir blog başlattı. Olağanüstü başarılı tahminlerinin arkasında yatan yaklaşımı konu alan kitabı The Signal and the Noise geçen eylül'de yayınlandı. Son ABD başkanlık seçimlerinde bütün eyaletlerde kazananları doğru tahmin etmesinin ardından, kitap çok satanlar listelerinde tepeye tırmandı ve amazon.com tarafından 2012 yılının kitabı seçildi.

uzmanların nerede, nasıl yanılgıya düştüklerini konu alıyor. Gazeteciliğinin getirdiği acııcı üslubuyla, farklı alanlardaki uzmanlarla yaptığı görüşmelerle ve anekdotlarla geleceği tahmin meselesinin temel sorularını irdeliyor: "Elimizdeki verilere -önyargılarımızın tuzağına düşmekten kaçınarak- genel bilgi ve kanaatlerimizi nasıl uygulayabiliriz? Geçmişe ait verileri kılavuz olarak kullanma gerekliliği ile geleceğin farklı olabileceği kavrayışımızı nasıl bağdaştırabiliriz?"

Önyargı-varsayım-çıkar

Kitabın ilk üç bölümünde Nate Silver küresel mali krizle ilintili tahminlerdeki başarısızlığı, beyzbol tahminlerindeki başarıyı ve seçim sonuçları tahmininde kimi yaklaşımların başarılı, kimilerinin ise başarısız oluşunu ele alıyor. Anlatılan sayısız örnek, öngörülebilir olanı ıskalamanın birinci nedenini gözler önüne seriyor: gözlem ve verileri yansız bir şekilde değerlendirmeyi engelleyen önyargılar, temelsiz varsayımlar ve maddi çıkarlar.

Kitabın küresel kriz öncesinde, ABD'de emlak balonu şişerken piyasa aktörleri ve rating kuruluşlarının verileri nasıl değerlendirdiğine ilişkin bölümü özellikle zihin açıcı

Bu çerçevede, küresel kriz öncesinde, ABD'de emlak balonunun şişmesi sırasında piyasa aktörleri ve rating kuruluşlarının verileri nasıl değerlendirdiğine ilişkin incelemesi özellikle zihin açıcı. Siyasi öngörülerde, seçim tahminlerinde ilkesel tutumların ve partizanlığın oynadığı rolü ele alışı da ilginç. Yazar, manipülasyon girişimleri hiç söz konusu olmasa bile, yansız bir değerlendirmenin fazladan çaba gerektirdiğini, ancak bu fazladan çaba gösterildiğinde işe yarayan tahminler yapılabildiğini gösteriyor.

Silver analizlerine beyzbolla başladı.

Sonraki bölümlerde yazar, önyargılar hiç rol oynamasa da tahmin yapmanın zor olduğu dinamik sistemler üzerine odaklanıyor. Her birine birer bölüm ayırarak hava tahmini, deprem tahmini, ekonomi tahminleri, tıbbi tahminler gibi alanları konu alıyor. Bunlar en yetkin bilim insanlarının en gelişkin donanım ve en incelikli istatistiksel yöntemlerle dinamik sistemlerin evrimini anlamaya çalıştığı alanlar. Ancak buna rağmen bu alanlarda ele alınan konuların muazzam karmaşıklığı tahminlerin her zaman başarılı olmamasına yol açıyor. Nate Silver bu sınırlı başarılarından ve başarısızlıklardan yararlanarak istatistiksel tahmin felsefesinin çerçevesini çiziyor. Tesadüf ve belirsizliğin doğasına ve enformasyonu bilgiye dönüştürmenin yollarına ilişkin kavrayışını ortaya koyuyor.

Nate Silver'ın yaklaşımının temelini Bayes kuramı oluşturuyor. Bayes kuramı, yeni gözlem ve verilerin olasılıklara ilişkin yargılarımızı nasıl etkilemesi gerektiğine ilişkin 250 yıllık bir istatistik formülü. Ancak istatistiğin temel kuramlarından biri olmanın ötesinde, tahmin yapma ve yeni veriler ışığında tahminleri gözden geçirmeye dair başlı başına bir yaklaşımın da temel ilkesi. Nate Silver istatistik disiplini içindeki farklı yaklaşımlara göre Bayesçi yaklaşımın hem bir savunucusu, hem de geçmiş tahminlerinin ortaya koyduğu üzere usta bir uygulayıcısı.

Nate Silver, Bayesçi yaklaşımın ana hatlarını çiziyor ve bunun ardından, olasılık ve belirsizliklerin daha açık seçik görülebileceği, spor bahisleri, poker ve satranç türden oyunlarla Bayesçi yaklaşımın nasıl işlediğini örnekliyor.

Kitabın son üç bölümünde ise geleceği kestirme konusunda sistematik, verilerin istatistiksel analizine dayanan bir yaklaşımın finansal piyasa dalgalanmaları, küresel ısınma ve terörizm gibi alanlarda bile nasıl bir kavrayış sağlayabileceğini sergiliyor.

Kitabın her bölümü zihin açıcı ve ilham verici hikayelerle dolu. Bu niteliğiyle keyifle okunan bir kitap. Ancak, tahmin yapma sanatının temel ilkelerine yaptığı vurgular Nate Silver'ın eserini neredeyse bir ders kitabı kadar eğitici hale getiriyor.

Enformasyonun inanılmaz bir hızla çoğaldığı bir çağda yaşıyoruz. Dev bir veri yığınının içinde boğulmamalı, gürültünün içinde geleceği öngörmeye yarayacak sinyalleri seçmeliyiz. Bunun için ise olasılıklarla düşünmek, geniş bir veri setiyle çalışmak, yeni verileri sürekli hesaba katmak, tek bir modele bel bağlamamak gibi ilkeleri benimsemek gerekiyor. Nate Silver'ın Sinyal ve Gürültü kitabı, bu ilkeleri soyut kavramlar olmaktan çıkarıp, ete kemiğe büründürmeyi başardığı için geniş bir ilgi görüyor ve bu ilgiyi hak ediyor.

Yazar, yansız bir değerlendirme yapabilmenin fazladan çaba gerektirdiğini, ancak bu çaba gösterildiğinde işe yarayan tahminler ortaya konabildiğini dile getiriyor

Gelecek, onu bugünden görenlerindir.

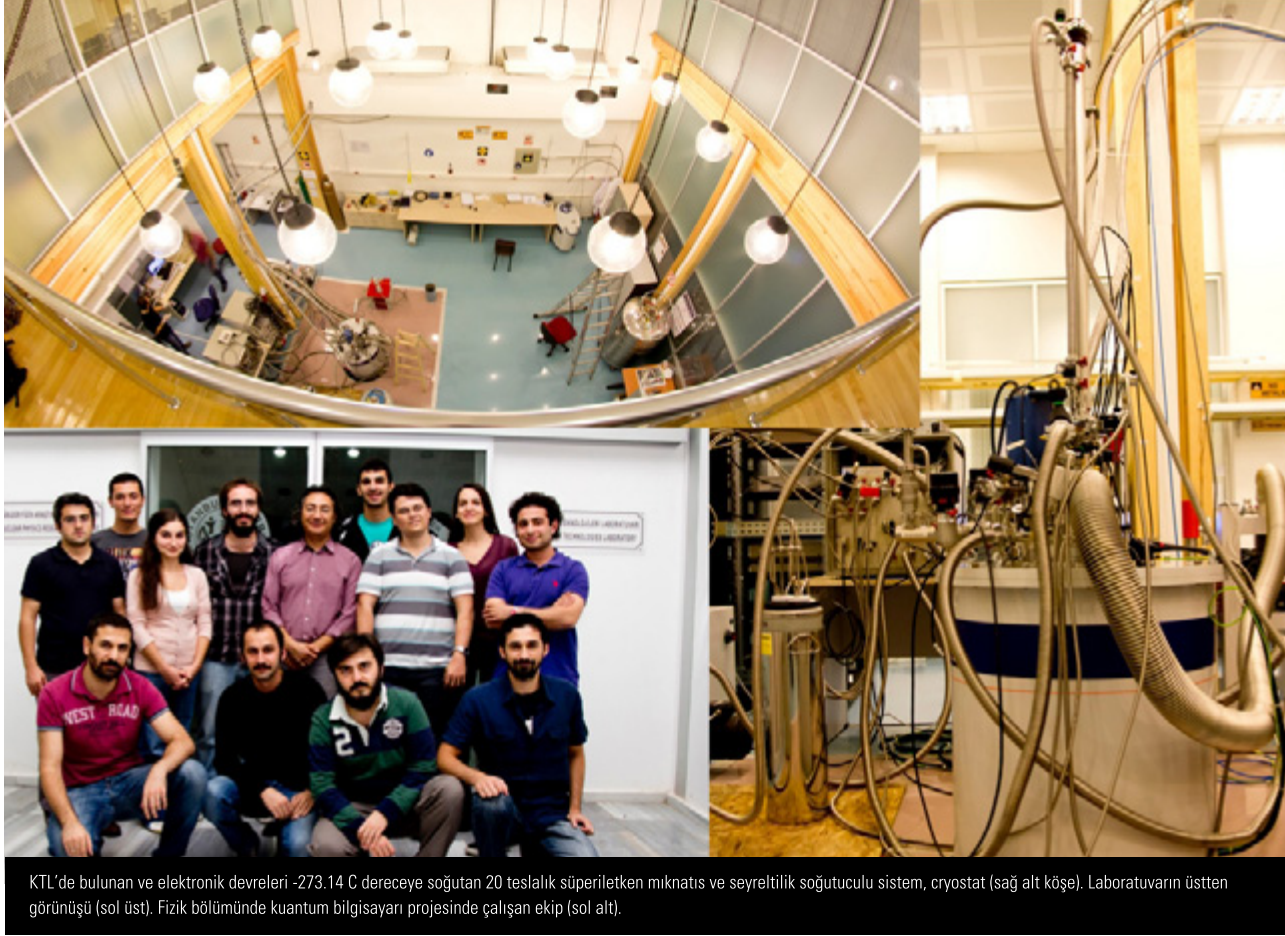

DOĞU GRUBU

Kurulduğumuz günden bugüne, hep geleceği hedefledik. Finans, Otomotiv, İnşaat, Medya, Turizm, Gayrimenkul ve Enerji olmak üzere yedi sektöre imzamızı attık. 150'ye yakın şirketle milyonlarca kişiye ulaşıp hizmet sağlıyoruz. Dünya devleriyle ortaklıklar kurarak, yarının global gücü olma yolundaki adımlarımızı bugünden atıyoruz.

YENİ TEKNOLOJİ HARİKASI: KUANTUM BİLGİSAYARLAR

Doç. Dr. Afif Siddiki / İstanbul Üniversitesi

KTL'de bulunan ve elektronik devreleri -273.14 C dereceye soğutan 20 teslalık süperiletken mıknatıs ve seyreltilik soğutuculu sistem, cryostat (sağ alt köşe). Laboratuvarın üstten görünüşü (sol üst). Fizik bölümünde kuantum bilgisayarı projesinde çalışan ekip (sol alt).

Hızla gelişen teknoloji itici gücünü temel bilimlerde yapılan araştırmalardan almakta. Son yıllarda nanoteknoloji alanında elde edilen kazanımlar insan yaşamını kolaylaştırmanın ötesinde gelişmişliğin de bir ölçütü haline geldi. Boyutları küçültülen elektronik aygıtların tasarlanıp geliştirilmesi bu araştırmaları yapan ülkeleri bilgisayar teknolojilerinden sağlığa, iletişimden otomasyona kadar birçok alanda önder konumuna getirdi.

Günümüzdeki en belirleyici teknolojinin elektrik-elektronik teknolojisi olduğunu söylemek abartılı bir saptama olmasa gerek. Bu sabah uyandığınız andan itibaren

yaptıklarınızı bir gözden geçirmek bile bu değerlendirmeyi doğrulayacaktır. Kurduğunuz saat muhtemelen bir cep telefonu. Şofbeninizin gaz giriş-çıkışı ve su sıcaklığı elektronik bir devre aracıyla ayarlamakta. Televizyonunuz, bilgisayarınız, arabanız vs. hepsi tamamen elektronik devrelerle kontrol edilmekte. Bugün elektronik teknolojisi olmasa muhtemelen evde rahat rahat oturup hiç birşey yapmayacaktınız ya da yapamayacaktınız.

Elektronik devreler basitçe bir devrenin kapalı (akımın akmadığı) veya açık olduğu durumları kullanarak ve bu bilgi üzerinde mantıksal işlemler yaparak çalışır. En kaba tasviriyle eğer lamba yanıyorsa devre açık,

yani 1 durumunda, lamba sönükse devre kapalı, yani 0 durumundadır. Eski model tüm lambalı radyolarımız, televizyonlarımız böyle çalışır. Kuantum fiziğinin malzeme bilimine getirdiği en önemli katkı işte bu 0/1 devrelerinin lambalarla değil yarıiletkenlerle yapılabilmesini sağlaması.

Klasik elektronik devrelerimizde elektronlar ya geçiyordu (1) ya da geçemiyordu (0), hayat ya siyah ya beyazdı. Kuantum fiziğinde birçok durum aynı anda bir arada bulunabilir

Yarıiletken ne tam bir iletken (demir, altın, bakır vb.) ne de tam bir yalıtkan (plastik, porselen, tahta vb.). Bu malzemenin en önemli özelliği, üzerine uygulanan belirli bir voltaj değerinin altında devreden akım akmaması (yani 0 durumu), daha yüksek voltaj değerlerinde ise akımın akması, yani 1 durumu.

Enerji tasarrufu

Daha önemli olarak bu yarıiletken devreler, lambalara göre çok daha küçük boyutlarda yapılabildiğinden teknik olarak çok fazla sayıda 0/1 devresinin düşük enerji ve üretim maliyetiyle bir araya getirilebilmesini sağlamakta. Elektronik devre dilinde bu bir birimlik bilgiye bit denilir. İkinci aşama bu bilgiler üzerinde işlem yapılabilmesi. Mantık kurallarını kullanarak mesela 've' (AND) işlemini 2 bitlik bir devreden ikisi de açıksa işlem sonucunu 1, sadece biri veya her ikisi de kapalı ise 0 değerini almak olarak tanımlayabiliriz. Bunun gibi 'veya' (OR), 'değil' (NOT) mantık işlemlerini de tanımladığınızda ve bu gibi işlemleri bir araya getirdiğinizde artık elinizde bir algoritma vardır ve neredeyse dilediğiniz tüm sayısal işlemleri yapabilirsiniz.

Elektronik teknolojisi doğal olarak ikilik sayı sistemi üzerine yerleşmiştir. Bu ikilik sayılardan 8 haneli birime byte adı verilir. Örneğin elimizdeki bilgisayarların hafızası 10 gigabyte denildiğinde aslında 10 milyar tane 8 haneli iki tabanında sayının saklanması veya işlenmesinden bahsediyoruz. Bu epeyce çok bir sayı gibi gözükse de, bugün ürettiğimiz bilgi, gerek muhasebe işlemlerinde, gerek uzaya adam göndermede, hatta oyunlarda, bu milyarlarca byte'ın çok çok üzerinde. Dolayısıyla bu

kadar çok bilgi ve bu bilgileri işlemek için daha çok sayıda elektronik 'lamba' bir araya getirilmeli. İşte sorun da burada başlıyor, bir yandan lamba sayısını artırmak diğer yandan da bu devrelerin bulunduğu bilgisayarın kullanılabilir boyutlarda kalmasını sağlamak gerekiyor. Bu yoğunlaştırılmış devrelerin tükettiği ve soğutulmaları için gerekli enerji ihtiyacının hızla artması bir başka sorun.

Varsayalım ki bu enerji maliyeti kabul edilebilir bir sınırdan, yine de daha çok işlemciyi daha küçük bir yere sığdırma olanağımız pek kalmadı artık. Günümüzde iki lamba arasındaki fiziksel uzaklık neredeyse metrenin yüz milyonda biri mertebesine (10 nanometre) kadar azaldı. Bu uzunluk ölçeğinde doğa yeni kanunlar ve sınırlamalarla karşımıza çıkmakta. Bu sınırlamayı koyan fizik kanunları bütününe de, birazdan anlatılacağı üzere, 'kuantum fiziği' deniyor.

Denizdeki dalgalar gibi

Doğanın bize oynadığı en acayip oyunlardan biri de eskiden küçük bılardo topu gibi olduğunu düşündüğümüz nesnelerin (mesela elektronlar, atomlar) aslında dalga gibi de davranabileceği. Dalga derken, gözünüzde deniz dalgasını canlandırabilirsiniz. Yani, kuantum fiziğinden sonra mesela elektron denen, yarıçapı sıfır negatif yüklü topçuklar artık yalnızca bir top gibi değil aynı zamanda denizdeki gibi suyun (aslında uzayın) her yerine dağılmış birer dalga gibi kavranabilir.

İletişim sektörü ve bilgi üretimi baş döndürücü biçimde geliyor. Bu hız ve kapasite talebini karşılamak ancak kuantum fiziği temeline dayanan aygıtları geliştirmekle mümkün olacak

Biraz aklınız karıştıysa dert etmeyin, günlük hayatımızda görmediğimiz bu olgunun klasik bir karşılığı yoktur. Biliyoruz ki elektronlar bazı şartlarda hem dalga hem de parçacık (top) gibi davranır. İşte bu noktada soru şu: Hangi şartlarda? Eğer bir elektronu de Brogli dalga boyu denen bir uzunluktan daha küçük bir yere hapsetmeye kalkarsanız artık elektronunuz dalga gibi davranmaya başlar. Bu dalga boyu parçacığın kütlesiyle ters orantılıdır, yani parçacığın kütlesi ne kadar az ise dalga boyu o kadar büyük olacaktır.

Örneğin, benim de Brogli dalga boyum bir metrenin yüz milyar kere yüz milyarından çok çok daha küçük olacağından ve beni bu kadar küçük bir yere sıkıştıramayacağınızdan, normal şartlarda hiç bir zaman dalga gibi davranamayacağım. Ancak, elektron gibi kütlesi benden yüz milyar kere yüz milyar kere milyar kez küçük olan parçacıkların sıkıştırılması gereken uzunluk metrenin milyarda biri (yani nanometre) mertebesinde. İşte elektronları bu kadar küçük bir yere sıkıştırmak zorunda kalınca elinizde kullanabileceğiniz fizik kanunu kuantum fiziğinden başkası değil. Bu yüzden daha küçük lambalar (elektronik devreler) yapmak istiyorsak ve zorundaysak, kuantum fiziğinin temellerini araştırmamız gerek.

Kuantumun açtığı kapı

Kuantum fiziği bize yepyeni bir kapı açmakta: Klasik elektronik devrelerimizde elektronlar ya geçiyordu (1) ya da geçemiyordu (0). Ancak günlük hayatımızdan da biliriz ki mesela bir dalga olan ışığın bir kısmı camdan/ aynadan geçebilirken bir kısmı geri yansır. Kısacası, klasik elektronik devrelerde hayat ya siyah ya beyazken, kuantum fiziğinde birçok durum (renk) aynı anda bir arada bulunabilir. Bu aynı anda birçok durumun birlikte bulunabilmesine kuantum fiziği dilinde üstüste binme (superposition) ilkesi denir. Klasik mekanikte ya 0 ya da 1 durumları varken, kuantum mekaniğinde biraz 0 ve biraz 1'in olduğu bir durumdan bahsedilebilir. Bu bilgi birimciğine klasik elektronik devrelerden esinlenilerek q-bit adı verilmektedir. Hatta, 0 ve 1 gibi iki durumdan

İstanbul Üniversitesi'nde kuantum enformasyon işlemlerinin temel taşı sayılan q-bit adlı entegre aygıtlar tasarlanıyor. Ülkemiz için gurur kaynağı bu merkez herkese 7/24 açık

daha fazlası da süperpoze durumda bulunabilir. İşte bu ilke, birdenbire bize birçok bilgiyi saklama ve işleme imkanı verir. Devrelerin boyutlarını küçültme çabası ve zorlukları, bize yeni temel doğa kanunlarının kullanılma kapısını açmakta.

Her şeyden önce, yeni kuantum bilgisayarlar, şu anda kullandığımız aygıtlardan milyarlarca kere daha hızlı olacak. Düşünüldüğünde klasik bilgisayarlarımızda

yalnızca 0 ve 1'leri kullanabiliyorken artık neredeyse sonsuz sayıda bilgiyi tek tek parçacıklara yükleme imkanımız olacak. Ayrıca, aynı anda birçok işlemi (durumu), süperpozisyon ilkesini kullanarak yapabileceğimizden işlem hızımız da hayal edilemeyecek kadar artmış olacak. Bunların dışında, birim bilgi başına düşen enerji tüketimi ve üretim maliyeti yine çok büyük oranlarda azalacak. Yeni dünyanın teknoloji harikası kuantum bilgisayarlar olacak.

Türkiye'de KTL işbaşında

Q-bit'leri oluşturma araştırmaları, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümü'nde bulunan Kuantum Teknolojileri Laboratuvarı'nda (KTL) yürütülüyor. Bu laboratuvar, kabaca Dünya'nın manyetik alanının bir milyon katı şiddetine sahip bir süperiletken mıknatıs (sıradan MR'ların 10 katından güçlü) ve -273.14 C dereceye (mutlak sıfırdan yüzde bir derece daha sıcak) inebilen bir cryostat var. Teknik olarak, 'Asimetrik Aharonov-Bohm' interferometreleri adı verilen elektronik devreler laboratuvarımızda incelenip deneysel olarak sınıdından sonra kuantum bilgisayarların temelini oluşturabilecek bir aygıt haline dönüşebilme potansiyeline sahip. Ayrıca, bu parçacık interferometrelerinin düşük enerjilerde dedektör olarak kullanılmaları da öngörülmekte.

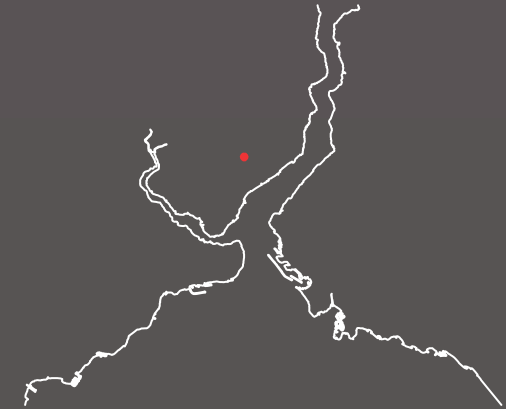
KTL'de araştırılan konuların başında nano boyutlardaki elektronik aygıtların yüksek manyetik alan altında çalışma ilkelerinin belirlenmesi geliyor. Teknolojik olarak en kayda değer uygulama alanı ise kuantum bilgisayarlarının temellerinin geliştirilmesi. İletişim sektörü ve bilgi üretiminde baş döndüren hızda gerçekleşen gelişmeler, kullandığımız bilgisayar teknolojisinin sınırlarını çoktan zorlamaya başladı. Bu hız ve kapasite talebini karşılamak ancak kuantum fiziği temeline dayanan aygıtları geliştirmekle mümkün olacak.

KTL'de, yarıiletken heteroeklemlerde oluşturulan iki boyutlu elektron gazının taşınım özellikleri inceleniyor; kuantum enformasyon işlemlerinin temel taşı oluşturulan ve q-bit adı verilen entegre aygıtlar tasarlanıyor. Günümüz elektronik teknolojisinde kullanılan 0-1 kapıları yerine, kuantum bilgisayarlarında, kuantum mekaniği yasalarının olanak sağladığı süperpozisyon ilkesini ve elektronların dalga özelliklerini kullanarak, manyetik alanın oluşturduğu fazla çalışan kuantum anahtarları yapıtaşı olarak alınıyor. Laboratuvarımız çalışmalarına hızla devam etmekte. Ülkemiz için gurur kaynağı bu merkez herkese hem ziyaret hem de çalışmalar yürütmek için 7/24 açık.

Yeni projelerinizde size nasıl yardımcı olabiliriz?

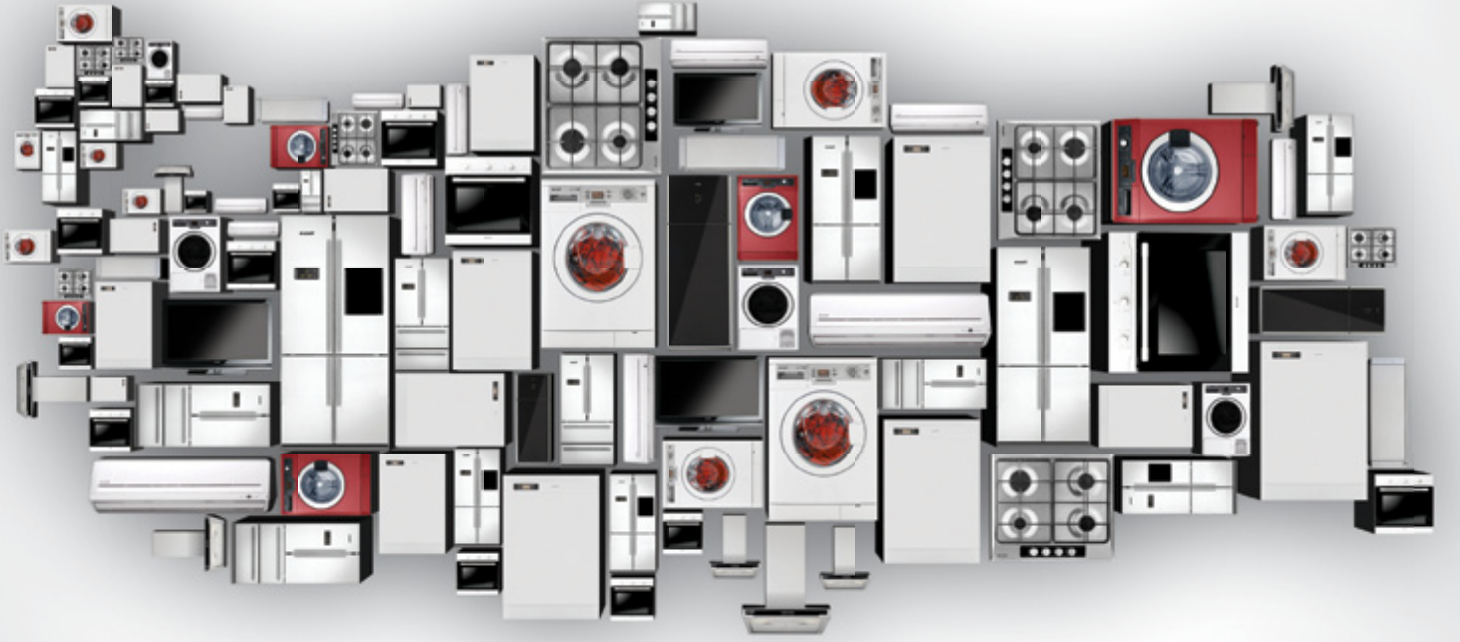
CKMY
ARCHITECTS

www.ckmyarchitects.com | info@ckmyarchitects.com | 0 212 266 7371

Mutluluğunuz için her yerdeyiz.

Arçelik olarak Türkiye'nin en kapsamlı,
en yaygın servis hizmetlerini sunmaktan mutluyuz.

Türkiye'de toplam 574 yetkili servis.

Beyaz eşyadan klimaya, ankastreden elektroniğe her ürün grubu için uzman kadro.

Hafta içi 22.00'ye kadar ve pazar günü nöbetçi servis.

Nöbetçi servis uygulaması için Çağrı Merkezi'ne başvurunuz.

arcelik.com.tr

YETKİLİ SERVİS İÇİN TEK NUMARA
444 0 888
MUTLULUĞUNUZ İÇİN YANINIZDAYIZ

